

הישיבה המאה-וארבע של הכנסת השמינית

יום רביעי, כ"א חשוון תשל"ה (6 נובמבר 1974)
ירושלים, הכנסת, שעה 11.00

א. הודעת הממשלה על התפטרות השרה ש. אלוני

שיבות ינהגו בהתאם לכללים ולנוהלים, ויתאפקו מה-
בעת רגשותיהם האישיים.

בן-ציון קשת (הליכוד) :

יושב-ראש הישיבה נהג בהתאם לתקנון. את גר-
שמת לרשות הדיבור כחברת הסיעה שלך.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח) :

ובכל זאת הייתי שרה, וה"חוכמולוגיה" וההפרעה,
אדוני היושב-ראש, לא היו במקומם. לא היה תקדים
שכך הפסיקו שר בכנסת.

בן-ציון קשת (הליכוד) :

אשמח מאוד אם יהיה בירור.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח) :
בחפץ לב.

הערה שנייה — היום נקראים כלנו, קואליציה,
אופוזיציה וכל אורח במדינה, להידוק החגורה ול-
צימצומים. יהיו קיצוצים חמורים בתקציב, שעיקרם
קיצוצים בשירותים; תהיינה העלאות מסים וסגירת
המדינה ליציאה תוך תחושת קלאוסטרופוביה. ביום בו
נכנס שר הדתות לממשלה כבר החל למלא את קופותיה
של מפלגתו ועתון "הצופה" נהנה משפע של מודעות.
זו תמיכה מובהקת בעתון "הצופה", עתון מפלגתי
שמצבו כנראה קשה, על-ידי שפע מודעות הממומנות
מכספי המדינה, מועצות דתיות, רבנים ושאר אנשי
ציבור. אני מבינה שלכן הודרו שר הדתות עוד ביום
ד' להיכנס ללשכה כדי להסדיר את התקציב למען
ההילולה והקילוסים הרבים, ותוך כדי כך מתקציב
המדינה לממן את מפלגתו.

יורם ארידור (הליכוד) :

את השר צדוק בירכו המועצות הדתיות ?

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח) :

לא ידוע לי. מכל מקום "הצופה", תהיה לו תקופה
פוריה. וזה רק צעד ראשון, כי השר הזה יודע היטב
כיצד לממן מפלגות.

היו"ר י. דרניצקי (יורדן) :

אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. על סדר-
היום של ישיבה זו — הודעת הממשלה על-פי סעיף
40 לחוק-יסוד: הכנסת על התפטרות שר. ראש הממ-
שלה ימסור את ההודעה.

ראש-הממשלה י. רבין :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בהתאם לסעיף
40(א) לחוק-יסוד: הממשלה, הריני להודיע בשם
הממשלה לכנסת, כי ביום י"ח בחשוון תשל"ה, 3 בנובמבר
בר 1974, הודיעה השרה שולמית אלוני על כוונתה
להתפטר מן הממשלה, והגישא לראש הממשלה את כתב
התפטרותה מן הממשלה. בהתאם לסעיף 21(א) לחוק-
יסוד: הממשלה, נפסקה כוונתה של השרה שולמית
אלוני בממשלה ביום ג', כ' חשוון תשל"ה, 5 בנובמבר
1974.

אני רוצה מעל במה זו להביע צער על החלטתה של
השרה שולמית אלוני ושל סיעתה שלא להמשיך את
השותפות — ולו גם הקצרה — בממשלה.

היו"ר י. דרניצקי (יורדן) :

רשות הדיבור לחברת-הכנסת אלוני.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח) :

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, הטעמים לפרי-
שתי מן הממשלה ידועים ומפורסמים, ואינני רוצה
לחזור ולדוש בהם. אני מעריכה שבמצבנו יהיו לנו
עוד הרבה הזדמנויות הן לשיתוף פעולה והן לחילוקי-
דעות.

נטלתי רשות הדיבור כדי להעיר שתי הערות. הא-
חת למען כבודו של הבית, כבודה של הממשלה וכבודו
של כל שר בממשלה. ביום ד' שעבר, שעה שדיברתי
מעל דוכן זה, הייתי שרה. ואני חושבת שהדרך בה
נהג בי סגן יושב-ראש הכנסת שניהל את הישיבה
היתה בלתי-מכובדת. זה היה תקדים שלא היה כמותו
בבית. אני מציעה שבכנסת ובנשיאות הכנסת יובהרו
ההליכים והנהלים בעניין זה. כדאי שיושב-ראש הי-

ב. הצעות לסדר-היום

1. הקמת ועדת חקירה פארלאמנטארית על-פי סעיף 22 לחוק יסוד: הכנסת,
לבדיקת דרכי הניהול וההשקעות של החברה לישראל

מנטארית על-פי סעיף 22 לחוק-יסוד: הכנסת, לב-
דיקת דרכי הניהול וההשקעות של החברה לישראל,
שהוגשה על-ידי חברי-הכנסת מ. בגין וא. רימלט.

היו"ר י. דרניצקי (יורדן) :

הכנסת תעבור לדיון בהצעות לסדר-היום וב-
הצעות הדופות לסדר-היום. חברי-הכנסת מודעי ינמק
את ההצעה לסדר-היום: הקמת ועדת חקירה פארלא-

כבר נושאים היום במאמץ בטהוני, במאמץ של קלי טה ופיתוח ובלחץ פסיכולוגי נורא שעמיתיהם אורחי מדינות אחרות פטורים מהם לחלוטין.

אף-על-פי-כן עם חכם ישראל ומבין כי מרובים צרכי המדינה והוא מוכן לקרבתו ולסבל. אבל במה דברים אמורים? כאשר הכול נושאים בעול וכאשר כל האמצעים, יהיו מזעריים כאשר יהיו, הם קודש למאמץ המשותף.

על רקע זה, מורי ורבותי, ובימים אלה חמורות שבעתים ההרפתקאות הכלכליות הבזבזניות של מנ"הלי רשת המפעלים הממסדית, ההפקדות של "החברה ליהראל" בבנק "קרדיט" ב'ונבה ובחברה הוואדויות אינן חמורות דווקא משום ההפסד של 8.5 מיליון דולאר שנועדו לפיתוח ישראל; אין זה חמור רק משום שהדבר כרוך בעבירה פלילית על תקנות המט" בע של מדינת ישראל; גם לא משום שחברה "פרטית" הקרויה החברה ליהראל נקטה פעולות שלא עלי-פי תקנות והחלטות מוסדותיה המוסמכים. היא חמורה גם חמורה משום שלושה טעמים: משום שנעשתה עקב ובעקבות שיקולים זרים לנושא; משום שנעשתה בחב"רה כחברה ליהראל ודבר נוסף — משום שנעשתה לטור בת הבנק השווייצרי והחברות הוואדויות.

אדוני היושבראש, אם בפרק זמן קצר הופקדו בבנק ב'ונבה ובחברותיו 30 מיליון דולאר על-ידי 4 חברות ממסדיות, קרי: החברה ליהראל, "צים", בתי-הזיקוק ו"סולל בונה" — גם בלי החשדנות שהיא תכונה הכרחית למעקב אחרי פעילות כלכלית פינאנסית, שיוסדה האמון המלא — קשה להתגבר על הרושם, ואני אומר בשלב זה רושם, שיד נעלמה בחברה את המש"אבים הענקיים הללו ממדינת ישראל הקטנה ודלת האמ"צעים אל הבנק המסויים והמשגשג בשווייץ העשירה. ומי יודע — אולי הדי המכוונת הזאת קשורה דווקא לאותו פה אשר עד לפירסומים האחרונים בעתונות הכחש שכל וכל על ידיעה על הנעשה בחברה ליש"ראל. ואף כי החברה ליהראל לא הפקידה ישירות את כל הסכום הגדול הזה, העובדה שהיא עשתה זאת חמורה עשרת מונים לגביה מאשר לגבי החברות האחרות אשר מגינן, חברי הבית, כיודע החברה ליש"ראל, מכוח חוק כלכלי מיוחד שאין דוגמתו במדינות אחרות ואין זולתו במדינת ישראל, נהנית מזכויות מפליגות ומהטבות עסקיות יתירות המקנות רווחיות גדולה וטובה. כך נקנו בתי-הזיקוק בערך במחצית מחירים המשווער, בתנאי מניות בכורה עם דיבידנד מינימום מובטח ל-10 שנים ובתנאי של הערכת הווכיון של בתי-הזיקוק עד ל-100 שנה.

כל זה כדי, כביכול, לשחרר הון ממלכתי לפיתוח ענפי משק בסיסיים ומפעלי-השתיה. נכון, החברה ליהראל השקיעה מהונה במפעלים מסוג זה, אבל היא לא משכה ידה מהשקעות רווחיות סתם כמו מלון באילת, כמו חברה לשיחוריים ועמלות מכס. נפלא בעיני מדוע זכאתה החברה ליהראל להטבות מלון גדולות מאלה שמהן כבר נהנים משקיעים אחרים? מדוע צריכים להיות רווחיה מעסקות עמילות מכס פטורים ממס הכנסה במשך 30 שנה? וכדי להוסיף חטא על פשע, אם מתוך רעבתנות לרווחים ואם מתוך חשבון של תמורה ממסדית בעתיד, הפקידה החברה

יצחק מודעי (הליכוד):

אדוני היושבראש, חברי הכנסת, הסטאטיסטיקה העגומה של כשלונות של מפעלים כלכליים ביהראל מגלה תופעה מוזרה, שכדאי לתת את הדעת עליה. בראש צועדים מפעלים ממלכתיים, חברות מממשלתיות וחברות בחסות ממלכתית מסוגן של "נתיבי נפט", "ורד", תשלובת ערד ועכשיו — החברה ליהראל.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
גם חברות פרטיות לא נפקד מקומן.

יצחק מודעי (הליכוד):

בבית הזה הרגישות היא להון ממלכתי ולא להון פרטי, שבעליו יכולים לעשות בו כרצונם. טיעון זה לגבי החברות הפרטיות איננו לכבוד הבית. בדיון בנר שא זה צריך להבין, שכשלונות אלה אינם נובעים משום ההיקף המוגבל של המשאבים שעמדו לרשות חברות אלה, או משום קיפוחן של חברות אלו בהטבות או בסיוע ממלכתי, או, חלילה, בהעדר קשרים עם הממסד הממשלתי. נהפוך הוא — הן נהנות יותר מכל מפעל כלכלי פרטי נורמאלי, יהיו היקפו ונושאו אשר יהיו, התדירות וההיצף של כשלונות אלה מוציאים את המקרה מכלל אפשרות, ולא נותר לנו אלא לחפש את הסיבה במכנה המשותף שלהם, הדינו בממסד הממ"שלי המכוון אותן. ואין נפקא מינה אם ההכוונה היא מכוח מינוי המנהלים על-ידי הממשלה או מכוח מינוי נציג הממשלה במועצת המנהלים, אחד מני רבים — השיטה לגבי נושא זה היא אחידה. המנהלים והנציגים האחראים למפעלים כלכליים אלה קשורים בט"בורם אל השלטון, יונקים ממנו וברובם מחזקים אותו כדי להאדיר כוחו וחלבו על-מנת שיוכלו לשוב ולינוק ממנו.

בסופו של דבר יושבים מפעלים אלה כעלוקה על צוואר המדינה מכיוון שהם משוחררים ממגבלות של תקנות המדינה ומשוחררים מפיקוח הכנסת. אל תת-פלאו אפוא, חברי הכנסת, אם תרבו ותוסיפו לשמוע על כשלונות כלכליים בהיקפים כאלה. ייפלא כי בביצה מעופשת ונסתרת זו מתנפחים צפרדעי-המנהלים עד להתבקעות. זה לא פלא שבחסות מטריה של הממסד הממשלתי שולחים מנהלים אלה את ידם בהימורים עסקיים ואף בשארלאטאניות פינאנסית שסופם כשלון. אבל הם עצמם, המנהלים, יש להם חסינות ממסדית, שעל כוחה האדיר ניתן ללמוד מהעובדה שמנהל מקור רות אשר הואשם בפלילים מנהל ממש עד היום הזה חברה בהיקף של מיליארד לירות ויותר.

חברי הכנסת, בין שאנו צפויים, חלילה, לשואה כל-כלית או רק להתדרדרות תהומית, הידוק מכאבי של הח"גורה נעשה לכורה העשה. בעוד ימים מעטים ואולי בעוד שעות מועטות יירד מבול של צווים ותקנות במסגרת תכנית החירום הכלכלית להבראת המשק. אז רחי ישראל על כל שכבותיהם ורבידיהם יידרשו לוותר על רמת החיים שהסכינו לה — מי על לבושו הדל ומי על חליפתו המהודרת, מי על ארוחתו המזינה ומי על סעודתו הדשנה, מי על בילוי צנוע ומי על הי-לולות וחגיגות. אבל אלה ואלה, אורחי ישראל, ישתהו מדוע נשללו מהם צרכים והנאות שכמותם בהישג ידם של אורחי מדינות רבות אחרות. אלה ואלה אורחי ישראל יתמהו על הנטל הכבד הנוסף, לאחר שהם

רה, לימוד וליבון. מן הדין היה לנהוג כך, שכן בט"ח חונה של מדינה, שלום אזרחיה וחיי בניה אינם יכיר לים להיות הפקר בידי המופקדים עליהם מכוח תפקידם ומעמדם. בחזית הבטחונית הדברים מובנים מאליהם. ומדוע לא במגזר הכלכלי, שהוא יסוד קיומנו לא פחות מהבטחון? מדוע לא בנושא "רכי הניהול וההשקעות" שנתגלו בהן עיוותים קשים ומחדלים מסוכנים ושהתערותן עלולה להביא להתמוטטות כלכלית?

היו"ר י. דרניצקי (יורד):
אבקש ממך לסיים.

יצחק מודעי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, לא יעלה על הדעת להטיל אף משימה זו על מבקר המדינה או על מי שהמבקר מבקש להסתייע בו על-פי סעיף 22 של חוק מבקר המדינה. סמכותו של המבקר עצמו מוגבלת לפי סעיף 10(ב), שבו נאמר כי המבקר יכול לבדוק במידת הצורך "רק אם הגופים המבוקרים נהגו בחסכון, וביעילות ובטוהר המידות". כל התנהגות אחרת, למשל כזו שיש עמה עבירה על החוק — כגון המעשה של החברה ליש-ראל — ועל תקנות כגון תקנות הפיקוח על מטבע-חוץ ועל התחייבויות חוזיות, כגון הסכמי הרכישה של חברות ממשלתיות על-ידי החברה לישראל, בכל אלו לא יוכל המבקר לחקור, כפי שהודה הוא עצמו בוועדה לביקורת המדינה של הבית הזה.

היו"ר י. דרניצקי (יורד):
אבקש ממך לסיים.

יצחק מודעי (הליכוד):
יש לי רבע שעה.

היו"ר י. דרניצקי (יורד):
זמנך תם. האם על זה תרצה להתווכח אתי?

יצחק מודעי (הליכוד):

בתשובתו לבדיקת הצעה לסדר-היום של חברי-הכנסת אר"ל בחדש שעבר אמר שר המסחר והתעשייה כנציגו של שר האוצר: "הפרשה החמורה והמכאיבה של החברה לישראל נוגעת לחברה עצמאית שבה שותפה ממשלת ישראל ב-7% בלבד. חברה פרטית מעדה, והממשלה אשמה?" כאשר רוצים להתנער מאחריות הרי זו חברה פרטית; כאשר רוצים להימנע מחקירה יסודית ולהעביר את העניין למבקר המדינה, הרי זו חברה משותפת לפתע פתאום, שכן, כידוע, רשאי מבקר המדינה לבקר רק חברות שהממשלה שותפת בהן ומשתתפת בהנהלתן.

חברי הכנסת — וכבר אני מסיים, אדוני היושב-ראש — למבקר המדינה, וכבודו במקומו מונח, אין לא הסמכות לבקר הכלים ולא הסיטון לבדיקת דרכי ניהול והשקעות. הצעתנו היא להקים ועדת חקירה פארלאמנטאית על-פי סעיף 22 לחוק-יסוד: הכנסת, כדי לחקור, לדרוש, לבדוק ולגלות את כל נבכי הפרשה ול-הפיק לקחים לתקון העיוותים והטילופים בשיטה. בנושא זה ולעת כזאת אין הסוגיה המשפטית בלבד קרבת אלא גם ההיבטים הציבוריים. לא החוק היבש בלבד מחייב, אלא גם החובות המוסריות, ויותר מאלה: הכרחי שהצדק לא רק יעשה אלא גם יראה, שהשיטה לא רק תותאם למסיבות אלא גם תיעקר משרש.

לישראל את מה שהוגדר לאחר מכן על-ידי המנהל הכללי שלה כעודפי כספיה, לא חלילה בבנק בישראל או בסניפיו בחוץ-לארץ אלא דווקא בבנק קרדיט ב'נב' ובחברה בוואדו.

חברי הכנסת, הפקדה זו של החברה לישראל ב'נב' ובוואדו לא היתה הקשר הראשון והיחיד בין ישראל לבין מר טיבור רוזנבאום. ראשית, למר רוזנבאום השקעות במפעלים חשובים בישראל ואני שומע שהוא אף תומך במפעלי צדקה חשובים. אבל עם זאת מצאו הרבה כספים, הרבה מאוד כספים — אם בחניית-ביניים בדרכם לישראל ואם בשיכון קבע — את מקומם בבנק ובחברות של מר טיבור רוזנבאום. ואלה היו גם כספים ממשלתיים, גם סוכנותיים וגם פרטיים של אזרחי ישראל. עכשיו כולם כולם אבדו.

אין שום ספק בעיני — ואין בזה פסול — שמר רוזנבאום היה מקורב אל הממסד הישראלי, בן-בית במשרדיו ובן-בית בעסקותיו. אני אף יודע שקציני צה"ל בכירים נסעו לאחר שחרורם בשליחות הבנק לגיוס כספים בקרב היהודים בארצות אמריקה ואירופה. כתוצאה מכך השקיעו יהודים רבים וטובים מיליונים רבים של דולארים בבנק קרדיט, בהמלצתו ובעידודו של הממסד הישראלי. הכסף הזה אבד, ועמו, ושושני, גם אהדתם, אמונם ואולי אפילו זיקתם למדינת ישראל. בהשראתם של היהודים השקיעו גם גויים רבים את כספם בבנק היהודי "הבטוח". הכסף ירד לטמיון, אבל לעומתו שבה ועלתה האנטישמיות, ועוד נימוק לשנאת ישראל.

אדוני היושב-ראש, החברה לישראל, על-פי מעמדה הפורמאלי, היא חברה פרטית. ולא אחטט בענייניה הפנימיים. לא אשאל מדוע הפקיד המנהל הכללי שלה כספים דווקא ב'נב' ובוואדו, מדוע לא קיבל אישור מועצת המנהלים שלו, מדוע, כשנודעה לו חומרת המצב בערב ראש השנה, נסע ל'נב', לבנק, ולא לפאר ריס ליוב-ראש מועצת המנהלים שלו. אך לחברה לישראל, אדוני היושב-ראש, שפע זכויות והטבות בישראל ורק מספר קטן של חובות פורמאליות ומוסריות. עליה אשאל גם אשאל: כיצד לא מנע הנציג הרשמי של ממשלת ישראל במועצת המנהלים של החברה צעדים בלתי-חוקיים ו/או חריגים? מדוע לא סיפר אדוני כבוד שר האוצר לוועדת הכספים ומדוע לא גילה לציבור את אשר קרה בחברה, כאשר אדוני כבוד השר ידע את מצב הדברים עוד לפני צאתו לארצות-הברית? מדוע השתמשו נציגי הממסד ממסירת מלוא העובדות הידועות להם בעניין, לוועדת הכספים, עכ"שיו בעת הדיון בכנסת? ולבסוף, מדוע, חברי הכנסת, משתמטת ומתחמקת הממשלה מבירור יסודי של העובדות והפקת לקחים-אמת בפרשה מכאיבה זו בתקופה כאובה כזאת?

כלום היה עולה בדעתה של הממשלה למסור את חקירת מלחמת יום-הכיפורים למבקר המדינה לבדיקה ולהפקת לקחים? למטרה זו מונתה, כידוע, ועדת חקירה ממלכתית —

חיים קורפו (הליכוד):

הם היו מעדיפים את מבקר המדינה גם שם.

יצחק מודעי (הליכוד):

— וצה"ל על כל שלוחותיו הקים ועדות חקירה

צייר את התמונה ואתה מדבר על חברות ממשלתיות — ואני עוד אחזור אחר כך לחברות הממשלתיות — כאי-לו העניין הזה מתמצה רק בחברות הממשלתיות, הייתי יכול להביא רשימה ארוכה מאוד של מפעלים מכובדים מאוד, מקובלים עליך, שהתמוטטו בגלל ניהול גרוע ובגלל דברים אחרים.

רבותי, חברי הכנסת, אני תמיד אומר שצריכים לראות את הדברים בפרופורציה הנכונה. לאלה שדיברו על כך שהחברות הממשלתיות הן כשלון אחד גדול: בשנים האחרונות הפכו החברות הממשלתיות לסיפורי הצלחה מרובים בעולם, אם זה פטרוכימיה, אם זה המפעלים בנגב, ואם מפעלים אחרים. לפני שנה הסתכמו הרווחים של החברות הממשלתיות בערך ב-250 מיליון לירות; והשנה יגיעו רווחיהן לחצי מיליארד לירות. אני זוכר טוב את הנאומים שניבאו שחורות לפעולות של החברות הממשלתיות. יש גם כשלונות, והם מכאיבים מאוד, ואסור לכסות עליהם; אבל חייבים לראות את הדברים בפרופורציה הנכונה.

הודעתי לא אחת, מאז שחזרתי, כי הפעולות ב"חברת ישראל" חייבות להיבדק אם עליידי המשרה ואם עליידי פרקליטות המדינה ואם עליידי החברות החיצוניות שהופעלו בשלוש-ארבע החברות האלה; וכל מה שיובא, וכל מה שייחקר, במידה שיימצאו האשמים הם חייבים לשאת בעוונם עד תום.

ליאון דיציאן (הליכוד):
והם ימשיכו לכהן כמנהלים כמו מר קריב, כמו "מקורות".

שר-האוצר י. רבינוביץ:
"מקורות" עדיין לא נשפט. נימנע מליניץ' ציבורי בדברים.

(קריאות)

היו"ר י. דרניצקי (יוריד):
חברי הכנסת, אינני זוכר קריאות-ביניים בזמן שדיבר חבר-הכנסת מודעי. אני מבקש לשמור על אותו יחס.

יורם ארידור (הליכוד):
אל חבר-הכנסת מודעי לא היה מה לקרוא.

שר-האוצר י. רבינוביץ:
בדרך כלל אינני מפריע, אני מקשיב. איני חושב שזה מוסיף לכבוד הבית שזוהברים אינם יכולים להאזין גם לדברי ביקורת של אחרים, או לתשובה אחרת. אנחנו משחירים את התמונה מעבר לכל פרופורציה. צריך גם לראות את האור שבפעולות הרבות בתחום התעשייה הבסיסית של המפעלים הממשלתיים, אבל אני הודעתי שכל פעולה תיחקר והאשמים ישאו בעוונם עד תום.

חברים, השתתפתי בשלוש-ארבע ישיבות של ועדת הכספים של הכנסת, בבירור, לדעתי, רחב וממצה.

חיים קורפו (הליכוד):
לא רחב ולא ממצה.

שר-האוצר י. רבינוביץ:
בכל אופן יותר ממצה מאשר פה, ברגע זה.

חברי הבית, אי שם בחוק-יסוד: הכנסת עומד לו בדד סעיף 22 המחייב חקירה פארלאמנטארית שישותפו בה כל נבחרים העם לסיעותיהם. למה ממתין שם סעיף חמור-סבר ורבי-עוצמה זה, אם לא לפרשות כמו פרשת החברה לישראל ודומותיה? הוא מתבקש בהן, שכן אי-אפשר עוד להשלים עם מצעד הכשלונות הכלכליים המוצץ את לשד המדינה, המעוות את דמותה ופוגע במסורותיה.

אדוני היושב-ראש, ללא "ציד מכשפות", ללא הסתה וליבוני יצרים, אלא בקפידה ובהתמדה, הבה תחקור ועדת-העם את הפרשות והשיטה כדי לגאול מהן את העם אחת ולתמיד.

היו"ר י. דרניצקי (יוריד):

חברי הכנסת, לא הפסקתי את חבר-הכנסת מודעי אף כי עבר בהרבה דקה זמנו. אני מבין שחבר כנסת זקוק לפעמים לעוד קול אחת או שתיים כדי לנמק את הצעתו. אבל אינני מוכן לקבל ויכוח בין חבר כנסת ובין היושב-ראש לגבי תנועת מחוגי השעון.

אבקש מאת שר האוצר להשיב להצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת מודעי.

שר-האוצר י. רבינוביץ:

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, הייתי מוכן מראש לתרום מזמני לחבר-הכנסת מודעי, כי בתשובתי אקצר כך שהזמן לא יבוזבז לריק.

היו"ר י. דרניצקי (יוריד):
זה לא עסק פרטי.

שר-האוצר י. רבינוביץ:
אני אומר זאת בצחוק.

השאלה נדונה בהרחבה גם בכנסת, גם בוועדת הכספים של הכנסת בבירורים רבים. נדמה לי שהיו ארבע או חמש ישיבות, ישיבות ארוכות וממצות. הסטאטיסטיקות המובאות מחטיאות את המטרה. יכולתי להביא לבית הזה סטאטיסטיקות על חברות פרטיות לרוב — — —

יצחק מודעי (הליכוד):
לא על חשבון העם.

שמחה ארליך (הליכוד):
איזו מין השוואה היא זאת?

מנחם ידיד (הליכוד):
יש הבדל גדול בין כספי המדינה לבין כספי הפרט.

שר-האוצר י. רבינוביץ:
יש הבדל גדול, אבל לא צריך לסלף את התמונה. אני יודע. תיכף אומר.

(קריאות)

היו"ר י. דרניצקי (יוריד):
אני מבקש לא להתערב בדברי השר.

שר-האוצר י. רבינוביץ:
מה שאני אומר נוגע לציור. חבר-הכנסת מודעי, אני יודע את ההבדלים; אבל כאשר אתה עומד ומ-

מנחם ידיד (הליכוד) :

אבל היא לא עמדה במבחן.

שר-האוצר י. רבינוביץ :

רבותי, ועדת הכספים החליטה שכל ההשלכות הנובעות מהפעולה של "החברה לישראל", לרבות עבירות על חוקי המדינה, תקינות ההליכים, טוהר המידות — ייבדקו על-ידי מבקר המדינה, שבידיו גם הכלים המתאימים והיעילים ונתונות לו כל סמכויות החקירה גם לפי חוק ועדות חקירה, תשכ"ט—1968. הפעולה הזאת יכולה להיעשות על-ידי המבקר במהירות מירבית המתחייבת מן המצב שנוצר.

אני בדעה שהמכשיר היעיל ביותר לבירור העניין הוא מבקר המדינה, שכבר החל בבדיקותיו. אני מציע להסיר את ההצעה מסדר-היום.

היו"ר י. דרניצקי (יודין) :

לפנינו הצעתו של שר-האוצר להסיר את ההצעה של חבר-הכנסת מודעי מסדר-היום, או יותר נכון — לא לכלול אותה בסדר-היום. אני מעמיד הצעה זו להצבעה.

מנחם בגין (הליכוד) :

קודם צריך להצביע על הצעת המציע.

היו"ר י. דרניצקי (יודין) :

כיושב-ראש הישיבה עלי להעמיד להצבעה קודם את ההצעה המרחיקה לכת.

מנחם בגין (הליכוד) :

אין מושג כזה בכנסת כמו הצעה מרחיקת-לכת, עם כל הכבוד. יש תקדימים בכנסת. קודם מעמידים להצבעה את הצעת המציע, ואחר כך מצביעים על ההצעה השנייה, ולא להיפך. כך נהגנו תמיד.

אליעזר רונן (המערך) :

התקנון אומר שקודם מצביעים על הצעת הממשלה.

היו"ר י. דרניצקי (יודין) :

התייעצתי עם סגן מוזיר הכנסת, הבקי בפרוטצדורה, ולפיכך הצעתי סדר כזה של הצבעה. נברר את הבעיה בוועדת הכנסת. עכשיו אני מוכן לוותר — לאחר שאינני רואה בכך הבל משמעותי — ולהעמיד להצבעה תחילה את ההצעה של חבר-הכנסת מודעי.

הצבעה

27 — בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום

45 — בעד ההצעה לא לכלול את הנושא בסדר-היום

ההצעה לא לכלול את הנושא בסדר-היום נתקבלה.

2. הריסת רובע המקובלים בצפת ופגיעות חמורות בבית האר"י ובבית הכנסת שלו

יוסי שריד (המערך) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, דבר מוזר מתרחש בעיר צפת: נזקים חמורים נגרמים מדי יום למבנים מוגנים ברובע המקובלים — ואין מכלים. בביקורי במקום נוכחתי לדעת, כי עבודות הבינוי שם, המבוצעות

ועדת הכספים החליטה שהיא תחיש ותסיים את הדיון על הצעת חוק החברות הממשלתיות. על הצעת חוק זו חל עניין הרציפות. בחוק זה ימצאו ודאי ביטוי כל התביעות לגבי אחריותם של המנהלים וזכויותיהם.

חיים קורפו (הליכוד) :

הוחלט שלא יהיה יותר מנציג אחד לממשלה בחבר-רה — מדוע אינך מבצע זאת ?

היו"ר י. דרניצקי (יודין) :

באמת לא יכולה ישיבה להתנהל בצורה כזאת. יכור לה להיות קריאת-ביניים אחת, שתיים ; אבל אובסטרקציה בלתי-פוסקת זה מתחיל להיות בלתי-נסבל.

שר-האוצר י. רבינוביץ :

הוריתי, והודעתי על כך בוועדת הכספים, לקיים בהקדם את הבדיקה שנעשתה באגף המטבע שלנו בעניין ההפקדות של חברות ישראליות בחוץ-לארץ. אמרתי שהמסקנות תובאנה לידיעת ועדת הכספים של הכנסת.

על-ידי האוצר הופנתה גם בקשה לפרקליטות המדינה לבדוק אם יש חשדות לעבירות על תקנות ההגנה (כספים), ואני יודע שפרקליט המדינה הורה למשרה לחקור בעניין. הממשלה תפקיד שכל ההשקעות של "החברה לישראל" תבוצענה בהתאם לכוונת המחר קק ורוח החוק. רבותי, אנחנו צריכים לזכור, אחרי ככלות הכל, ש"החברה לישראל" כפי שהיא, על מה שקרה — וקרה, לדעתי, עניין חמור, והעניין ייבדק — גייסה 100 מיליון דולאר והשקיעה 90 מיליון דולאר בענפי יסוד שאם לא כן משלם המסים היה צריך להשיק אותם — בכתיוזוק, בפטרוכימיה ובמפעלים אחרים — ובתכניות של 350 מיליון דולאר נוספים, שהיו צריכים לשאוב את הכספים האלה ממשלם המסים.

משה נסים (הליכוד) :

מלון פלאזה.

שר-האוצר י. רבינוביץ :

מלון זה גם תיירות. לפי הוראות החוק הם לא עברו בינתיים, בתחום ההשקעות שלהם, על הוראות החוק.

יצחק מודעי (הליכוד) :

הם פטורים ממש הכנסה לשלושים שנה.

שר-האוצר י. רבינוביץ :

הממשלה תפקיד שכל ההשקעות, גם להבא, תהיינה לפי רוח החוק ולפי כוונת המחוקק לגבי "החברה לישראל". יכול להיות ויכוח אם צריך היה לתת את ההנחות האלה, או לא צריך היה לתת. בינתיים לא היה שום התנגדות מצד כל הבית הזה, מחוץ לשלושה — גם אתם הצבעתם על החוק ונתתם בידיה את הכלים האלה לעשות את הדברים האלה.

היו"ר י. דרניצקי (יודין) :

הכנסת תעבור להצעה לסדר-היום בדבר הריסת רובע המקובלים בצפת ופגיעות חמורות בבית האר"י ובבית הכנסת שלו. רשות הדיבור למציע, חבר-הכנסת שריד.

"זונגי מאשים אתכם בהסגות גבול, בפריצה לא חוקית לבית עבו בצפת, ובנסיון לספח הימנו חלקים שלמים שלא כחוק ולא כדי, תוך גרימת נזק בארץ לירות למבנה הנ"ל, שאיננו סתם בית אלא אתר היסטורי, המפורסם בכל רחבי הארץ והעולם".

ועורך-הדיון של משפחת עבו כתב לחברת "נחל גובע מקור חכמה": לפני זמן מה נודע למרשי שתוך כדי עבודות שיפוצים שהנכם מבצעים במבנים הגובלים עם ביתו של מרשי בצפת, הידוע כבית עבו — הבית ממנו יוצאת התהלוכה המסורתית של ספר התורה מדי ל"ג בעומר — נכנסתם אל תוך שטח הבית הנ"ל, חדרתם אל תוך בור המים, וממנו פרצתם אל תוך חצר הבית, עקרתם את המצפיה ושיניתם את מבנה הבור. כתוצאה מפעולותיכם אלה נגרם למרשי נזק בלי-ישוער בחצר ובביתו."

שופט בית-המשפט העליון, השופט צבי ברנזון, כתב לפני כמה חודשים לראש עיריית צפת את המכתב הבא:

"כיליד צפת נוהג אני לבוא בימי חג ומועד לעיר מולדת, וכמנהגי זה הייתי בצפת גם בחג פסח זה, ביום הראשון של החג. לצערי נאלצתי לחזור מיד לאחר החג ולא היה לי שהות לבקר אצלך ביקור נימוסין, אבל נפגשתי עם ידידי הטוב מר ישעיהו עשני, מחסידיה הגדולים של צפת העממית וההיסטורית, ושמעתי מפיו את הסיפור העגום והמכאיב על הריסת הבתים העתיקים של רובע המקובלים כדי להקים שם שיכונים מודרניים. ביקרתי אותו במקום וראיתי במו עיני את ההריסות" — כלומר, זו איננה רק עדות שמיעה אלא גם עדות ראייה בלתי-אמצעית — "ראיתי במו עיני את ההריסות ונתפלצתי. הבית היחיד שנותר לפי-ליטה הוא זה הנחשב לבית מגוריו של הארי הקדוש, הניתן עוד לחקיקה ולשיחזור".

אדוני היושב-ראש, אין ספק כי בצפת הולכים ונכים חדים שרידים בעלי ערך היסטורי ותרבותי ממדרגה ראשונה. דווקא בשעה שאנו מבקשים לקבוע ללא עוררין את זכותנו ההיסטורית על הארץ הזאת, אנו מנערים מעל עצמנו כל חובה לשמור על שרידיה של ההיסטוריה היהודית בארץ-ישראל. כמו ידינו אני עוקרים את השרשים המרתקים אותנו אל האדמה הזאת. מי ייחס חשיבות לעברנו בארץ ולזיקתנו אליו אם אנו עצמנו מוחקים את סימניו ואת חותמו? תהיה זאת טעות להאמין כי ניתן לבנות כאן עתיד לאומי על בליה, על גוף עבר ההולך ונשחק.

אתרים כבית הארי ובתי גוריו המקובלים בצפת אינם יכולים להישאר בבעלותה הפרטית של חברה כלשהי, נתונים לשרירות לבו לשבט או לחסד. אלה הם נכסים לאומיים מובהקים ורק רשות לאומית מוסמכת חייבת לפקח עליהם, לשמרם ולשקמם. יש להרחיק את חברת "נחל גובע" מ-13 המבנים המוגנים ולמסור את בית הארי ואת כל הגוהה אליו לבעלות ציבורית, כדי לשחזרו ולבנותו מחדש.

ועד אשר תיבחן סוגיית הבעלות, ההגנה והשיקום, ייפסקו העבודות בשטח כדי לא להוסיף הרס על הרס והשחתה על השחתה.

אני מציע כי המליאה תדון בנושא זה.

עלידי החברה "נחל גובע מקור חכמה" של חסידי ברסלב, מסכנות את עצם קיומם של שרידי הרובע, אשר נודע להם ערך היסטורי, תרבותי וארכיטקטוני ממדרגה ראשונה. המבקר בשטח משתאה למראה הטראקטורים והבולדוזרים המכלים למעשה ובהדרגה כל חלקה היסטורית בצפת העתיקה, ובכלל זה — את ביתו של הארי ואת בית-הכנסת שלו.

אמת, המבנים ברובם עדיין עומדים על תילם, אך להחפירות כבר נוגעות בגבולם ומאיימות להרסם בזמן הקרוב. נשקפת סכנה כי הגשמים הראשונים בחורף זה יחלחלו ביסודות המעורערים וימוטטו את המבנים המוגנים.

מובן כי איש אינו מתנגד לזימת הבינוי של חסידי די ברסלב בצפת ולרצונם להתיישב במקום. להיפך, הלי וואי וירבו יזמות התיישבות כאלה. אולם אישור תכנית הבינוי של החברה הותנה בזמנו בסיומו שטח בית הארי כאתר היסטורי של שמרו ולשקמו ולייחד לו טיפול ארכיטקטוני מתאים, ובציון עוד 12 מבנים כאתרים היסטוריים וסינאגוגאפיים. למרבה הפלא הוג' שה התכנית שוב, רק לפני חודשים מעטים, בלי שסומנו בה 13 האתרים המיועדים לשימור ולשיקום. בעת ובעונה אחת נמשכו עבודות החפירה וההריסה, בהתעלמות גמורה מתנאי התכנית.

בעת האחרונה נהרסו עד היסוד כמה מבנים נדירים מבחינה התיישבותית וארכיטקטונית בקירבת בית-הכנסת של הארי. מבנים אלה היו, על-פי כל העדויות, במצב יציבות תקין, ועל נזלה אפשר היה לשקמם ולשמרם. למרבה הצער אין לאותם מבנים תחליף ותמורה, וספק רב אם ניתן לבנותם מחדש. בשלב זה, על-פי המידע שבידי, נותרו בשטח רק 10 מבין 13 המבנים המוגנים, וגם ל-10 הנותרים צפויה, כאמור, סכנת השחחה והתערערו.

ידידיה בארי (הליכוד):

מהו המצב כרגע מבחינת הרישוי? גם פעולות הריסה כמו פעולות בינוי טעונות רישוי.

יוסי שריד (המערך):

התשובה הקצרה ביותר שאני יכול לתת היא, שהוועדה המחוזית הפסיקה בימים האחרונים את הבנייה. מן הסתם הדברים לא מתנהלים על-פי התנאים שהותנו מראש.

לפני חודשיים בדיוק כתב ראש הצוות לשיקום העיר העתיקה בצפת, אברהם הכהן, לחברת "נחל גובע מקור חכמה": "אנו מתפללים מאוד שלמרות אזהרותינו ובקשותינו אתם הריסתם בימים האחרונים בתים עתיקים עם קימורים וקשטות מסביב בית הארי. הריני מזכיר לכם, שזה בניגוד לחוק וזה גם בניגוד למה שסוכם בינינו, שאין להרוס בתים בלי רשיון ובלי אישור נציג הרשות. מצער הדבר שבשיחה טלפונית אתי טענתם שאין החברה הורסת בתים. כעת מתברר שהעובדות הן אחרות. אגב, הכותב הוא, כמוכן, איש המקום. להלן הוא כותב: "אנו תובעים בכל חוקי הפסיקה את ההריסות ללא דיחוי. אחרת, ניאלץ לצערנו, עם כל הכבוד, להפעיל את החוק נגדכם".

העתונאי יוסף עברון (עבו), נצר למשפחת עבו מצפת, שמביתם יוצאת תהלוכת ל"ג בעומר למירון זה 140 שנה, כתב לחברת "נחל גובע מקור חכמה":

אמנון ליו (הליכוד):
מה היתה תשובת ראש העירייה?

היו"ר י. דרניצקי (יורדו):
אבקש מאת שר הפנים להשיב להצעה.

שר-הפנים י. בורג:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אתייחס במלים ספורות לעניין ההצעה הדחופה לסדר-היום בדבר הריית המבנים של המקובלים בצפת. אני אציע להעביר את הנושא לוועדה, ואגיד מה הם הנימוקים. מצד אחד חשבתי ורציתי מאוד להציע לבית להסיר את ההצעה מסדר-היום, וזאת משתי סיבות: א. אינני גורס שעניין שמתנהל כחוק מאז 1969 בוועדות שפועלות לפי החוק — ואביא תאריכים — לאחר שעבר את כל ההליכים בסדר, בהתאם למקובל ולחוק — באים וברגע האחרון קוראים לעיכוב. כל זמן שגוף סטטוטורי פועל בתחום הסמכות שלו לא יכולים סתם להעלות את הנושא, ובייחוד כשלפי האינפורמציה שבידי צריכה בשבוע הבא לשבת ועדה ולדון בעניין. ואני גם מהבית הזה ממליץ לאותה ועדה, שתדון בלי לחץ מכאן או לכאן לפי מיטב הכרתה ובהתאם לחוק. זו היתה המוטיבציה לכך שחשבתי כי מן הדין היה להסיר את ההצעה מסדר-היום. לא אתייחס כאן לדבר, אבל ייתכן שני שיאות הכנסת צריכה פעם לחשוב אם מן הדין הוא בדיון בנושא כזה לצטט מכתבו של שופט, של חבר בית-המשפט העליון, מכתב שנכתב באופן פרטי.

יוסי שריד (המערך):

טליה, המכתב ניתן לפירסום ולא נכתב באופן פרטי. יש הרשאה של השופט לפרסם את המכתב.

שר-הפנים י. בורג:

אני יכול להציג את סימן השאלה במקום קצת אחר מאשר חשבתי להציגו, אבל סימן השאלה לא יורד, המחשבה נשארת.

ובכל זאת, אם כי אני בעד תיפעול ותיפקוד נאה וחוקי של ועדות שיש להן סטאטוס לפי החוק, אני מציע לכנסת להעביר את הקומפלס הזה לוועדה, וגם זאת משתי סיבות. הסיבה הראשונה: חיבתנו לעיר המקובלים, לעיר האר"י הקדוש, לעיר העלייה החד-סידית, אשר גם תושבי חברון החסידים עזבו אותה רק לפני 140 שנה, אחרי רעידת האדמה, עיר שיש לה פרקים של זוהר ושל תהילה בתולדות ישראל. אם דיון ציבורי בוועדה יכול לעזור, נחא.

הסיבה השנייה: קיימת רגישות מסוימת בציבור, כאילו מצד אחד עומדות ועדות שהממשלה והן עור-שות את שלהן וכבתוך שלהן, והציבור עומד כאילו בלי אמצעי הגנה. משום רגישות זאת וכאשר המ-דובר בצפת, אני מציע להעביר את הנושא לוועדה. אבל לא אצא ידי הובית כלפי הבית אם לא אגיד כמה מלים ותאריכים ועובדות, כדי להצדיק את הקביעה שקבעתי קודם, שכאן מדובר בעניין שכמה וכמה שנים כבר מתנהל כפי שהותאם והוחלט. אקרא עכשיו תאריכים מספר ואתאר את המצב כפי שהינה.

בהתאם לחוק בינוי ופינוי של אזורי שיקום, תשכ"ה—1965, הוכרז על אזור צפת העתיקה כאזור שיקום ביום 16 באוקטובר 1969. באוגוסט 1971 הוגשו לוו-עדה המחוזית "כללים לבינוי אזור השיקום ברובע הע-

תיק בצפת". בפברואר 1972 נידונו וזכלים בוועדה המחוזית והוחלט כי "עקרונות אין לוועדה המחוזית הערות בשלב זה". בספטמבר 1972 הוגשה לוועדה המחוזית תכנית-מיתאר לרובע ותכנית מפורטת. בדצמבר 1972 הוחלט להפקיד את התכנית לאחר שיתוקנו כנדרש בוועדה המחוזית. אני מוכרח כאן להביא תא-ריכים שיש להם כבר קצת ותק. ביולי 1973 פור-סמה הפקדה בילקוט פירסומים מס' 1933. במסגרת תקו-פת ההפקדה הוגשו 20 התנגדויות אשר נשמעו לפני הוועדה המחוזית. אם כן, זה רק רבע "געוואלד" מאק-סימום.

ההתנגדויות התחלקו לשתי קבוצות עיקריות:
א. התנגדויות עקב בעלות על קרקע — ואלה נדחו;
ב. התנגדויות למחות שימור המבנים העתיקים ושי-קומם, כגון בית האר"י, בית-הכנסת הספרדי וכו'. התנגדויות אלה נתקבלו על-ידי הוועדה המחוזית, והיוזמים נתבקשו לתקן בהתאם את התכנית.

במארס 1974 החליטה הוועדה המחוזית לתת תוקף לתכנית בתנאים הבאים: א. לקבוע בתכנית שימור בית האר"י הקדוש בתור שטח לאתר היסטורי הת-יישבות, ולייחס לו טיפול ארכיטקטוני מתאים. אתר זה יישמש גם כזכר למקובלים שגרו באזור בתקופת הווה של צפת; ב. צו המבנים יירשם לפי הגדרת אגף העתיקות, ויש להורות למתכנן לסמן ולרשום כי אתר היסטורי או סינאגוגאפי יישמר על-ידי אגף העתיקות או בהדרכתו. יש להוסיף בתקנות כי נציג אגף העתיקות יהיה יועץ לעיצוב ארכיטקטוני בוו-עדה לשימור ופיתוח צפת העתיקה. על משמר המונו-מנטים של אגף העתיקות להמציא לוועדה המחוזית מסמך רשמי על הסרת התנגדותו.

ב-23 באוקטובר 1974 — אנחנו כבר מגיעים לעת החדשה — הוגשו התכנית המתוקנת ואזי התברר כי חלק מן המבנים העתיקים שיש לשמרם תוכננו על גביהם דרכים ומבנים חדישים.

יוסי שריד (המערך):

התכנית בפירוש אינן מביאות בחשבון את המב-נים המוגנים.

שר-הפנים י. בורג:

אתה יודע בפירוש שבינתיים כבר פעלו, אבל איני בא להתווכח על "קופירייט".

ביום 3 בנובמבר 1974 התכנסה ועדת-הממשנה ושמ-עה את הסבר המתכננים לסתירות שנתגלו והחליטה כי הדין במתן תוקף יידון ביום 12 בנובמבר 1974 במליאת הוועדה המחוזית. בהתאם לאישור מהנדס הוו-עדה המקומית צפת החלו היוזמים בעבודות ניקוי הש-טח. אולם מיד עם גילוי שיטת הניקוי והתעוררות החשש של פגיעה במבנים עתיקים הוצא צו הפסקת הע-בודה אשר נשמר וכעת לא מבוצעת כל עבודה בשטח.

מכאן שני דברים: א. אם רצון הכנסת בכך, אני בהחלט מסכים שיהיה דיון מפורט יותר בוועדה של הכנסת; ב. הוועדה המחוזית, לפי המצפון, לפי המידע ולפי המעמד החוקי שלה תחליט כפי שתחליט.

היו"ר י. דרניצקי (יורדו):

רשות להצעה נוספת בנושא זה לחבר-הכנסת פרוש.

האר"י, שלא פוגעים בו, ולא לפגיעה ברובע המקור בלים שלא נפגע, אלא חרדה שאותם חסידים מהוללים, וזידי ברסלב ואירגונם "נחל נובע מקור חכמה", באו לצפת ורוצים להחיותה ברוחו של האר"י הקדוש, ללמוד תורת האר"י הקדוש, ללמוד תורת המקובלים, לשמור שצפת תישאר בקדושתה.

יסלח לי כבוד היושב-ראש אם אומר שקשה לי להבין כיצד הכירו בנושא זה כדחוף. וכאשר אני ביקשתי להעלות בכנסת כהצעה דהופה דבר המשך הוואנדאליסם הירדני בהר-הזיתים — סירבתם וטיל-טלתם אותי מנשיאות הכנסת לוועדת הכנסת, הלוך וחזור. עד היום לא בא הדבר הזה על תיקונו. ולמה לא הכרתם בדחיפות כשסיעתנו העלתה את הנושא של העיר העתיקה בירושלים, הפקעת אותן חצרי הקדש והעברתם לצרכי חולין? זוהי איפה-ואיפה, וזה פוגע בכנסת.

איני יכול להשתחרר מתחושותי כי בהצעת חבר-הכנסת שריד מסתתרת, ואולי לא מסתתרת אלא בולטת, הכוונה למנוע שיקומן של ערי-הקדוש, הפעם צפת ואתמול והיום ירושלים, ברוח קדושתן, על-ידי שומרי משמרת הקדוש.

אני פונה אליך, מר שריד, אתה נוהג לא אחת במהלכיך לא מהלכים שיגרתיים. תוכיח זאת גם הפעם. חזור כך מהצעתך, והכנסת תיתן עידוד לח-סידי ברסלב ולאותה אגודת "נחל נובע מקור חכמה", אשר עושים מעשים מבורכים לשיקומה של העיר צפת.

יהודים יקרים אלה, חסידי ברסלב, עשו מעשה רב בהשקיעם כבר מיליונים עד עכשיו. אשרי להם ואש-רינו כי יש יהודים אלה. חסידי ברסלב לא באו לצפת במחתרת. הם עברו את כל הפרוצדורות הדרושות, בכל המישורים, וקיבלו רשיונות, ואנו יכולים לסמוך עליהם שישמרו על ערכים קדושים ואתרים קדושים.

יסלח לי היושב-ראש, ואני פונה אליך ועל-ידיך ליושב-ראש הכנסת ולסגנים, קשה לי להבין את חוסר התיאום ביניהם לבין ועדות הכנסת. רק אתמול הודיע סמנכ"ל משרד הפנים, מר שכנא רותם, בוועדת הפנים של הכנסת כשנתבקש לחקור את הנושא, שהבנייה של חסידי ברסלב מתבצעת בהתאם לכל כללי החוק והאישורים המוסמכים, והם נתנו אישור לכל הפעולה הזאת. למה לנו להכשיל אותם כעת? נעודד אותם —

יוסי שריד (המערך):
סליחה. היום נתן באותה ועדה הודעה סותרת. הוא תיקן את עצמו היום בוועדה.

מנחם פרוש (חזית דתית תורתית):
אז אולי תסלח לי. תשאיר זאת למשרד הפנים, והם יידעו לשקול זאת. ותשאיר את זה לחסידי ברסלב. אני אומר לך: סמוך עליהם כמו שאתה סומך עלינו ועליך בקשר לשמירת ערכים אלה. למה לך להפריע להם? חבל על המיליונים האלה שהם השקיעו, וחבל על המיליונים שהם עומדים להשקיע. ימשיכו לבנות את צפת, וצפת ערי-הקדוש תיבנה ותיכונן ברוח קדו-שתם של המקובלים הקדושים, ברוח קדושתו של האר"י הקדוש החי.

(קריאה: מה אתה מציע?)

מנחם פרוש (חזית דתית תורתית):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, חברי-הכנסת יוסי שריד, אני רוצה ראשית כל לברך אותך על רגישותך לעיר הקדוש צפת ולערכיה הקדושים, על רגישותך להוד קדושת המקובלים שחיו בצפת. גם אני כמעט "התפלצ-תי" כאשר אמרת בדחילו ורחימו כי השופט צבי ברנ-זון כתב אל ראש עיריית צפת שכשביקר בצפת וראה את ההריסות "התפלץ".

הגדנא לי, מר שריד: האם אמנם אתה חושב אף לרגע שאתה חרד לערכיה הקדושים של עיר-הקדוש צפת ולזכרם של קדושי עליון המקובלים שהיו בה, יותר מאשר אותם יהודים יראי-ה', שומרי משי-מרת הקדוש, אשר מוסרים נפשם על קדשי עמנו?

יוסי שריד (המערך):

אני מתחיל לחשוב שכן, חברי-הכנסת פרוש.

מנחם פרוש (חזית דתית תורתית):

אלה חסידי ברסלב, יהודים בעלי שארירות, יהו-דים שחיים עד היום חיי קדושה, יהודים הדבקים במקובלים, יהודים הנוהגים בכל אורח-חייהם לפי מנ-הגי האר"י הקדוש ורוחו הקדוש של האר"י חי בהם.

בהעריכי יושרך — ואני מעריך את יושרך — הגד-נא לי האם מתחת לסף ההכרה של פנייתך שם באיזה מקום לא מסתתרת הבנייה להפטיק את הבנייה של חסידי ברסלב, תוך כוונה כי אין זה לרוחך שיהודים אלה שומרי תורה ישקמו בתים וישתקמו בצפת, אשר רצית לראותה כמצבה מתה ולא חיה?

האם אינך חושב שזקני צפת וראשיה, כמו מר פראג' כהן ויתר האישים ילידי צפת מבני כל העדות והחוגים, יודעים לא פחות ממך — הרבה יותר ממך, ותסלח לי על כך — מה הם האתרים ההיסטוריים? האם אינך חושב שאיש כמו מר יוחנן מינצקר ממח-לקת הארכיאולוגיה שליד משרד החינוך, כאשר סימן אותם 13 חלקי מבנים לשימור, דאג כבר למה שיש לדאוג מבחינת שמירת האתרים ההיסטוריים?

והאם עד כדי כך אתה חושד ביהודים אלה, שה-אר"י הקדוש וביטוי של האר"י הקדוש קדושים להם פחות מאשר לך ולי?

חברי-הכנסת שריד, אם אמנם נתעוררו כך רגשות טמירים לעילאין קדישין, אולי תשמיע קולך נגד ועדת השרים לענייני ירושלים, מה שעוללה לנו בעניין חצרות המקובלים בעיר-הקדוש ירושלים. אולי תשמיע קולך על שבחסות ממשלת ישראל נמשך בזיון קברי ישראל נוחי נפש, גדולי עולם, קדושי עליון, גדולי המקובלים, אותם ראשונים שחיו בירושלים, שהירדנים סללו כבי-שים על קבריהם וממשלת ישראל, וועדת ירושלים ממשיכות את הוואנדאליסם הירדני?

חברי-הכנסת מר שריד, אולי תבקר אתי בעיר העתיקה בירושלים ותראה מה עשו שם לרבעים היס-טוריים, איך שללו חצרות שהיו מדורי דורות הקדש ליהודים מקובלים שישבו ולמדו תורת הקבלה, וממ-שלת ישראל היא זו שהפקיעה את החצרות שהיו קודש למקובלים, ללומדי תורת הקבלה, והעבירה אותן ליהו-דים שאינם, לצערנו, שומרי שבת.

תסלח לי, חברי-הכנסת מר שריד, אם אומר לך בגלוי כי אני רואה בהתרגשות שלך וב"התפלצות" השופט ברנזון לא חרדה לפגיעה בבית-הכנסת של

חוברת ג', ישיבה ק"ד

— הצעות לסדר-היום (פרוש, דרניצקי, שריד, מויאל) —

יוסי שריד (המערך):
מקבל.

היו"ר י. דרניצקי (יורדן):
יש לפנינו הצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת הפנים, ויש הצעה לא לכלול אותו בסדר-היום של הכנסת.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה — רוב
בעד ההצעה לא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת — מיעוט
ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

מנחם פרוש (חזית דתית תורתית):
אני מציע להסיר את ההצעה מסדר-היום. ברור.

היו"ר י. דרניצקי (יורדן):
כיושב-ראש הייתי ממליץ לחברי הכנסת בעלי ההצעות שיתחילו לנמק את הצעותיהם קודם כל בהנאת ההצעה לגופה, כדי שחברי הכנסת יידעו במה מדובר.

עוד הערה: חברי-הכנסת מנחם פרוש פנה ליושב-ראש. רצוני לומר שיושב-ראש הכנסת והסגנים נר-הגים על-פי תקנון הכנסת בשעה שהם מאשרים הצעות דחופות.

אשאל את חברי-הכנסת שריד: האם אתה מקבל את הצעתו של שר הפנים להעביר את ההצעה לוועדת הפנים?

3. איכלוס הנגב, פיתוחו ותיעושו

היו"ר י. דרניצקי (יורדן):

אבקש מאת חברי-הכנסת מויאל להביא את הצעתו לדון בדבר איכלוס הנגב, פיתוחו ותיעושו.

אליהו מויאל (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מטרתה המוצהרת של מדיניות הפיתוח של ממשלת ישראל הייתה, והינה עד היום הזה, פיתוח הארץ על-ידי איכלוס האזורים דלי האוכלוסין, תיעושם ופיזור התעסוקה מכל הסוגים לכל האזורים הגיאוגרפיים של המדינה. אחד המבחנים של תכנית לאומית, של מדיניות פיתוח כלכלי וחברתי, הוא באיזון מידה מצליחה התכנית לשמור על מגמות אלה, תוך שמירה על איזון גיאוגרפי ובהתחשב בתנאיו של כל אזור.

ואכן פיתוח גדול נעשה. מפעלי פיתוח בממדים גדולים הוקמו, וכן מפעלי תעשייה. אך האם האיזון בין אזורי הארץ נשמר? לצערי, התשובה ידועה — היא שלילית.

על-מנת להמחיש את דברי הנה כמה עובדות. הנגב מהווה יותר ממחצית שטחה של המדינה אך אוכלוסייתו מגיעה בקושי ל-10% מכלל תושבי המדינה. רבים משטחיו שוממים וצפיפות אוכלוסייתו מגיעה רק ל-26 נפש לקמ"ר, בזמן שבאזור החוף מגיעה הצפיפות ל-2,174 נפש לקמ"ר. לכן ההתפלגות של המועסקים בתעשייה מראה שבכל הדרום, מאשדוד ועד אילת, נמצאים 10.5%, ובנגב — כ-8%, ואילו ברצועת החוף — 74.3%.

אדוני היושב-ראש וחברי כנסת נכבדים, האמת הניצחת הזאת, שהנגב מהווה מרבית שטחה של המדינה עלינו לשנן לעצמנו השכם והערב ולערוך את מדיניותנו בהתאם.

בנגב נמצאות העתודות הקרקעיות של המדינה. בנגב הריכוז העיקרי של אוצרות הטבע של המדינה, ולכן פיתוח הכרחי. לנגב חשיבות מיוחדת מבחינה גיאופוליטית וכלכלית — הוא גשר יבשתי בין שני ימים, הים התיכון וים-סוף, ודרכם מוצא לאוקיינוס האטלנטי והאוקיינוס ההודי.

פיתוח הנגב הכרחי בפרט בימים אלה, שבהם אנו

מתכוונים לקלוט עלייה רבתי — המיליון הרביעי תוך העשור הקרוב. הבעיה של פיתוח הנגב והערבה נעשית לכן חריפה ודחופה, שאם לא כן — היכן נקלוט עלייה זו? האם באזור החוף הצפוף? לעניות דעתי, הנגב צריך להיות המקום הרצוי לקליטת עלייה רבתי, מפני שפיתוחו יהווה אתגר לעלייה הבאה אלינו, ובפרט לבעלי השכלה אקדמית שביניהם.

בסקר שערכו סופרי עתון "הארץ" בעניין קליטת עולי ברית-המועצות, ושנתפרסם ביום 25 באוקטובר 1974, אמר אחד העולים לסופר "הארץ": "יש יהודים רבים שיש להם רגש מיוחד לישראל, הרוצים לעלות על אף כל הקשיים, וביניהם בעלי השכלה גבוהה, אך בתנאי שימצאו בישראל אתגר, שתהיה להם ההרגשה שהם תורמים למען בניין הארץ. אך כשהם מגיעים לכאן מתברר להם כי אינם תורמים דבר, במקרה הטוב ביותר הם עובדים במפעל תעשייתי או בתעסוקה אחרת רק בשביל להרוויח את לחמם, למרות שאין להם סיפוק בעבודה".

כאן, אדוני היושב-ראש, טמונים רגשות התיסכול שסובלים ממנו העולים, וכאן סיבות הירידה והנשירה. עולה זה ביטא נאמנה את רחשי לבותיהם של הרבה עולים, ואני בטוח שיש רבבות החושבים כמוהו ואינם ששים לבוא אל המוכן ומחפשים אתגר, מחפשים מוטיבאציה.

ארשה לעצמי להביא קטע מדבריו של פרופסור אהרן קציר זכרוננו לברכה, כמה חודשים לפני הירצחו. דבריו נאמרו בסימפוזיום על אזור תעשייה ארצי בנגב.

"תכניות לפיתוח המדבר בכל מקום שבעולם מושגות תחת על כוח אקדמי. כאן בארץ יש לנו הזדמנות לבחון באופן רציני את פיתוח המדבר. תכנית כזו היא בעלת עדיפות עליונה, כיוון שאם היא תתחיל להתממש היא תמשוך תשומת-לב בין-לאומית נרחבת, ויש לה היכולת למשוך את תשומת-לבו של העם היהודי, ואין כמו העם היהודי בארצות המפותחות שבו אחוז הצעירים שמקבלים הכשרה אקדמית הוא מהגבוהים בעולם — 50% מכוח האדם היהודי הוא בעל הכשרה אקדמית. פיתוח הנגב והערבה" — ממשיך פרופסור

והעברה כדי שתכלית אחת לא תפריע לשנייה. ותודה לאל, יש תכניות למכביר אשר בכוחן לחולל מהפכה במצבנו הכלכלי והחברתי.

לפני זמן לא רב התקיים כנס של האגודה הישראלית למען הגרעין ובו נמסר מידע מפורט על הפקת אוראניום מהפוספאטים. הנגב משופע בפוספאטים ולפי מחקרים שנערכו הפוספאט שלנו מכיל אוראניום בכמות ניכרת. קיימת תכנית של פרופסור דוד וופסי לפיתוח הערבה על-ידי הקמת תעשייה כימית ומרכזי ייצור באזורים השוממים של הערבה תוך ניצול מרבצי הפוספאטים של עין-יהב והאוצרות של ים-המלח. לפיה התפוקה של התוצר בתעשייה זו תגיע לידי 350–500 מיליון לירות לשנה עם כריית תעלת ניקוז שתאפשר הקמתן של תחנות-כוח גרעיניות. תכנית זו, אם תבוצע ותצלח, תשפר ללא ספק את מאזן התשלומים שלנו ותגדיל את היתירות במטבע-חוץ של המדינה. יש תכנית להקמת אזור תעשייה ארצי, שעובדה על-ידי האינג'ינר בן, מנהל הלשכה לתיכנון של מחוז הדרום של משרד הפנים. כמו כן יש עוד תכניות רבות. הוועדה שעליה יוטל לעבד את התכנית לפיתוח הנגב והערבה תצטרך לבחון את כל התכניות ואת כדאיותן הכלכלית. משוכנע אני שבכוחנו לבצע את מרבית התכניות הקיימות לפיתוח הנגב והעתידות לתת לנגב תשתית תעשייתית וכלכלית רחבת-ממדים לקליטת עלייה רבתי. מפני שיש כבר היום בנגב תשתית ראשונית, אנושית, וחברתית, מדעית וכלכלית, המסוגלת להוות בסיס לתכנית פיתוח נועזת לתעשיות מודרניות ומתוחכמות ולמערכת שירותים שפיתוח מסוג זה זקוק להם. כשמחנתו גדל לנו בדרום הארץ, מבני העלייה הח"דשה והוותיקה, דור של אנשי מחשבה ומעשה, דור של פועלים ועובדים שאינם נופלים בכישוריהם מעמיתיהם אשר במרכז הארץ, ותרומתם בשטח החברתי והמשקי נכבדה.

בסיפוק רב ראיתי בפירסומים של משרד המסחר והתעשייה משקלו של הדרום בתפוקה לעובד הוא גבוה ביחס לממוצע הארצי.

לסיכום, אדוני היושב-ראש, תכנית-אב לפיתוח הנגב והערבה, העשויה לתת תשתית תעשייתית רחבה לנגב, רצויה גם מטעמים אחרים. הרבה מעלות טובות יש לה: היא רצויה מבחינה לאומית מפני שהיא תאפשר פיזור האוכלוסיה; היא רצויה מבחינה חברתית מפני שיש בה סיכוי לקליטתה החיובית של העלייה; היא רצויה מבחינה בטחונית מפני שהיא יוצרת מרכז כובד נוסף למדינה בקירבת הגבול ומונעת ריכוז גדול של האוכלוסיה ברצועת החוף; היא רצויה מבחינה כלכלית מפני שתיתן מנוף לפיתוח אוצרות הטבע הטמונים בנגב. היא תפתח תעשיות-לואי שישרתו את התעשייה הבסיסית, אשר החומר הגלמי שהיא זקוקה לו מצוי בנגב; היא רצויה מבחינה תכליתית מפני שתעשיות אלה יוקמו על קרקע לאומית שאינה עולה ביוקר, ותשחרר את מעט התרבות של האדמה החקלאית שנותרה לנו במרכז. ולבסוף, תכנית זו רצויה מפני שתיתן תנופה גדולה לפיתוח אילת כעיר-נמל גדולה בחופי ים-סוף. בן-גוריון ז"ל היה מדבר על החון של פיתוח הנגב. איני סבור, אדוני היושב-ראש, שעניין פיתוח הנגב והערבה הוא היום רק עניין של חזון. המציאות שלנו בארץ עברה את החזון. לכן, אדוני

קציר — "הוא לכן סינתזה מופלאה של חלוציות ואקאדמיות".

ואכן, העלייה המגיעה אלינו, אומרים לנו פירסומי משרד הקליטה, 40% ממנה בעלי השכלה אקאדמית. והשאלה חוזרת וגשאלת: היכן נקלוט אותם; איך נקלוט אותם קליטה חיובית המלווה בהרגשה שהם שותפים במעשה, בבניית עם ומולדתו?

לעניות דעתי, הנגב והערבה ישמשו מקום קליטה חיובי ויספקו אתגר ממדרגה ראשונה לעלייה הבאה אלינו ולנוער שלנו, הצמא למכאשם נעזים ומחפש פורקן למרצו בפעולות המביאות אותו להתנגשות עם הרשות.

פיתוח הנגב, פיתוח הישימון הקדמון עם הסודות והאוצרות הטמונים בו, יש בו כדי להוות אתגר בפני מדענים צעירים, עולים אקדמיים, אנשי מחקר. יש בו כדי לגרות את דמיונם של בני-נוער ולחדש את החלוציות ולהסיר את המראות מעל הציוניות — סוג חדש של חלוציות המושתתת על ידע ועל נכונות להקרבה והסתפקות במועט. זאת היא הסינתזה שדליבר עליה פרופסור קציר זכרוננו לברכה. אני בטוח שביצוע תכנית כזאת תפחית רוח חדשה במדינה, ואנו זקוקים לרוח חדשה.

אתגר זה של פיתוח הנגב והערבה נוכל להעמיד גם ליהדות העולם, לצעירים שלה וגם לעשיריה. אין זה פופולארי היום לדבר על הקמת חברה להשקעות, אך לתכנית-אב לפיתוח המדבר, מוכנה מראש, ימצאו יהודים שהרעיון ימשוך אותם. טיבן של תכניות שהן מושכות השקעות.

לשם כך הנגב זקוק לתשתית תעשייתית וכלכלית רחבה, ויש לעבד תכנית-אב לפיתוח הנגב והערבה. הרבה דברים נעשו בנגב ומפעלי פיתוח גדולים הוקמו בו אך יודעי דבר אומרים שהם רק מעט מזער ממה שהנגב מסוגל להכיל. נערכו הרבה מחקרים וקיימות הרבה תכניות. פועלים בנגב מוסדות מחקר כמו אוניברסיטת בן-גוריון, מוסדות תיכנון, מוסדות כלכליים וכן אנשי מדע וצוותי חשיבה לפיתוח הנגב. לכולם תכניות, מהן לטווח קצר ומהן לטווח ארוך. מהן לביצוע מיידי ומהן בגדר תכניות לעתיד. משום כך יש צורך בתכנית-אב שתתאם בין מוסדות. התיכנון ומוסדות המחקר השונים ושחקבע את המוקדם ואת המציאות, כדי שלא כל גוף יפעל בנפרד. תכנית-אב כוללת כזו צריכה להיות מתואמת בין משרדי הממשלה הנוגעים בדבר, ולפיה יבצעו כל הפרויקטים המאושרים. שאם לא כן נבזבז זמן יקר מחוסר מעש, ומה שיעשה ייעשה ללא תיאום, וקשה יהיה לתקן את הנזק שייגרם. אנשים העוסקים בחקר המדבר טוענים שהמדבר רגיש מאוד להשפעות אקולוגיות מפאת התנאים השוררים בו: יובש, חוסר מים וכו', ואם לא יתכננו הכל מראש, הנזק שייגרם לא יהיה ניתן לתיקון. יש מקומות מרפא מוכרים בנגב לחולי אסטמה, למחלות עור וכדומה. הקמת תעשיות בקירבתם העלולות לגרום לזיהום אוויר או מעבר מסלול טיסה מעליהם יכולים לשים קץ לעתידם. אשר לתעשיות שתוקמנה בנגב יש תעשיות הגורמות לזיהום אוויר, ויש תעשיות עתירות ידע, אשר כל זיהום אוויר עלול להיות להן לרועץ. ולכן הכרחית תכנית-אב כוללת לפיתוח הנגב

(קריאה: לוועדת העבודה).

אני מסכים שההצעה תועבר לוועדת העבודה. אז אפשר יהיה לדון במשותף עם כל הגורמים המעוניינים, הכלכליים והמשקיים, ולחפש פתרון לאותן שא-לות חשובות שהעלה חברה-הכנסת מויאל בהצעתו לפי-נינו.

יצחק בן-אהרן (המערך):

הנגב איננו בשטחים, אבל צריכה להיות תשובה של חבר הממשלה.

היו"ר י. דרניצקי (יורד):

האם חברה-הכנסת מויאל מסכים להעביר את הצע-תו לוועדה?

אליהו מויאל (המערך):

כן.

היו"ר י. דרניצקי (יורד):

יש לנו הצעה אחת — להעביר את ההצעה לסדר-היום בעניין איכלוס הנגב, פיתוחו ותיעושו לוועדת העבודה. אני מעמיד להצבעה את ההצעה.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת

העבודה נתקבלה.

אליעזר רונן (המערך):

חברה-הכנסת לין, למה הליכוד לא מתעניין בנגב? איפה הליכוד בדיון הזה?

אמנון לין (הליכוד):

אני עוסק עכשיו בגליל.

אליעזר רונן (המערך):

הצעה כזו לא מעניינת את הליכוד?

אמנון לין (הליכוד):

תצטרף אלי בקשר לאיכלוס הגליל.

אליעזר רונן (המערך):

אני מוכן. רק לא בסבסטיה.

ג' היושב-ראש, יש תכניות ארציות ל-20 שנה לפי-זור האוכלוסיה ולפיזור התעסוקה. תכניות אלה הן גטולות חזון, ולכן הן גם לא-מציאותיות. המציאות תעבור אותן ללא תכנית והנוק שייגרם יהיה ללא תיקון. כזאת היא התכנית לתפרוסת האוכלוסיה של מדינת ישראל בת 5 מיליון תושבים, וכזאת גם תכנית-החומש שהוגשה ליישיבת הממשלה אתמול, ואשר לפיה יותר מ-50% של הבנייה תתרכז באזור החוף.

תכניות אלה, אדוני היושב-ראש, אינן מציאותיות, מפני שהן נעדרות תנופה ונעדרות ראייה נכונה, ואין כל ספק שהמציאות תעבור אותן בצורה בלתי-מתוכ-ננת. יש רק להצטער על הנוק שייגרם, ואשר לפעמים אי-אפשר לאמוד אותו בכסף. הכרחי לכן להתחיל בפיתוח הנגב והערבה והכרחי שתהיה לנו תכנית-אב לפיתוחם. יש להטיל ללא דיחוי על ועדה של אנשי מדע ומעשה את המשימה של עיבוד תכנית-אב לפי-תוח הנגב והערבה, איכלוסם ותיעושם, על-מנת שנוכל לגשת מיד לביצוע. והלוואי ותחזינה עינינו בהגשמת תכנית פיתוח זו, ונוכל לומר כי אכן קמו ונהיו דברי הנביא ישעיהו: "כי ניהם ה' ציון, ניהם כל חר-בותיה, וישם מדברה כעדן וערבתה כגן ה', ששון ושמחה ימצא בה, תודה וקול זמרה".

תודה, אדוני היושב-ראש, ואני מבקש לקיים דיון במליאה.

היו"ר י. דרניצקי (יורד):

את דברי הנביא ודאי לא יכולתי להפסיק. אני מצטער מאוד ששר לא נכח בשעה שהוגשה ההצעה בעניין הנגב. רשות הדיבור לחברה-הכנסת ורטמן.

משה ורטמן (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, שמענו את הס-קירה המעניינת והרחבה מפי איש הנגב, איש באר-שבע, חברה-הכנסת מויאל, על הבעיות ועל השאלות המטרידות את תושבי הנגב. זה עניין רציני ביותר שגם הממשלה וגם הכנסת לא אחת דנו בו וחיפשו פתרונות ומצאו פתרונות. נקבע גם שר מיוחד שעוסק בנושא זה. מאחר שהעניין הוא רציני וטעון בירור ובדיקה, הייתי מציע שהדבר ייעשה בוועדה. הייתי מציע להע-ביר את ההצעה לוועדת הפנים של הכנסת.

4. בעיית הקרקעות של בדואי הנגב

היו"ר י. דרניצקי (יורד):

לפנינו שלוש הצעות לדיון בבעיית הקרקעות של בדואי הנגב. אבקש מאת חברה-הכנסת אברירביעה להביא את הצעתו.

חמאד אברירביעה (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, הבדואים על כל שבטיהם ומקומות מגוריהם חיים באדמות הנגב וזולתן מאדמות הארץ. במשך דורות הם חיו באדמות שירשו מאבותיהם ואבות אבותיהם, הפריחו אותן והפירו אותן. כל שבט ידע את גבולותיו המוסמכים במשך דורות. בתקופת השלטון העותמאני והמאנדאט הב-ריטי, ואפילו מאז קום המדינה עד היום, לא עמדנו בפני בעיות ולא היה נסיון לגרשנו מאדמותינו או

להפקיע אותן, כפי שקורה בימים אלה. בכל תקופה היו השלטונות פונים לספר הרישום כדי ליישב את העניינים כאשר מתעוררת בעיה או כאשר פורץ סיכסוך בעניין הגבולות בין הבדואים לבין שכניהם או בין הבדואים לבין עצמם.

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, לבדואי יש עקרונות יסודיים שהוא מגן עליהם ופודה אותם בנפשו, בילדיו ובכבודו, באדמתו ובמקונו. הראיה שהבדואים הם הבעלים החוקיים של אותן אדמות בנגב ובמקומות אחרים היא שכל הישובים היהודיים שהוקמו בנגב על אדמות בדואים, אדמותיהם נקנו מכמה שייכים בדואים באמצעות הקרן הקיימת. מור-סד זה היה דורש מכל בעל אדמה לוותר על אדמתו באופן חוקי לפני משרד הטאבו, וזו הכרה בבעלותו של

באשר למושבות ולישובים שהוקמו על אדמותינו, אנו מוכנים לבוא לידי פשרה, אם עלי-ידי קבלת אד-מות תמורתן או עלי-ידי דבר אחר.

היו"ר י. דרניצקי (יודין):

רשות הדיבור לחבר-הכנסת פעיל, להצעה באותו נושא.

מאיר פעיל (מוקד):

אדוני הושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, אני מצ-טער שגם אני נדרש להציע להעלות על סדר-יומה של הכנסת את עניין הרחקת שבטי הבדואים מקרקעותיהם בנגב הצפוני במרחב באר-שבע; זאת לאחר שבש-בועות האחרונים טיפחתי בעניין בתוקף פנייה של 12 שייכים בדואים שביקשוני כי אעלה את בעייתם בכנסת.

אני רוצה להתחיל את טיעוני בצורה פולקלורית-טית. אחד השבטים שהורחקו מקרקעותיהם הוא שבט אל הוזיל. אני זוכר שבתקופת מלחמת העצמאות בתוך ביתו של שייך סוליימאן אל-חוזיל התמקם מטה חטיבת הנגב של צה"ל. באוקטובר 1948 מתוך אזור זה יצאה חטיבת הנגב לכבוש ולשחרר את באר-שבע. אני מספר זאת כדי לציין כי מדובר בבדואים, אשר לא רק שהם נאמנים למדינת ישראל, מאז הקמתה ועד היום, ללא רבב; מדובר בקבוצת שבטים בדואים שקש-רה גורלה בגורל התנועה הציונית ומדינת ישראל בימים הקשים ההם; וכך מתנהגים כלפיהם.

באחד הדיונים שהיו לי עם חלק מראשי הש-בטים הופיע שייך מוסא אל-עטוונה והטיף לי מוסר כיהודי בערך בזו הלשון — אינני יכול לדבר בל-שוננו, שהיתה לשון חיה יותר מלשוני —: לפני מל-חמת העצמאות, כאשר הבריטים שלטו בארץ וכאשר הקרן הקיימת לישראל רצתה לרכוש אדמות, איך הייתם נוהגים לרכוש קרקעות? היה בא הנציג שלכם אל השייך הנוגע בדבר, דן עמו, מתמקח, מעיין בס-פרים, מציע מחיר, וזה היה בטוי מובהק שהודיתם בכך כי האדמה היא אדמתנו. אחרי שסיכמנו היינו נוהגים לבוא אל משרדי הטאבו באר-שבע או במקום אחר, והקרקע הועברה על שם אחד המוסדות שלכם. בתקופה הקשה כאשר חוק הקרקעות הבריטי תפס וצריך היה לרשום קרקעות בשיטות מתוחכמות כדי שהבריטים לא יבחינו שהקרקעות מועברות לבעלים יהו-דים, עשינו זאת; כאשר נעשיתם מדינה עצמאית והשתלטתם על השטח, החלטתם לעשות מעשה: צריך — מסלקים; לא צריך — לא מסלקים.

לנוכח מצב זה מן הראוי לשאול איפה החוק במ-דינת חוק? זה מהעשה של ממשל דור, כי בדואים אלה — ומדובר ביותר מ-12 שבטים — הורחקו מאדמותיהם בראשית שנות החמישים ופנו אל ממזרח לכביש באר-שבע-הריה. היו בבעלותם יותר מ-300,000 דונאם בנגב הצפוני. אמנם אין זו אדמה ברוכת אל, אבל זו אדמה שיש בה גשמים; תמורת אדמה זו הם קיב-לו כ-50,000 דונאם באזורים שחונים יותר.

הקרקעות שנלקחו מהבדואים נרשמו לבעלותו של גוף הנקרא "רשות הפיתוח" והוא כלול במינהל מקר-קעי ישראל, כאילו מדובר בקרקעות נפקדים, אף כי בעליהן לא נפקדו ממדינת ישראל; הם נפקדו מאותם

הבדואי על האדמה. אמנם אם לא היו הוכחות לבעלות, כ-יאז עדיף היה שהם יפקיעו את האדמות במקום לקנותן. ועתה אנו שואלים: מדוע החלו הממשלה וה-מוסדות באחרונה וזה שבועות מספר להפקיע את האדמות?

אנו הבדואים החוקנו באדמותינו, עיבדנו אותן וחיינו עליהן לפני קום המדינה. כאשר הגיעו כוחות צה"ל לבירת הנגב, באר-שבע, ביקשו המפקדים להי-וועד עם השייכים של השבטים. הם נתבקשו לדאוג לכך שבני השבטים לא יבצעו מעשי איבה ושעל כל אחד מהם להיות אורח טוב במדינה. נאמר לשיי-כים כי כל אדם יכול להישאר באדמתו וחפשי הוא לעשות בה כראות עיניו. הבטחות אלה היו חוזרות ונשנות בכל פגישה אתנו ובאזונו. לא רשמנו דיבורים והבטחות אלה, כי קיבלנו אותם כדברות הניתנות על-ידי אנשים אחרים. לא תיארונו לעצמנו כי ביום מן הימים יתרחשו דברים כאלה כפי שתיארנו.

עלי לציין כאן כי בדואים רבים היו מתגוררים בבאר-שבע והיו להם בתים, וגם מסגד, אך כולם הוצאו מהעיר, וכיום אין בדואי אחד המתגורר בבאר-שבע.

בשנים 1950—1952 העבירו שלטונות הממשל הצבאי כמה שבטי בדואים מן האדמות שהיו בבעלותם לא-זורים אחרים בטענה של בטחון. הדבר נעשה על תנאי שהשלטונות יחזירו את הבדואים לאדמותיהם אחרי שיתייצב הבטחון. אולם מיד לאחר מכן החלו השלטונות בהקמת יישובים ומושבות על האדמות הא-לה, לאחר שהועברו מהן בעליהן. ברם, שבטים רבים לא יצאו מאדמותיהם ולא עזבו אותן. כמה בדואים עירוניים אחרים רשמו קרקעותיהם במשרד הטאבו. כיום יש להם קושאנים מטעם הטאבו. לאחרים יש חווים של מכר וקנייה בינם לבין עצמם, דבר הקובע את גבולות האדמה של כל אחד ואחד.

אחרי ביטול הממשל הצבאי ביקשנו מן השלטונות הנוגעים בדבר לפתור את בעיית אדמותינו ולרשום את הקניין על שמות בעליה. הממשלה הבטיחה לנו להסדיר את עניין הקרקעות בנגב, אך לפני ימים מספר הופתענו מהפקעת אדמותיהן של כמה משפחות על-ידי המושל.

במצפון חפשי אנו תובעים לפתור את בעיית אד-מותינו בדחיפות. אנו תובעים כי בתי-המשפט יפסיקו להוציא צווים בדבר הפקעת האדמות של הערבים בנגב ובגליל ובכפרים ערביים אחרים. אנו תובעים שה-ממשלה תכיר בהוכחות שברשותנו כפי שהכירה בהן הקרן הקיימת כאשר רכשה קרקעות וכפי שהוכר בהן בתקופת המאנדאט הבריטי.

אנו הבדואים והערבים תובעים מהממשלה לפתור את הבעיה היסודית והגורלית הזאת באופן צודק, בייחוד מאחר שהבדואים הם מן האזרחים הנאמנים במדינה. כלום יגמלו להם על נאמנותם בהפקעת אדמותיהם? אדמות אלה שנבללו בדם אבותינו ואבות אבותינו, ואשר על עפרן נולדנו — אין להן תמורה, יהא המחיר אשר יהא, כאשר יקרות הן לנו ושקולות כנגד נש-מותינו וילדינו.

לאור האמור אני מבקש מכבוד יושב-ראש הכנסת הנכבד לקיים דיון בנושא במליאת הכנסת.

חוברת ג', ישיבה ק"ד
— הצעות לסדר-היום (פעיל, דרניצקי, טובי) —

בעיה שנוצרה אחרי קום המדינה ומקורה במדיניות המתכננת של נישול האוכלוסיה הערבית מאדמותיה בגליל, במשולש, בדרום ובנגב.

על-ידי גירושם, סגירת אזורים ומניעת בעלי האדמות מגישה חפשית בכוח הממשל הצבאי, על-ידי חוקים שרירותיים למיניהם, כגון חוק רכישת מקרי קצין, חוק ההתיישנות ואחרי כן חוק המקרקעין ועוד, ובאיצטלה של הסדר מקרקעין הופקעו מאות אלפי דונאמים של אדמה פוריה מבעליה הערבים שעד היום חיים וקיימים כאזרחי מדינת ישראל.

כך גם הורחקו הבדואים בנגב מרוב אדמותיהם ומאיימת עליהם עתה סכנה חמורה מאוד שלא יישאר להם דבר ממורשת אבותיהם, מאדמה שפיתחו אותה, חיו עליה והתקיימו ממנה שנים רבות.

חברי הכנסת, עם הקמת המדינה הועברו כמה שבטים שלמים ממקומות מגוריהם מכוח הצבא, בטענה של צרכי בטחון. שלטונות הצבא, כרגיל, הכריזו שאלה הם צעדים זמניים, אך הצעדים הזמניים הפכו לדבר של קבע. למשל, חמולת בן-כרי משבט אל אפיניש מתגוררת ליד הכביש לערד בזמן שאדמותיה נמצאות מערבית לבאר-שבע; שבטי אל-עוקבי, אבו ג'עפר ואל-קרינאת מתגוררים דרומית למשמר-הנגב, אך אדמותיהם שחיו עליהן והתגוררו בהן קודם לכן הן צפונית ומזרחית לבאר-שבע. בני שבט אבו-ירקיק חיו והתקיימו באדמותיהם מערבית לבאר-שבע ואפי-לו אחד הגשרים שם נקרא על שמם עד היום. אך כיום הם מתגוררים מזרחית לבאר-שבע, רחוק מאד-מזרחית.

כך הועמדה בספק בעלות שבטי הבדואים על אדמותיהם, שישבו עליהן ומהן התקיימו, והשלטונות החלו גם לבסס את צעדיהם השרירותיים האדמיניס-טראטיביים בצעדים תחיקתיים.

אוכלוסיית הנגב, הבדואים שזנחו את חיי הניידות והחלו להשתקע על אדמותיהם עוד בימי השלטון התור-כי ובראשית השלטון המאנדאטורי, לא השלימו עם העמדת בעלותם על קרקעותיהם בספק. עוד ב-1956 פנתה משלחת שייכים ונציגי הבדואים אל הממשלה בתביעה לפתור את בעיית הבעלות על הקרקע. עוד ב-1966 פנה ועד יוזה, המייצג את שבטי הבדואים בנגב, אל הממשלה ואל חברי הכנסת בתזכיר החתום על-ידי השייכים של שמונה-עשר שבטי הבדואים ובו היתה כלולה גם תלונה על הרחקת כמה שבטים מאד-מותיהם שהופקעו מהם והתרעה נגד הסכנה המאיימת על אחריהם ותביעה להבטיח את זכויותיהם על אד-מותיהם.

אולם השלטונות לא שעו לקולם ולתביעתם הצו-דקת של אזרחים שווי-זכויות אלה במשך כל הזמן, ויתירה מזו, באיצטלה של "תכניות פיתוח", "תכ-ניות ליישוב הבדואים וריכוזם", "פעולה למניעת בנייה בלתי-חוקית" וכו', תוכננו צעדים איך לבסס ואיד-להשלים פעולת הפקעת האדמות מהבדואים.

היינו עדים לשרשרת פעולת תחיקה. חוק נכסי המדינה, 1951, הפך את כל המקרקעין מסוג מוואת שלא היו רשומים בספרי הטאבו ונאלה הן רוב אדמות הנגב שהיו בבעלות הבדואים — לנכסי המדינה וביטל את הכלל העותמאני שקבע כי אדם המפתח

שטחים משום שלפי הוראות הממשלה, צה"ל והממשל הצבאי דאז הורחקו מקרקעותיהם.

רוב רובן של האדמות שהופקעו נשארו במצב שהיו קודם להפקעתן, אך לא כולן. בחלק קטן מהן הוקמו יישובים, מסילת רכבת, כבישים, מחנות צבאיים. ברובן הן מוחכרות לעיבוד חקלאי על-ידי אותה "רשות פיתוח" בשיטה פרוטקציוניסטית ל"אנשי שלומנו" יהו-דים וערבים, שהם מעין קבלנים המעסיקים עובדים שכי-רים, אשר חלקם הגדול הם אותם בדואים בעצמם. זו שיטה מעניינת מאוד. קיים שם גם נוהג שהוא לא רק טראגי, הוא טראגיקומי: בדואי שגילו נמוך מ-40 שנה אסור לו להיות חוכר. אינני יודע מי קבע כלל זה. במדינת ישראל אדם רגיל מתבגר בגיל 18. לגבי הבדואים, על-פי חוקי מינהל מקרקעי ישראל, נקבע שהם מתבגרים בגיל 40.

לפני ארבע שנים הוחל בהליך של הסדר הקר-קעות באזור באר-שבע לצורך רישום הבעלות. העניין מתנהל בעצלתיים עד היום, אף-על-פי שאין תביעות סותרות בין הבדואים לבין עצמם. התביעות תואמות וזהות. אינני יודע איך ייגמר העניין. אינני יודע אם הבדואים מיוצגים כהלכה על-ידי עורכי-דין מתאימים. ואינני יודע אם כמה משלחי משלחנו בעבודה זו אינם מנסים לדוג דגים במים לא כל כך כשרים. בכל אופן העניין מתנהל בעצלתיים.

הדרישה של הבדואים היא לא לפנות יישובים, לא לפנות מחנות צבאיים. הם דורשים שיוכרו כבעלי הקר-קעות. מה שהוקם על הקרקעות יישאר, והם יקבלו תשלום בעד הקרקעות. בקרקעות שעליהן לא הוקם שום דבר, ולא מתכננים להקים עליהן שום דבר בעתיד — לא מחנות צבאיים, לא יישובים, לא כבישים, לא צינורות נפט או מים — מן הראוי לאפשר לבדואים לחזור ולעבדן.

לפי דעתי יש חשיבות עליונה, ממש ולמען הצדק הישראלי, שיראה, כי האדמות שנלקחו ולא נמסרו להתיישבות או לצרכי כוחות הבטחון יוחזרו מיד, עוד השנה, לבעליהן; ואם עדיין תלויים ועומדים הסדרים — שיימסרו להם מיד לעיבוד עד לגמר ההסדרים הרשמיים.

לדעתי, מן הראוי, לכן, להעלות את העניין הזה לדיון דחוף בכנסת כדי שלפחות הרשות המחוקקת במדינתנו תנסה לתקן חלק מן העוול שנגרם לבדואים אלה. אני חושב כי הדבר יתקן גם את תדמיתה של מדינת ישראל... למה לי בעיני אחרים? — בעיני עצמנו.

היו"ר י. דרניצקי (יודין):

אבקש מאת חברי-הכנסת טובי להביא את הצעתו.

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, בשבוע שעבר הפגינו לפני הכנסת מאות תושבים משבטי הבדואים בנגב ומשלחת שלהם הופיעה לפני יושב-ראש הכנסת בזעקה ובתביעה מהשלטונות שיניחו להם לחיות על אדמות אבותיהם ולעבוד בהן ולא לנשלם מהן.

בעיית הקרקע אצל בדואי הנגב היא, למעשה, אותה בעיה כאובה כמו אצל כלל האוכלוסיה הערבית,

ולשלול את זכותם בהן, לדחוק אותם לכמה ריכוזים שתכליתם תהיה — הקמת מחנות מגורים לידים עוב-
דות בזיל הול. מדוע מעלימה הממשלה את העובדה
ששבטי הבדואים התקיימו בריכוזים קבע על אדמו-
תיהם זה שנים רבות? הבדואים כיום הם למעשה פל-
חים החיים על עבודה חקלאית באדמותיהם ועל מרעה
והם חיים במקומות מגורים קבועים. הממשלה היא היא
המונעת אותם מלבנות בתים חדשים התואמים חיי
אנוש, כפי שרוצים הם לחיות. במשך שנים רוצים
הבדואים ומנסים בריכוזיהם השונים להחליף את צרי-
פיהם ומאחלהים בבנייני קבע אנושיים, מודרניים, אך
הממשלה, בכל זרועה הנטויה, מנסה למנוע זאת. על
כן שומעים אנו מדי פעם בפעם על משפטים ופסקי-
דין והריסת מבני מגורים בטענה של התיישבות וב-
נייה בלתי-חוקיות.

הממשלה, עם שופרות התעמולה האדירים שלה,
מתחירה לציבור את גירסתה, הרחוקה מן האמת, על
פלישת הבדואים, כביכול, לאדמות לא להם ועל הש-
תלטות על שטחי מדינה, כביכול. אבל הציבור, ומי
שמעוניין בצדק ובכבוד זכויות האדם ללא הבדל לאום,
צריך לדעת שהממשלה היא היא שפלשה לאדמות
הבדואים, היא היא שהרחיקה אותם מהן, היא היא
המונעת מהם חיים תקינים על אדמותיהם.

לכן יזמנו, יחד עם חברי כנסת אחרים, את הדיון
הזה בכנסת, כדי לפתור אחת ולתמיד את הבעיה הכ-
אובה הזאת של הסיכסוך על בעלות אדמות הבדואים.
אנו קוראים לממשלה להפסיק את נסיונות הפקעת הקר-
קעות מהבדואים, להחזיר להם את אדמותיהם שהורחקו
מהן, להפסיק את המשפטים השירותיים נגדם, להפ-
סיק את פעולות הריסת הבתים ולאפשר להם לחיות
חיי אנוש על אדמותיהם ולחיות חיי שוויון וכבוד כמו-
לדתם.

היו"ר פ. שינמן :

רשות הדיבור לשר החקלאות, לתשובה.

שר-החקלאות א. אוזן :

כבוד היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, מרבית אד-
מות הנגב הצפוני, ובתוכן אותם אזורים ששלושת
חברי הכנסת התייחסו אליהם ולגביהם הציעו את הצ-
עותיהם, כלולות בשטח שלגביו הוכרו על הסדר כחוק,
והחוק הוא פקודת הסדר זכויות במקרקעין (נוסח
חדש), תשכ"א—1969. פעולה זו של הסדר קרקעות
נגב היא חלק מפעולת הסדר קרקעות המתבצעת
בחלקי הארץ השונים במשך שנים רבות. נכון שפעולה
זו התחילה עוד בזמן השלטון המאנדטורי, שהחל
בה ב-1929, ומאז היא נמשכת עד היום.

כדי לפתור בעיה זו באופן מסודר מונתה עוד
לפני שנתיים ועדת מומחים שעסקה בכך קרוב לשנתיים
והגישה את מסקנותיה לא מזמן.

איתן לבני (הליכוד) :

האם מותר לשאול את שר החקלאות אם נציגי
הבדואים היו חברים בוועדה?

שר-החקלאות א. אוזן :

מסקנות הוועדה הונחו עכשיו על שולחן ועדת הש-
רים לענייני כלכלה.

מקרקעי מוואת זכאי לבעלות עליהן. לאחר מכן בא
חוק המקרקעין, שנתקבל ב-17 ביולי 1969, אחרי
חמש שנות דיונים בכנסת. חוק זה בא לקבוע ביטול
סוג אדמות מוואת ולקבוע שאדמות אלה תירשמה
על שם המדינה, לרבות אדמות המעובדות ומוחזקות
על-ידי בעלים שהחיו אותן וחיו מהן במשך שנים
רבות.

החוק, למרות התרעתו, התעלם מהעובדה שה-
רוב המכריע של האדמות שבבעלות הבדואים וב-
שימושם אינן רשומות בטאבו ושהבדואים למעשה
לא שמו לב לחוק המאנדטורי מ-1921 הדורש רישום
בטאבו כדי להבטיח בעלות חוקית על אדמת מוואת.
חוק המקרקעין התעלם מהעובדה שאדמות אלה, המש-
תרעות על מאות אלפי דונאם, היו בהחזקת שבטי הב-
דואים, שהחיו אותן עוד בימי התורכים, שילמו בעדן
מסים ובעלותם היתה ברורה בכל ספרי המסים של
השלטון המאנדטורי. שבטי הבדואים שילמו גם לממ-
שלת ישראל במשך כמה שנים, גם אחרי קום המ-
דינה, את מסי המקרקעין על האדמות שהממשלה עכשיו
קובעת כי אין להן בעלים זולת המדינה. הממשלה מת-
עלמת מהעובדה שרק חלק קטן מהבדואים השתמש
בזכותו ורשם בשנים הראשונות של השלטון המאנדט-
טורי את האדמה בטאבו, בזמן שהרוב המכריע של
הבדואים לא רשם את בעלותו בספר הטאבו מתוך
הרגל חיים ומנהגים שראו ברישום כזה פגם. אך
הם המשיכו להחזיק ולהשתמש באדמה.

המעניין הוא שהצעת חוק המקרקעין, כפי שהוגשה
בתחילה על-ידי הממשלה ב-1964, מתוך הכרה בעובדת
החוקה של הבדואים על אדמותיהם ובעלותם על הא-
דמות, הציעה שאדמות אלה יירשמו אמנם על שם
המדינה, אך יוחזרו חכירת-דורות לבעליהם הבדואים
המעבדים אותן. בכך היתה הכרה ברורה בזכותם של
שבטי הבדואים על האדמות שעליהן ישבו ומהן חיו,
אך בלחץ מינהל מקרקעי ישראל בוטלה זכות החכירה
בהצעת החוק — ועדת החוקה, חוק ומשפט דאו הש-
לימה עם תביעה זו והשמיטה מן החוק את הזכות
לחכירת-דורות — וכך נשארו הבדואים חשופים לש-
רירות-לב השלטונות. אפילו זכויות הנובעות מחוק
ההתיישנות לא עמדו להם. וברצוני לשאול את אלה
השוללים את בעלות הבדואים על אדמותיהם, מפני שלא
רשמו אותן בטאבו : כיצד בעלות זו נעשת מוכרת וכי-
שירה כשהם מסכימים למכור את אדמותיהם בזיל
הזול לקרן הקיימת לישראל, אך כשהם מסרבים למכור
וכשהם דבקים ברצונם להישאר על אדמתם, נעשית
בעלות זו בלתי-מוכרת ובלתי-חוקית?

פעולות הפקעת אדמות הבדואים נמשכה כל הש-
נים והיא מוזרות כיום בגלל הסדר קרקעות ותכניות
פיתוח, כגון הקמת שדה-תעופה בנגב על שטח המש-
תרע על קרוב ל-40,000 דונאמים. משפטים על גבי
משפטים באים לתת את חותמת בית-המשפט על פער-
לות ההפקעה והנישול. בחודש אפריל שעבר אישר
בית-המשפט בבאר-שבע את סילוקם של שבט אל-
השאלה מאדמותיהם על-ידי דימונה ולפני כחודשיים
נפתח משפט בקשר לאדמות שבט אל-עוקבי ליד מש-
מר-הנגב.

חברי הכנסת, באיטלה של ריכוז הבדואים ויישובם
מנסים השלטונות להרחיק את הבדואים מאדמותיהם

היו"ר פ. שינמן :

אני שואל את חברי-הכנסת אבירביעה, האם אתם מסכים להעביר את ההצעה לוועדה ?

חבר אבירביעה (המערך) :
מסכים.

היו"ר פ. שינמן :

חברי-הכנסת פעיל השאיר כאן הודעה על הסכמתו להצעת שר החקלאות.

חברי-הכנסת טובי, האם אתם מסכים ?

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה) :
מסכים.

היו"ר פ. שינמן :

אם כן, אני מעמיד להצבעה את הצעת שר החקלאות להעביר את שלוש ההצעות לסדר-היום על בעיית הקרקעות של בדואי הנגב לוועדת הכלכלה.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכלכלה נתקבלה.

5. השתתפותו של פרופסור באוניברסיטה העברית בירושלים בכנס שאורגן בהולנד על-ידי אירגוני החבלה הערביים

היו"ר פ. שינמן :

הנושא על סדר-היום הרי זה משום שהמדובר באיש שהוא פרופסור של האוניברסיטה העברית בירושלים גם אחרי השתתפותו בכנס תומכי המחבלים בהולנד, ולא עוד אלא דווקא כעת הוא זכה להעלאה בדרגה כפרופסור-חבר.

אני שואל : נשיא האוניברסיטה העברית — אייכה ? סגל הפרופסורים, אגודת הסטודנטים — איפה אתם ? הלא אין ספק שהתואר פרופסור באוניברסיטה העברית בירושלים נותן משקל רציני לעבודתו ההרסנית של הפסיכופאט הזה. באיזו רשות אתם, האוניברסיטה העברית בירושלים, מממנים באופן ישיר ובלתי-יישיר, על-ידי נסיעות לצרכי שבתון ומחקר, את מסעי ההשמצות של שונאי-ישראל שחק זה ?

מטילדה גז (המערך) :
זו ממש שערוריה.

שלמה לוריניץ (חזית דתית תורתית) :
תודה.

כספי האוניברסיטה הם כולם ממשלמי המסים ומתרומות של עם ישראל. אני יודע שיש תורמים שכאלה, מעוטי יכולת, אשר הם תורמים בדחילו ורחימו למען תרבות ישראל — הם חושבים שאת הפרוטות שהם נותנים כאילו זרקו אותן לקופסה של מאיר בעל הנס, למען תרבות ישראל. מי נתן לכם רשות לקחת את הכספים האלה ולממן מסעי השמצות ובכלל משכורתו של עוכר ישראל זה ?

טוענים אנשי האוניברסיטה : הוא רק מדבר. אצלנו יש חופש הדיבור. חברי הכנסת, בוגד הגורם להרג רבים גם הוא רק מייבך. מסית ומדיח, מחרף ומגדף —

אינני רוצה בתשובה זו — ואני מקווה גם בכל תשובה אחרת — להיגרר לפולמוס, ובוודאי לא לביטויים לא הולמים, שאמנע מהם, אבל אני כופר בכל ומכל ודור-הזהר מכל וכל שיש פה נישול. זה מהמשלה חשודה על-ידי חברי-הכנסת תופיק טובי — ניהא, אבל האם גם בית-המשפט חשוד ? זה קצת מסוכן. העובדה היא שעד כה נדחו על-ידי בית-המשפט כל המשפטים שהיו. האם גם בית-המשפט עוסק בנישול ? את זה אינני מבין.

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה) :
החוקים, אדוני השר, מניחים את היסוד.

שר-החקלאות. א. אוזן :

אני מכיר מדינות, גם אתה מכיר אותן היטב, שהחוקים שם לא עלינו. אני גם באתי מאיזה שהוא מקום שיש בו חוקים שאני מכיר אותם היטב ואתם מת-ייתסים אליהם, ותודה לאל.

מכל מקום, אדוני היושב-ראש, על-מנת שנכריסוגיה זו באופן יסודי — ואני בעד זה שנכריס אותה באופן יסודי — אני מציע להעביר את שלוש ההצעות לוועדה. אני חושב שזו ועדת הכלכלה, כי היא המ-טפלת בקרקעות ובמשרד החקלאות.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים עתה להצעה לסדר-היום של חברי-הכנסת לוריניץ, בנושא : "השתתפותו של פרופסור באוניברסיטה העברית בירושלים בכנס שאורגן בהולנד על-ידי אירגוני החבלה הערביים". רשות הדיבור לחברי-הכנסת לוריניץ.

שלמה לוריניץ (חזית דתית תורתית) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אתחיל בדברי חכמינו זכרונם לברכה על הפסוק בתוכחה "ורדו בכם שונאים" — אומרים חז"ל : איני מעמיד שונאים, אלא "מכם ובכם". חכמינו זכרונם לברכה אומרים, ששונאים אלה שהם מכם ובכם הם גרועים יותר משונאים בחוץ, משונאי אומות העולם.

אדוני היושב-ראש, העובדות ידועות. זה שנים מס' תובב בעולם איש מתוסבך, מסית ומדיח. בהתחלה רק נגד השם ותורתו ; אחר כך — נגד עמו וארצו אשר, לדעתו, יסודותיהם הם גזעניים-נאציים. מעודד באופן ישיר ובלתי-יישיר את אירגוני המחבלים, רוצחי נשים וילדים, משתתף בכנסים המתקיימים ביוזמתם ; ול-אחרונה, לפני כמה שבועות, בחודש אוקטובר, השתתף באסיפת עם שנערכה על-ידי תומכי המחבלים הפלשטינאים בהולנד.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לא הייתי מבזז את זמני לטפל באיש אחד, שהוא בלי ספק מקרה פאתולוגי. עניינו שייך לפסיכיאטרים וליועץ המשפטי אשר, לדעתי, חייב להעמידו לדין באשמת בגידה. וב-וודאי לא הייתי מעלה בכנסת כהצעה לסדר-היום עניינו של איש אחד, כדי לא לגרום נחת-רוח של פירסומת לאיש אשר הוא, כנראה, חולה וזהו אחד המניעים למעשיו. אם בכל זאת החלטתי להעלות את

וי"ת בירושלים, שאיננה מגיבה; סליחה, היא כן מגיבה — היא מעלה אותו בדרגה, כפי שהעלתה אותו בדרגה של פרופסור-חבר.

הכמינו ז"ל אומרים (שביעית ל"ט): "אין לך מש-פחה שיש בה מוכס, שאין כולה מוכסין; ויש בה לסטים שאין כולה לסטים מפני שמחפים עליו". אינני רוצה להרחיק לכת ולהגיד על כולם. סוף סוף האוניברסיטה איננה משפחה אחת. אבל מאמר חז"ל מלמד אותנו, ואני חושב שלא במקרה האוניברסיטה הזאת, ואני לי גם אחרות, משמשות חממה ל"שמאל החדש" ולאנשי מצפן ולחוגים אחרים שהצד השווה שבהם שהם שונ-אי עמם וארצם.

ואני שואל: האם ייתכן דבר כזה? האם יכול מיי-שהו להעלות על דעתו שאותו פרופסור פסיכופאט התומך בחבלנים איננו משפיע — ואני נוקט לשון של המעטה — על סטודנט אחד החייב לשמוע את הרצאותיו במשך שנה? ואם הוא משפיע על סטודנט אחד בלבד, הרי שאנו חוטאים בהשאירנו אותו על כנו.

ולבטוח לא אוכל להבליג ולא לדרוש קצת חשבון-נפש, ותאמינו לי — ומכירים אותי קצת בבית זה — לא חסיד-חלילה כדי לקנטר או להתגרות.

שחק החל את ה"קאריירה" שלו לפני שנים רבות כאשר בדה מלבו עלילת-דם כאלו יהודי שומר-תורה סירב להגיש בשבת עזרה לכושי שהתעלף בבית-וגן בירושלים. העתונות החילונית, או לפחות חלק ממנה, ואמצעי התקשורת הממלכתיים נפלו על מציאה זו כמוצאי שלל רב וערכו מטעמים מהעלילה השפלה, עד שברבות הימים הודה שחק עצמו שאמנם זו הייתה עלילה והוא בדה את כל הסיפור מלבו.

כעבור זמן פירסם שחק את ספרו "נגד היחס לנכ-רים ביהדות". אגב, ספר זה יצא לאור במימונה או בהמלצתה של הליגה למניעת כפייה אנטי-דתית. זהו ספר שיטת המחתרה עם הספר הנאצי Der Jude im Spiegel des Talmud. הספר בידי, אבל אינני רוצה לצטט, כי פשוט אסור לצטט דבריו של מחרף ומגדף, מסית ומדיח. משרד החוץ חשש, ובצדק, להשפעה ההרסנית של ספר כזה בקרב הגויים, ובמיוחד כאשר המחבר הוא פרופסור באוניברסיטה העברית בירושלים והספר מודפס במדינת ישראל. ולכן הוא מצא לנכון לקנות את כל המהדורה כדי שהיא תיעלם מהשוק. ואמנם בקושי רב השגתי עותק אחד של הספר. למש-רד החוץ מגיע יישר-כוח על פעולתו זו.

המדרון המוביל משנאת התורה לשנאת ישראל הוא טבעי ומקובל. בצדק רואים כל שונאי עמם המתו-סבים את תורת ה' כמקור הייחוד והקיום של העם הי-הודי, ולפיכך הם מכוונים את חציהם המורעלים ראי-שית כל לעבר היהדות השומרת תורה ומצוות. אבל, חברי הכנסת ואדוני שר החינוך, אולי הופעה מחרידה זו של שחק תשמש חומר למחשבה וקצת לחשבון-נפש לאלה שהשמצת התורה והיהדות החרדית היא מלאכתם.

אני מציע לכנסת לא לזלזל בכך. המדובר הוא, כפי שאמרתי, לא באיש אחד. אמרתי ליושב-ראש הקואליציה חבר-הכנסת ורטמן שאם בינתיים, עד שההצעה תגיע לסדר-היום, תתפטר האוניברסיטה מחלאת זו ודאי שלא אעלה את הצעתי. מדובר היה לא באיש

הם רק מזכירים. יש מושג: ואני אביא לשון הפסוק: "הלהרגני אתה אומר?". אפשר עלי-ידי אמירה להרוג בן-אדם. כלום לא ברור, כלום חייב אני להסביר לאנשים אינטליגנטיים שלפעמים, ובמיוחד בתקופתנו, אפשר להזיק יותר בפה מאשר עלי-ידי הידיים? כלום לא ברור שמעשיו של הפרופסור המטורף הזה מזיקים יותר מאשר הידיים של אפילו איזה שהוא מחבל שהוא אלמוני אשר מצליח או לא מצליח בחבלתו?

בקשר לנוקים — תרשו לי לצטט את דברי פר-ספור רובינשטיין שנחפרסמו בעתון "הארץ" ביום 10 באוקטובר 1974: "לדעתי, אין לזלזל ביעילות המסע הפרו-חבלי של שחק. אני יכול להעיד" — הוא לא מדבר על השערות — "מנסינוני האיש על ההשפעה ההרסנית שהיתה לו על מספר אישים ועתונאים בחוגי-הארץ. לעתים קרובות עלי לטרוח הרבה — ולפעמים לשווא — אני מדגיש: ולפעמים לשווא — כדי לשכ-נע בן-ישיה כי מדובר בהאשמות-שווא".

ובכן, אין זה רק דיבור שאנחנו יכולים לזלזל בו. טענה אחרת של ראשי האוניברסיטה היא: "חור פש אקאדמי". אמרתי כבר, אם הערכים שלנו נש-כחים ומזלזלים בהם, הלא ממצאים תמיד ערכים חד-שים. יפה, חופש אקאדמי. ושוב תרשו לי — בכוונה אני מצטט את פרופסור אמנון רובינשטיין, כי הוא בוודאי לא חשוד ביחס עויין לחופש אקאדמי — וכך דבריו: "אין זה נכון כי החופש האקאדמי מגן עליו ועל שכמותו. רק בישראל קיבל מושג זה משמעות כה קיצונית עד שהוא הפך להיות מונח נרדף להפקרות אקאדמית... משרה קבועה באוניברסיטה אין פירושה שניתן לבעל המשרה לעשות יד אחת עם מרצחים ולדבוק במשרתו". ועוד ציטטה אחת: "האוניברסיטה העברית, בהעניקה חופש מוחלט לשחק, פגעה בחירות בסיסית אחרת — חירותם של סטודנטים ישראלים שלא לשמוע תורה מפיו של אדם כמותו".

ובכן הדקאן של הפאקולטה למשפטים של האו-ניברסיטה בתל-אביב בוודאי מוסמך להסביר לנו מה שכל אדם אינטליגנטי מבין, שאין למעשיו של שחק ולחופש האקאדמי ולא כלום. אבל אני רוצה להוסיף, חברי הכנסת, גם מישוהו ייתפס ויטען על חופש אקא-דמי, אני שואל: מה עדיף, גיטעה בעם ישראל וחילול השם, או "חילול" של החופש האקאדמי? אני חושב שאני פטור מתשובה על שאלתי הרטורית הזאת.

ואם מטעם חופש אקאדמי אי-אפשר לפטר רשמית אותו עוכר ישראל, אני שואל: היכן תגובות הזעם? היכן ההפגנות של סטודנטים, אשר הם מאומנים במ-לאכה זו כל יום שני וחמישי? על הכל יש הפגנות ותגובות זעם, רק כאשר מדובר בפרופסור כזה אשר תומך ומעודד חבלנים — על זה אין תגובה? גם בעניין זה אין חופש?

באוניברסיטת תל-אביב היה פרופסור אחד, אשר אני מזכירו, ולא אציין את שמו, ביחד עם פר-ספור שחק, אני צריך להגיד: להבדיל, להבדיל, להב-דיל; ובכל זאת, אוניברסיטת תל-אביב, אדוני שר החינוך, מצאה את הדרך, מבלי לפגוע בחופש האקאדמי, להתפטר מאותו פרופסור; אוניברסיטת ירושלים לא יכולה למצוא את הדרך לכך?

לכן נושא הצעתי איננו האיש הבודד, המוקצה מחמת מיאוס, אלא האווירה של האוניברסיטה העב-

העברית בירושלים? אבל גם לגבי השאלה הזאת, שבהחלט יכולתי להציג אותה, כתב פרופסור רבין שכ" כל הידוע לאוניברסיטה הקפיד פרופסור שחק שלא לערב עניינים פוליטיים בהוראת הכימיה שבה הוא עוסק ולא עשה את קאתדרתו לבמה פוליטית.

עם זאת אני בהחלט שותף לביקורת הקשה וה- נוקבת של חברי-הכנסת לורינץ על פעילותו הפוליטית של פרופסור שחק. בפעילות זאת ובהשתתפותו בכנס שאורגן על-ידי אירגוני החבלה הרצחניים החותרים לזיוסולה של ישראל כמדינה ולזריקת תושביה לים, בפעילות זאת נתן ידו לאכזריים שבאו יבי ישראל. הוא שימש בידהם מכשיר תעמולתי נוח, שמשמרת את מטרותיהם הנפשעות, גם אם נכונה הידיעה שדיבר בכנס בגנות הטרור המכוון נגד נשים וילדים.

אבל, חברי-הכנסת לורינץ, איני יודע מה יגרם יותר נזק: המשך פעילותו הפוגעת במדינה של פרו- פסור שחק, אם ימשיך בה, למרבה הצער והכאב והזעם של כולנו, או נקיטת אמצעים משפטיים שיאסרו תנו- עותיו, צעד שאולי ינצל להשחרת שמה של מדינת ישראל. ואני רוצה שכולנו נחיד לדמותה של מדינת ישראל כמדינה חפשיה.

שלמה לורינץ (חזית דתית תורתית):

שיקול זה עמד גם בקשר לכומר קאפוצ'י. זה שיי- קול חשוב, אבל הוא לא יכול להכריע.

שרי-החנינוך והתרבות א. ירלין:

אל נשווה. חבל שהפרעת לי. עם זה פניתי ליועץ המשפטי וביקשתי לבדוק את המשמעויות המשפטיות של הופעתו של פרופסור שחק בכנס מרצחים. הואיל והיועץ המשפטי נמצא בחופשה, לא יכולתי להביא את תשובת היועץ המשפטי לדיון בכנס.

איני מתנגד, ואני מציע גם לחברי-הכנסת לורינץ להסכים, שהנושא יועבר לאחת מוועדות הכנסת. יש בו אלמנטים של ועדת החוץ והבטחון, יש אלמנטים של ועדת החוקה, חוק ומשפט, יש אלמנטים של ועדת החינוך.

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה): מקארתיסם... במה תדון הוועדה?

שרי-החנינוך והתרבות א. ירלין:

לא הצעתי שידונו בענייני האוניברסיטה. שמעת את דברי המפורשים. ביקשתי לבדוק את המשמעויות המשפטיות האחרות של העניין. ואני מציע שנעביר את הנושא לאחת מוועדות הכנסת, ועדת הכנסת תחליט לאי- זו ועדה, שתוכל לדון בנושא גם לאור חוות-הדעת המש- פטית של היועץ המשפטי.

היו"ר פ. שינמן:

אני שואל את חברי-הכנסת לורינץ אם הוא מסכים להעביר את ההצעה לוועדה, וועדת הכנסת תחליט לאיזו ועדה.

שלמה לורינץ (חזית דתית תורתית): כן.

היו"ר פ. שינמן:

חברי-הכנסת לבנבראון מציע להסיר את ההצעה מסדר-היום.

בודד, אלא באווירה שלנו. הטענות שלי הן על הא- וירה, על הנהלת האוניברסיטה והנשיא שלה שאינם מקיעים את האיש ומשלימים עם כך שאיש כזה ימשיך להפיץ תורה — אפילו אם זו רק תורת הכימיה — באוניברסיטה העברית.

בתקופתנו, תקופה הרת-אסונות — ואיני צריך להסביר זאת — אנו צריכים להיות זהירים ולהקפיד פי כמה שהחברה שלנו והמוראל שלה יעמדו על הגובה. כל זה מחייב שנדון בנושא על-מנת שנביא לכך: א. שהאוניברסיטה תתפטר בדרך זו או זו מאז- תו עוכר ישראל — ישראל שחק; ב. אם היועץ המש- פטי יגיע למסקנה כזו — ואני חושב שלכאורה מב- חינה משפטית יש חומר מספיק לכך — שיעמיד אותו לדיון; ג. שמדינת ישראל תשול את דרכונו, שלפחות לא ניתן לו אפשרות להסתובב בעולם עם דרכון יש- ראלי ועם תואר של פרופסור באוניברסיטה העברית ולהשמץ את עמנו ולעודד ולהצדיק את אלה הזוממים לקחת את נפשותינו.

היו"ר פ. שינמן:

רשות הדיבור לשר החינוך והתרבות, לדברי תשובה.

שרי-החנינוך והתרבות א. ירלין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני שותף לכאבו ולזעמו של חברי-הכנסת לורינץ לנוכח הידיעה המ- צערת והמסעירה את כולנו על השתתפותו של פרופסור שחק בכנס שאורגן על-ידי אירגוני החבלה. איני רוצה לעסוק באישיותו של פרופסור שחק, ולא אנמק; אבל איני רשאי, כשר החינוך והתרבות, על-פי חוק הכנסת — ואני חייב למלא אחרי חוקי הכנסת — להתערב בעניינים אקאדמיים, ובוודאי לא במינוי מר- צים ובהעלאות בדרגה.

רצוני לומר שגם כאשר יש עמנו ביקורת, אנו חייבים בכבודה של האוניברסיטה. האוניברסיטה העב- רית בירושלים היא לא רק אוניברסיטה עברית, היא אוניברסיטה יהודית, היא אוניברסיטה ציונית. בגלל יוצא-דופן אסור לנו לעוות או להציג בצורה לא נכו- נה את דמותה של האוניברסיטה. ואני שמח שחבר- הכנסת לורינץ לא ניסח את הצעתו כבעיית האוני- ברסיטה העברית בירושלים, אלא כבעיית השתתפותו של פרופסור באוניברסיטה העברית בירושלים בכנס שאורגן על-ידי אירגוני החבלה הערביים.

כאמור, איני יכול להתערב בעניינים אקאדמיים, ועמדת האוניברסיטה בסוגיה של פרופסור שחק הוב- הרה במאמרו של רקטור האוניברסיטה בעתון "הארץ" מיום 18 באוקטובר 1974. עמדה זו, כפי שהוסברה המ- מושתת על שלוש הנחות: (א) אין בתקנון המש- מעת האוניברסיטאית סעיפים המאפשרים צעדים מש- מעתיים נגד חבר סגל בגין הופעותיו מחוץ לכלתי המוסד; (ב) פרופסור שחק לא הופיע בעניינים פו- ליטיים תוך שימוש בשם האוניברסיטה; (ג) פרופסור שחק לא השתמש בכספי האוניברסיטה לצורך נסיעות בעניינים פוליטיים, ולמעשה לא השתמש בכספי קרן ההשתלמות או שבתון בשנתיים וחצי האחרונות.

ודאי שיכולים להציג את השאלה: האם אדם יכול לומר דברים לא שקולים וחמורים בכנס שאורגן על- ידי אירגוני המרצחים, ובעת ובעונה אחת לומר דב- רים מאוזנים כאשר הוא מתייבב בכיתה באוניברסיטה

חברי הכנסת, אני מציע להסיר מסדרי-יומה של הכנסת את הצעתו של חבר-הכנסת לורינץ. הצעה זו באה לשלול את חופש הדיבור וחופש הבעת דעות פוליטית מחברי הסגל האוניברסיטאי.

חברי הכנסת, במידה שאני יודע, פרופסור שחק איננו שייך לשום מפלגה פוליטית. אני יודע שהוא יושב-ראש הליגה לזכויות האדם והוא פועל נגד כל עוול ונגד כל דבר שנראה לו עוול. גם חבר-הכנסת לורינץ אמר שהוא לא מדבר על האיש, הוא מדבר על גישה. הוא רוצה לסתום את הפה למי שלא חושב כמוהו, והוא רוצה להכתיב לאוניברסיטאות בישראל מי יהיה בהן פרופסור ואילו דעות פוליטיות צריכות להיות לפרופסור כדי שיוכל להיות מורה באוניברסיטה.

חברי הכנסת, חבר-הכנסת לורינץ הוא לא הראשון. הוא ציטט פרופסור מכובד מאוד, פרופסור רובינשטיין.

שלמה לורינץ (חזית דתית תורתית) :
לעודד מרצחים זו דעה פוליטית ? יופי.

אברהם לבנבראון (הרשימה הקומוניסטית החדשה) :
פרופסור רובינשטיין דרש במאמר ב"הארץ" לשלול מהפרופסור שחק את התואר פרופסור, להרחיק אותו מהאוניברסיטה, לשלול את אזרחותו ועוד כל מיני הצעות מקאריסטיטיות ידועות לשימצה. אבל למזל-נו — — —

מטילדה גז (המערך) :
חבל מאוד שלא עשו זאת.

אברהם ורדיגר (חזית דתית תורתית) :
איך זה בברית-המועצות ? איך נוהגים בדמוקראטיה שלך ביהודי שרוצה לעלות לישראל ?

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה) :
נותנים לו ויזה. תפסיק את ההיסטריה הזאת.

אברהם לבנבראון (הרשימה הקומוניסטית החדשה) :
יש גם דעות אחרות בקרב פרופסורים באוניברסיטאות, ואני אצטט רק כמה דוגמאות.

ב"הארץ" הופיע מאמר של פרופסור זקס, ב-16 באוקטובר. הוא כותב : "אילו היה מר רובינשטיין אחראי לחופש האקדמי" — אני יכול פה להוסיף : וגם חבר-הכנסת לורינץ — "למינוי מורים באוניברסיטה העברית — אין לי ספק שהיינו מתברכים בכך שמוריים היו באמת מתמנים ומסולקים על סמך דעותיהם הפוליטיות. אך מאחר שבעוונותינו לא רובינשטיין — ולא חבר-הכנסת לורינץ — "מנהל את העניינים האקדמיים — נתמנתה לעניין שחק ועדה מקצועית, לא של עתונאים, לא של משפטנים, לא של פוליטיקאים, אלא של כימאים-אורגאניים, שקבעה ששחק מבחינה מקצועית ראוי לאותה דרגה. טענתו של רובינשטיין כי האוניברסיטה העברית הפרה את חופש הביטוי והדמוקרטיה בכך שפגעה בחירותם של סטודנטים ישראלים שלא לשמוע תורה מפיו של אדם כמו פרופסור שחק, גם היא בוודאי פרי מחשבה עמוקה ומחקר מדויק של העובדות. שהרי במשאל שנערך בקרב הסטודנטים בתשל"ג על טיב ההוראה בקורס כימיה אורגאנית זכה פרופסור שחק (ואני מצטט) : 'לציון שהוא מן

מנהם פרוש (חזית דתית תורתית) :
דווקא בו בחרו להציע להסיר את ההצעה מסדר-היום ?

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה) :
איהו דיבור זה ? הוא חבר כנסת.

מנהם פרוש (חזית דתית תורתית) :
צעקותיך מעידות עליך. בצדק בחרת בו להסיר את ההצעה. הוא מתאים. לבנבראון, לך רשות הדיבור, אתה מתאים לכך.

היו"ר פ. שינמן :
אבקש להפסיק את הדו"ש.

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה) :
תתבייש לך.

מנהם פרוש (חזית דתית תורתית) :
לבנבראון, אתה מתאים, פירותיך מעידים עליך. תתבייש לעלות על הדוכן.

היו"ר פ. שינמן :
מספיק. חבר-הכנסת פרוש, אני מבקש לא להפריע.

מנהם פרוש (חזית דתית תורתית) :
תתבייש. התפוח שלך לא נפל רחוק מהעץ. תתבייש שאתה עוד עולה על הבמה.

היו"ר פ. שינמן :
חבר-הכנסת פרוש, אתה מפריע לישיבה.

מנהם פרוש (חזית דתית תורתית) :
בושה לכנסת.

היו"ר פ. שינמן :
אתה מפריע לישיבה.

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה) :
תפסיק את הדיבור הזה.

מנהם פרוש (חזית דתית תורתית) :
תתבייש. תטהר קודם את ביתך.

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה) :
התבייש בצעקות כאלה.

מנהם פרוש (חזית דתית תורתית) :
אין לי אליך ולא כלום, חבר-הכנסת טובי. אבל הוא צריך להתבייש.

היו"ר פ. שינמן :
חבר-הכנסת פרוש, אתה מתבקש להפסיק. רשות הדיבור לחבר-הכנסת לבנבראון.

אברהם לבנבראון (הרשימה הקומוניסטית החדשה) :
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, זה למטה מכבודי להתייחס לדברי הבלע, ההשמצה והמקארטיסם של חבר-הכנסת פרוש. בית-הדין העליון בישראל קבע שבני היה חף מפשע. הוא מעולם לא הואשם בריגול, הוא הואשם רק במגע עם סוכן זר וגם מאשמה זו זוכה. כל דברי הבלע וההשמצות הם כדי לעורר היסטריה, ולא במקרה הם באים עכשיו, כאשר באים לעודד היסטריה ומקארטיסם נוסף ולפגוע בחופש הדיבור ובחופש הבעת דעה פוליטית באוניברסיטאות.

חברת ג', ישיבה ק"ד

— הצעות לסדר-היום (לבנבראון, ידלון, שינמן, טובי); מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת — שינמן, יעקבסון) —

היו"ר פ. שינמן :

רשות הדיבור לשר החינוך והתרבות, לתשובה.

שר-החינוך והתרבות א. ידלון :

אדוני היושב-ראש כנסת נכבדה, מזור לשמוע מחבר-הכנסת לבנבראון הגנה על חופש אקדמי. הייתי ממליץ לו שישמיע את הנאום הזה באחת הוועידות של המפלגה הקומוניסטית. אנחנו בישראל לא נלך בדרך של התערבות ממשלתית בתכני הוראה — —

אברהם לבנבראון (הרשימה הקומוניסטית החדשה) :
היתה לנו דוגמה של חבר-הכנסת פרוש.

שר-החינוך והתרבות א. ידלון :

לא הפרעתי לך, תשמור גם על נימוס. שמעתי אותך, ולא היה קל לשמוע.

אני רוצה לקבוע שלא נלך בדרך של התערבות ממשלתית בתכני הוראה באוניברסיטאות או במינורי ובבחינה של מרצים, כפי שעושים בברי-המועצות.

הוויכוח איננו על חופש הדיבור באוניברסיטה ומחוצה לה. הוויכוח הוא על השתתפות בכנס שמ-אורגן על-ידי מרצים. הוויכוח הוא על השתתפות בכנס שאפשר לראות בה בעקיפין סיוע לפעולות רצח וחבלה המכוונות נגד נשים וילדים בישראל. את הפ-רובלמאטיקה הזאת הצעתי לברר בוועדה.

היו"ר פ. שינמן :

יש שתי הצעות : האחת — הצעת שר החינוך והתרבות, להעביר את ההצעה לסדר-היום לאחת מוועדות הכנסת ; השנייה — הצעת חבר-הכנסת לבנבראון, לא לכלול אותה בסדר-היום. נצביע על הצעה מול הצעה.

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה) :
אני מבקש לספור את הקולות.

הצבעה

16 — בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה

3 — בעד ההצעה לא לכלול את הנושא בסדר-היום

ההצעה להעביר את הנושא לאחת מוועדות הכנסת נתקבלה.

היו"ר פ. שינמן :

ועדת הכנסת תחליט לאיזו ועדה יועבר הנושא.

הגבוהים באקולטה למדעי הטבע, וכתוצאה מכך הודתה לו האוניברסיטה רשמית על הוראה מעולה. את זה כותב פרופסור זקס.

ועוד הוא מוסיף : "בחי האקאדמיה מקובלים הרי-חוק, הבדיקה הזהירה, השפיות ואהבת האמת. אמנון רובינשטיין הוא איש אקדמי, ולא נחשוד בו, חלי-לה, שהוא מסוגל לכתוב מאמר שבו יתקוף את עקרונות החירות האקאדמית". אבל המציאות הוכיחה קצת אחרת.

הואיל וזמני מוגבל רוצה אני להביא עוד דוגמה אחת, מה כותב הרקטור של האוניברסיטה העברית בירושלים, פרופסור מיכאל רבין : "השאלה שמעלה אמנון רובינשטיין במאמרו נוגעת לחופש הדיבור של חבר הסגל בהופעות מחוץ לכתלי המוסד, ועל עניין זה חל לא החופש האקדמי אלא בראש וראשונה זכותו של האזרח להבעת דעה בנושאים פוליטיים ואחרים. לא ייתכן כי בתחום זה זכותו של מורה אוניברסיטאי תהיה נופלת מזכותו של אזרח אחר. כשם שאין — או על כל פנים אסור שתהיה — הגבלה מטעם מעביד, כגון מפעל תעשייתי או מוסד רפואי, על הבעת דעות פוליטיות מחוץ לכתלי המוסד על-ידי פועל או רופא העובד בו, כך אי-אפשר שתהיה הגבלה מטעם האוניברסיטה."

וכבר הקדים אותי שר החינוך וציטט קטעים המפ-יכים את כל הבדותות, כאילו פרופסור שחק השתמש בכסף של האוניברסיטה לנסיעות ולכל התעמולה הזאת.

אני רוצה רק לקרוא את סיום המאמר של רקטור האוניברסיטה : "אנו רואים בגישה המשתמעת ממאמרו של אמנון רובינשטיין" — ואני מוסיף : מדבריו של חבר-הכנסת לורין — "הגבלת חופש הדיבור של עובד על-ידי המוסד שהוא שייך אליו סכנה לחופש הפרט כפי שהוא מקובל במדינה דמוקרטית. במסגרת האי-גיבסטיאות עלולה גישה זו לעורר מחאות סטודנטים נגד מורים בעלי דעה פוליטית זו או אחרת, תופעה הקשורה בזכרוננו עם משטרים ותקופות שבהן גרמס חופש הדיבור באוניברסיטאות ומחוצה להן."

לבסוף, אולי זה לא מקרה שדווקא עכשיו, בא-ווירה של הכנות למלחמה חדשה, באווירה של הסתה והסתערות היסטורית נגד כל מי שמכיר בקיומו ובזכויותיו של העם הערבי הפלשתינאי, נגד כל מי שטור שיש צורך לשבת עם נציגותו המוכרת כדי להגיע להסדר שלום באזור — באווירה כזאת מצא לנכון חבר-הכנסת לורין לתרום את תרומתו ולהוסיף לליבו הוצרים האנטי-דמוקרטיים והמנוגדים לאינטרס השלום.

לכן אני מציע להסיר את הצעתו מסדר-היום של הכנסת.

ג. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

לקריאה ראשונה : חוק הנאמנות, תשל"ה—1974 :

לקריאה שנייה ולקריאה שלישית : 1. חוק לתיקון דיני עונשין (דרכי ענישה) (תיקון מס' 3), תשל"ה—1974 ; 2. חוק ההוצאה לפועל (תיקון מס' 3), תשל"ה—1974 — שהחזירה ועדת החוקה, חוק ומשפט.

היו"ר פ. שינמן :

נשמע עתה הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

סגן מזכיר הכנסת ש. יעקבסון :

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע כי הונחו היום על שולחן הכנסת מטעם הממשלה :

ד. הצעות לסדר-היום

1. איטיות בדיקתן של בחינות הבגרות, עיכוב כניסה לאוניברסיטאות, איבוד זכויות חיילים משוחררים

שר החינוך והתרבות אמר כאן לפני שבועיים, בתשובה לשאלתה שלי, כי לא בכל תחום יכולים אנו להתחזק בשיא. הנושא שאנו דנים בו עתה הריהו דוגמה נוספת להתקרבות מהירה אל שיא, שיא של ביורוקרטיה כושלת ואטימות-לב משועתת, וזאת דווקא בנושא המחייב רוח-בדעת, רגישות — בנושא השכלה, בנושא חיילים משוחררים.

מאחר ששנת הלימודים האקדמית מתחילה בסוף אוקטובר ובחינות הבגרות נערכות, כאמור, בתחילת אוקטובר ובאמצע אוקטובר, ומשום שבדקי הבחינות אינם יכולים להספיק ולסיים את בדיקת כל הבחינות והערכתן במועד שיאפשר מתן ציונים לפני תחילת השנה האקדמית, הרי מי שנבחן באוקטובר צריך לחכות בהרשמה לאוניברסיטה עד לאוקטובר הבא — שנה תמימה לאחר מכן. אם נבחן כזה היה חייל משוחרר, הרי הוא מפסיד את זכותו לקבלת השכלה בהקלה כספית, זכות הצמודה בחוק לשנת הלימודים תשל"ה בלבד.

השאלה הראשונה החייבת להישאל היא: מדוע מקיימות בחינות הבגרות בחודש אוקטובר דווקא? על מה התבססה בין אפריל לאוקטובר? מדוע, לדוגמה, אין בחינות האקסטרנים מוצמדות למועדי בחינות האינ-טרנים? ושאלה נוספת: מהו הקושי, במקרה הגרוע, למיין את מבחני מי שחוק החיילים המשוחררים חל עליו ולהפרידם מגיירות שאר הנבחנים, במגמה שמבחני החיילים המשוחררים, העלולים להפסיד זכותם אם לא יעמדו בלוח הזמנים, ייבדקו ראשונים?

תמיהה נוספת, שאם התשובה עליה תהיה בחיוב אראה דיון זה כמביא שכר רב, היא: האם נכון כבוד השר להצהיר מעל דוכן הכנסת כי בנסיבות הנוכחיות שחוק בדעתו לזווג שינוי בחוק, שינוי שיאפשר למי שחוק חיילים משוחררים חל עליו לקבל את זכויותיו בנושא ההשכלה האקדמית גם בשנת תשל"ו?

הצעירים שבהם מדובר בנושא שלפנינו הם בחל-קם הגדול בוגרי המכינה של המרכז ללימודים קדם-אקדמיים על שם יוסף שאלתיאל. המכינה צמודה לאוניברסיטה העברית. פתיחת השנה היתה בנוכחות שר החינוך ותלמידיה אמורים להיות בעיקר טעוני-טיפוח. השנה למדו במכינה 680 תלמידים. שוחחתי עם כמה מהם, וכל אחד מהם בנפרד מסר לי כי לפני הדברים נראו כמוסמכים, כמו מנהל המכינה, הבטיח שחוק הכניסה לאוניברסיטה, הבטחות שבדיעבד, טענות הדוברים, לא קוימו, וכך אירע שמתוך 680 תלמידים של מכינה מטעם האוניברסיטה לצעירים טעוני-טיפוח — מכינה שמטרתה ויעדה להכשירם ללימודים אקדמיים — התקבלו רק 190 תלמידים, ומתוכם חלק גדול, ייתכן הרוב, הם כאלה שאינם טעוני-טיפוח ודבר כניסתם למכינה זו הוא לפחות מזור, אם לא למעלה מכך, ופוגע בכל הנושא של הכשרת טעוני-טיפוח ללימודים אקדמיים.

חלילה לי מהלמץ לפני משרד החינוך להתערב

היור"ם. שינון:

אנו עוברים עתה להצעה לסדר-היום שאושרה עליידי יושב-ראש הכנסת והסגנים כדחופה. הנושא הוא: איטיות בדיקתן של בחינות הבגרות, עיכוב כניסה לאוניברסיטאות, איבוד זכויות חיילים משוחררים. רשות הדיבור למציע ההצעה, חבר-הכנסת עקיבא גוף.

עקיבא גוף (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני שאגש לעצם הנושא רואה אני חובה לעצמי לומר מלה אחת על אירוע שהתרחש כאן לפני דקות מספר. אני חושב שדעותיהם ומעשיהם של אנשי רק"ח הם נפשעים, אני, בניגוד לחבר-הכנסת לבנבראון, חושב שביט-המשפט העליון מצא את רמי ליבנה אשם ולא חף מפשע. אבל עם זה אני חושב שזה בניגוד למוסר היהודי להטיל עוון בנים על אבות, ולהיפך, ואני חושב שהערות המושמעות מפעם לפעם בכנסת כלפי חבר כנסת שקשה לשמוע אותו ואת דעותיו — מספיקות לנו ואין צורך להוסיף את ההערה בדבר מאסרו של בנו. אנחנו יודעים שיש הרבה דוגמאות היסטוריות, גם בעמנו וגם אצל שרים בישראל, שבנים לא הלכו בעקבות הוריהם.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בתחילת דברי צריך אני למסור לכנסת כי הבעיה הפרטית של קבוצת חיילים משוחררים שעמדו להפסיד את זכויותיהם לפי חוק חיילים משוחררים, הבעיה הפרטית שלהם, בעקבות עצם הגשת ההצעה הזאת לסדר-היום של הכנסת — כנראה נפתרה.

במה דברים אמורים? רק מי שעמד בהצלחה ובציונים גבוהים בבחינות הבגרות זכאי להתקבל ללימודים אקדמיים. שנת הלימודים באוניברסיטה מתחילה בסוף אוקטובר. בחינות הבגרות לאקסטרנים, היינו מי שמבקש להיבחן מחוץ למסגרת בית-הספר התיכון או מי שהוא בוגר בית-ספר תיכון ורוצה לתקן את ציוניו במקצועות מסויימים — בחינות אלו נערכות בתחילת אוקטובר ובאמצע אוקטובר. המפקח על הבחינות מסר לנבחנים, ואף אישר זאת באוני בשיחה טלפונית, כי אין הבוחנים יכולים לסיים את בדיקת הבחינות תוך חודש אוקטובר. במלים אחרות: אין החלטה בתיק, אין ציון — אין אפשרות כניסה לאוניברסיטה. יש הפסד שנה, ובמקרה של מי שחל עליו חוק החיילים המשוחררים יש גם הפסד זכויותיו על-פי החוק בנושא ההשכלה האקדמית.

כאמור, מסר לי המפקח על הבחינות כי אין מה לעשות בנושא זה.

למחרת פניתי לכנסת נמצאה דרך הפלא לפתרון הבעיה לגבי אותה קבוצה שעשתה את הרעש. שוב הוכח כי מה שלא ניתן להשיג בהגיון, ניתן בהחלט ובמהירות להשיגה עליידי דפיקה על השולחן.

אך גם אם נפתרה בעייתה של קבוצה אחת, עדיין עומדות בכל חומרתן השאלות העקרוניות שנושא זה העלה.

עלידי האוניברסיטה. בעיה זו נפתרה לאחר שה-אוניברסיטה הסכימה לקבל אותם על תנאי, ומשרד החינוך היה מוכן, מהרגע הראשון, לעשות כמיטב יכולתו כדי לבדוק את תוצאות הבחינות של החיילים שניגשו בחודש אוקטובר לבחינות האקסטרניות, ולהעביר את התוצאות לאוניברסיטה בהקדם האפשרי.

עקיבא נוף (הליכוד):

לא כך השיב לי המפקח מטעם משרד החינוך על הבחינות.

שר-החינוך והתרבות א. ירלין:

אני משבח בהחלט את האוניברסיטה על נכונותה לקבל את החיילים המשוחררים על תנאי, עד שיוודעו ציוניהם.

באשר לשאלה הכללית — יש מזל מיוחד למשרדים או לאנשי מנגנון. תמיד מותחים עליהם ביקורת. לפעמים מאשימים אותם בזיונות יתר בבדיקת בחינות ולפי עמים מאשימים אותם באיטיות יתר. בחינות צריך לבדוק בקפדנות. לו היינו מקיימים מועד אחד בלבד, והוא מועד אפריל, לא היו באים אלינו בטענות. אבל אנו החלטנו, ומקיימים זאת כבר שנים, לקיים שני מועדי דים כדי להקל על הנבחנים האקסטרניים. אחרי הכל, גם מי שניגש באוקטובר, אין ערובה שיסיים את כל הבחינות בהצלחה. ויכול להיות שמתברר לו שגשגה עוד בחינה שאותה הוא יעשה באפריל, ואז יוכל להי-רשם בעוד מועד למוסדות להשכלה גבוהה. אנו יודעים ומוזהרים מראש, כבר שנים, שספק אם הנבחנים באוקטובר יוכלו להירשם באותה שנה למוסדות להש-כלה גבוהה. ואף-על-פי-כן אנו חושבים שטוב שיש מועד באפריל, וגם מועד באוקטובר. ולא הטעינו מעו-לם. להיפך, אמרנו שמי שרוצה להירשם לאוניברסיטה חייב לגמור את בחינותיו עד אפריל. אבל טוב שיש מועד נוסף. זה באשר לסוגיה של מועדי הבחינות.

עכשו אני מייפץ לעצמנו תמיד לזכור שמה שקוראים בירוקראטיה ומה שקוראים מנגנון — אחרי הכל אלה הם אנשים מסורים העושים את עבודתם בנאמנות ובמסירות.

עקיבא נוף (הליכוד):

חבר-הכנסת אליאב מגדיל את הנכחות במליאה ב-33%.

שר-החינוך והתרבות א. ירלין:

אני רוצה לומר שלגבי חיילים משוחררים, שמלחמת יום הכיפורים ומצב החירום בשנה האחרונה קטעו ושיב-שו את מהלך לימודיהם, עשה משרד החינוך ועשתה מחלקת הבחינות שלנו סידורים רבים ומיוחדים, והדבר התחיל מיד עם תום המלחמה. הבחינות האקסטרניות של מועד אוקטובר 1973, שנפסקו עם המלחמה, חודשו מיד אחריה וקיימו בתיאום עם צה"ל בסמוך לקווי החזית בדרום ובצפון. זה היה בדצמבר-ינואר 1974. איפשרנו לגשת לבחינות אפריל 1974 לחיילים שלא נרשמו בזמן, ואיפשרנו לקיים בחינות לפצועים בבתי-החלמה. ולחיילים משוחררים שפנו אלינו ניתנה אפ-ירות לגשת לבחינות בקיץ תשל"ד, יחד עם נבחני בתי-הספר התיכוניים. חיילים משוחררים רבים הופנו ללימודים במכינות קדם-אקדמיות ליד האוניברסיטאות.

בחופש האקדמי של האוניברסיטאות בכל הנוגע למדיניות הלימודים או לרמת דרישות המינימום לכ-ניסה, אך מותר בהחלט לדרוש שמשרד החינוך יתערב כדי למנוע מצב של מתן הבטחות, במיוחד לטעונית טיפוח, לחיילים משוחררים ולצעירים אחרים, ששנה זו במכינה היא מצדם קרבן יקר — למנוע מצב של מתן הבטחות שלא תמיד אפשר לממשן מצד מוסד אוניברסיטאי מכובד.

חובת המשרד והכנסת לבדוק מחדש מי וכיצד מתקבל למכינה לטעונית טיפוח, באיוז מידה משיגה המכינה מטרותיה, וכמה טעונית טיפוח בוגרי המכינה אמנם הגיעו לאוניברסיטה, כמה צעירים מקריית-שמונה ומקריית-מלאכי נכנסו למכינה, עשו את מאמץ הלימודים בה, וכמה מהם, בסופו של דבר, יתקבלו לאוניברסיטה, איך נוצר הפער בין שני המספרים, והאם יש די בלימודי המכינה.

ובדברנו על מדיניות האוניברסיטאות ועל מדיניות משרד החינוך הריני רואה לעצמי חובה לומר לשר החינוך: חוק ואמץ בעמדתך כי בתי-הספר הישראלי הוא בתי-ספר המשלב ידע בערכים. אינני יודע מה אירע לו למחבר "השבוי" ו"חרבת חוצה" שעל ברכי ערכיהם התחנך דור. אני יודע את הפירוש הוולגארי שעשתה בדבריו חבורת הניהליסטיים מגפן ועד בן-אמון. יחיד המנסה לאבד עצמו לדעת עובר עבירה פלי-לית; כאן אנתנו עומדים לפני קבוצה המסיתה לאי-בוד לדעת קולקטיבי, כלל-לאומי, קבוצה הרואה עצ-מה בבחינת "אתי נולדה חכמה", וכל מה שניתן לו-מר בעניין זה הוא לצטט את דבריו העמוקים של אחד-העם בסיכום מאמרו "עבר ועתיד", שם הוא אומר: "גרועה הרבה מזו היא על כן כיתה אחת, האומרת להביא גאולה עלידי עתיד שאין עמו עבר; המאמינה כי אחר היסטוריה של אלפי שנה אפשר לעם להתחיל עוד הפעם הכל מחדש, כקטן שנוולד: לעשות לו ארץ לאומית חדשה עם חיים וחפצים לאור מיים חדשים. הכיתה הזאת שוכחת כי העם, כלומר ה'אני' הלאומי בצורתו ההיסטורית, הוא זה הרוצה להתקיים, הוא ולא אחר, כולו כמו שהוא, עם זכורי-נוחיו ותקוותיו, וכי אם היה הוא יכול להתהפך ללא-הוא, היה מוצא זה כבר הרבה דרכים לפניו... והי מאמינים שאפשר להוליד גם את זה בדרך שהם רוצים לילך אינם אלא טועים: דרכו כבר כבושה ומוגבלת לפניו עלידי עצמותו, ועצמותו — יסודה מעבר וסופה לעתיד."

אני מציע לדון במכלול נושאים זה.

היו"ר פ. שינמן:

רשות הדיבור לשר החינוך והתרבות, לתשובה.

שר-החינוך והתרבות א. ירלין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אינני מתנגד שתיוקף לזכותו של חבר-הכנסת עקיבא נוף העובדה שהוא סייע לפתרון הבעיה הקונקרטית של 12 החיילים המשוחררים; גם אם זה לא מדויק, אדרבה, תיוקפנה נקודות זכות לחבר-הכנסת נוף, אם לא בעד העבר, הרי בעד העתיד.

הבעיה של שנים-עשר החיילים המשוחררים שביק-שו ללמוד השנה היתה בכך שבקשתם נדחתה תחילה

אקאדמית. לענין זה אתייחס כאשר אשיב להצעתו של חבר-הכנסת שמעוני בנדון, אבל בתור מקדמה, הואיל ונגעת בכמה וכמה נושאים הקשורים בחיילים משוחררים, אציין שחובתנו תמיד לבדוק כל נושא מחדש. מבחינת הבעיות הממשיות שנפתרו אפשר היה להציע שלא נכלול את הנושא בסדר-היום; אבל הרי איל ונגעת גם בבעיות עקרוניות, אני מיעץ לך שתסכים שהנושא יידון בוועדה.

היו"ר פ. שינמן :

האם חבר-הכנסת נוף מסכים להצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת החינוך והתרבות ?

עקיבא נוף (הליכוד) :
כן.

היו"ר פ. שינמן :

לפנינו הצעה אחת : להעביר את הנושא לוועדת החינוך והתרבות. אני מעמיד את ההצעה להצבעה.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת החינוך והתרבות נתקבלה.

2. אי-קבלתם של מרבית בוגרי המכינה הקדם-אקאדמית לאוניברסיטה

היו"ר פ. שינמן :

מים לכמה עשרות אלפי לירות, בעוד שההוצאה השנתית לתלמיד בית-ספר יסודי מגיעה רק לאלף לירות. בשנים האחרונות בלבד הושקעו בבינוי באר-גיבסטיטאות מיליארדי לירות, ורק בניית הקאמפוס בהרצופים עלתה כמיליארד לירות. מי, אם כן, נהנה משפע זה, המוצא ביד רחבה כזו, מעל ומעבר לאפ-שרויותיה של המדינה ?

ובכן, הון עתק זה מוצא על 50,000 סטודנטים — כ-6% של התלמידים. מידת השתתפותם של סטודנטים אלה בחינוכם הגבוה היא ממש אפסית — כ-1,080 לירות לשנה לתואר ראשון, כ-500 לירות לתואר שני וכ-300 לירות לתואר שלישי. מתנהל יוכות ער ורעש המלווה באימוני שביתות, ומאידך גיסא נשמעות הצהרות מרגיעות של שר החינוך, וכל זאת כשמבקשים לא להעלות את שכר הלימוד מעבר ל-1,950 לירות לתואר ראשון. עד כמה מגוון שכר לימוד זה תעיד העובדה שגם אחרי ההעלאה יהיה שכר הלימוד הרבה פחות משכר הלימוד בתיכון. לזאת יש להוסיף מיליוני לירות למילגות ולהלוואות ללא ריבית, מעונות סטודנטים, פטור והנחות לרוב.

אדוני היושב-ראש, נשאלת השאלה : מי ציבור זה הנהנה מקרן השפע ומפריבילגיות ללא אח ודוגמה בחברה הישראלית, מה מצבו הכלכלי והחברתי ?

יש כאלה המציעים למדוד יכלתו של ציבור זה בדגמי המכוניות לאורך הקאמפוסים, בויתור על הש-תכנות במעונות סטודנטים ובויתור על ארוחות צנע בחצי חיים. אולם, כמובן, ניתן לקבוע זאת על-פי מרכיבים רציניים יותר. מחקרים שנחפרסמו קבעו במפורש שבנים למשפחות מרובות ילדים הם אחוז מבו-טל באוכלוסיית התלמידים באוניברסיטאות. והרי זה סימן-היכר ברור ומדויק, אפשר לצרף לזה סימן-היכר

אני חושב שגם קבוצת שנים-עשר החיילים המשוחררים האלה למדו במכינה קדם-אקאדמית, אשר משרד החי-נוך לחץ על הקמתה, ואשר הפצרו באוניברסיטאות להקים אותה. אין זה נכון תמיד שרק מהומות מועי-לות. להיפך, אני מודה שאין לי נטייה לטפל בנושאים המתעוררים בדרך אלימה. אני מקווה שהחיילים הללו, שאני מאחל להם הצלחה בבחינות ובאוניברסיטה, לא ימשיכו בדרך נלוזה ולא יערכו אחר-כך הפגנות לק-בלת התואר. כך ניהפך למדינה פרובינציאלית.

אינני יודע אם אני יכול להיות איש בשורה, כפי שרוצה חבר-הכנסת נוף, וליוזם שינויים בחוק החיילים המשוחררים. הדבר תלוי במשאבים שיעמדו לרשות משרד החינוך והתרבות, ומכל הגנות מנבאים לנו חיים קשים בנדון.

ולבסוף, אני סבור בהחלט שכל דיון בכנסת תור-רם תרומה. אני מחשיב את הדיונים בכנסת ואת היזמות של חברי הכנסת. ואינני מתנגד, כאמור, לזקוף לחבר-הכנסת נוף כל זכות שאולי מגיעה לו. אבל אינני מוכן לזקוף לזכותך, חבר-הכנסת נוף, את הזכות לגזול את ההצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת שמעוני בעניין בעיית טעונית-טיפוח, בוגרי המכינה הקדם-

הבים שמעוני (המערך) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, קודם כל בר-צוני להודות לחבר-הכנסת עקיבא נוף שמצא לגבון להתייחס לנושא שאני מתייחס אליו, ואני מודה לשר החינוך שהגן על זכויותי.

דובר הלשכה המרכזית לסטאטיסטיקה מסר לאח-רונה כי בשנת 1972/73 היתה ההוצאה הלאומית לחי-נוך 8% מכלל התוצר הלאומי הגלמי, כמו בשתי השנים שקדמו לה. ההוצאה השוטפת לחינוך עלתה באותה שנה, במחירים קבועים, ב-8% בקירוב, ובשנה שקדמה לה היתה גם כן עלייה של 9%-10%. כ-26% מההוצאה השוטפת לחינוך בשנת 1972/73 הופנו למוס-ות אקאדמיים שבהם למדו רק כ-6% מכלל התלמידים בישראל. בכך נמשכה מגמת העלייה בחלקו של החינוך הגבוה בסך ההוצאה השוטפת לחינוך מ-14% בשנת 1962/63 ל-27.7% בשנה זו.

בישראל, המוקפת מדינות עוינות, קובעת אי-כוח האדם, ואין חולקין על כך שאיכות נקבעת במידה לא קטנה גם על-פי ההשכלה. מכאן שבשנים הבאות, כדי שאזרח ישראל יוכל לתפוס את מקומו הראוי בחברה, צריך שתהיה לו השכלה גבוהה; האחרים יהיו נדונים להיות בשולי החברה.

כנסת נכבדה, מאן מסתברת נכונותה של הממ-שלה להשקיע בהשכלה גבוהה שבה מגיעה ההוצאה לסטודנט ל-12,250 לירות לשנה, ובלימודים מסויי-

סיטה. הצדקתי את כישורי במאמצים בזמן לימודי ב"מ כינה, וציוני משקפים זאת. אני רוצה ללמוד אך ורק משפטים, ולא מוכן לקבל שום הצעה של האוניברסיטה ללמוד כל חוג אחר שהאוניברסיטה מציעה לי. ביובז-תי שנה שלמה במכינה כדי להתקבל למשפטים, ולא על-מנת ללמוד בחוג אחר. ומה שנעשה לי עכשיו זהו עוול, ואפילו רמאות. אני יודע כי ישנם אנשים עם ממוצעים הרבה פחות גבוהים מאשר לי שהתקבלו למשפטים, ומזור לי באיוז דרך. אותי לא צריכה לעניין השובה של 'אין מקום', או 'לא מתכוננים לפתוח עוד מקומות בחוג למשפטים'. אדוני חבר הכנסת, אני מרגיש עצמי מקופז, ממורמר, מרומה ובו לכל מה שנקרא בפי הממשלה כי ישנו תהליך הצמצום הפער החברתי של עדות המזרח בין שאר האוכלוסיה. אני לא נכה, אני לא בן מיעוטים, ואני לא תלמיד חוץ-לארץ. לכן לא יכולתי לזכות בהעדפה לקבלה לפאקולטה למשפטים. מדוע 12 תלמידי חוץ-לארץ יכולים ללמוד משפטים ולתפוס מקומות קצרים בחוג צעיר הנותן כל-כך הרבה למדינה ולא מקבל דבר ממנה? מדוע שומרים מקומות לבני המיעוטים, ואני צריך לשמוע תירוץ מגוחך של חוסר מקומות? אני בן למשפחה מרובת ילדים (11), וחמשה מאחי משרתים ביחידות קרביות, כמוני. החתלתלים בכל הדרכים האפשריות כדי להשיג את המגיע לי, על כן אני זקוק לעזרתך."

אדוני היושב-ראש, את המכינה הזאת מנהל בנו של נשיא האוניברסיטה העברית, אשר בנוכחותו של החינוך, לדברי התלמידים, הצהיר בעת חנוכת בית המכינה בהר-הצופים כי כ-80% ויותר יתקבלו ללימודים באוניברסיטה העברית בוודאות על סמך הישגיהם. יתרה מזו: לפני התחלת הלימודים במכינה נערכו למועמדים בחינות פסיכומטריות במטרה לקבוע שרק המתאימים ללימודים אקדמיים יתקבלו, כדי שלא ישקיעו מאמץ ואמצעים בתלמידים ללא סיכוי וכדי שהתלמידים לא יבזבזו שנת עבודה או לימוד במסגרת אחרת.

אולם כנראה היה נוהל כושל או ליקוי אחר במכינה זו שמנהלה נע בין חמש לשש פעמים בין הארץ לחוץ-לארץ, והיה ליקוי ביועצים שלימדו במכינה כי עובדה היא שעתה ארבעה מהם פוטרו בשל חוסר התאמה. אף זאת ידוע לי, כי לא היה שיתוף פעולה בין הנהלת המכינה לבין הממונה מטעם משרד החינוך על המכינות, ויש גם טענות על ניצול תקציבים שלא למטרתם וקבלת תלמידים מסויימים משכבות מבוססות כדי להגביר סיכויי ההצלחה של המכינה באופן פיקטיבי. אולם מה טסאם של תלמידי המכינה, חיילים משוחררים, טעוני-טיפוח, אשר עשו מאמץ עליון, הקדישו שנת עבודה, ועל אף כל הליקויים של המכינה הגיעו להישגים וציונים חיוביים, ואף-על-פי-כן אינם מתקבלים ללימודים באוניברסיטה?

זאת אף זאת: את התוצאות הסופיות לא הודיעו לתלמידים אלא לאחר פתיחת שנת הלימודים, ולמעשה חלק ניכר אינו יודע גורלו עד כה, ובכך מנעו מהם לנסות ולהתקבל למסגרת לימודים אחרת וגרמו לכן שהחיילים המשוחררים הפסידו את זכותם כחוק לשנת לימוד חינוך. אולם עובדה היא שכאשר התארגנו התלמידים, הקימו ועד פעולה, פנו לעתונות, ערכו שביחות, והיו שאלות והצעות בכנסת — ניאוחו שלטונות

מקביל — המוצא העדתי. ואז מתברר מעל לכל ספק כי רוב רובה של אוכלוסיית הסטודנטים הוא משכבות מבוססות.

אדוני היושב-ראש, שאלת הכמות קיבלה מחדש בעקבות מלחמת יום הכיפורים, ולא ייתכן שההשכלה הגבוהה תפסח ותדלג על מחצית אוכלוסיית ישראל. והרי מאגר כוח-האדם היהודי בישראל אינו גדול במיוחד.

בחבורת "הנחיות לטיפול חינוכי מוגבר באזורי מצוקת חירום ובעיירות פיתוח", שאושרה על-ידי ועדת השרים לענייני רווחה, נאמר: "משבוחנים את הדבר באמצעות בדיקת שיעור הסטודנטים בני עדות המזרח באוניברסיטאות מתקבלת תמונה זו: בשנת הלימודים תשל"א היו 13.5% סטודנטים כאלה שהם או אביהם נולדו באסיה-אפריקה. זאת שעה ששיעורם הכולל באוכלוסיה הגיע ל-50%. לתופעה זו יש השלכות על מיעוט מספר נושאי תפקידים מרכזיים בשירות הציבור ובמנהיגות הפוליטית, דבר שמגביר את הרגשות הקיפוח של הקבוצה." ועוד ממשיך הדו"ח ואומר: "נראה שמצוי בקרב שכבות אוכלוסיה זו מאגר כושר בלתי מנוצל."

כנסת נכבדה, תיקון מעוות זה נקטה הממשלה אמצעי טיפוח מיוחדים כדי להגדיל את מספרם של בני עדות המזרח באוניברסיטאות. הכולטת והמבטיחה ביוזמה היא שיטת המכינות הקדם-אקדמיות. וכדברי שר החינוך בנאום התקציב לפני זמן-מה: "אמצעי חשוב ביותר להעלאת אחוז הסטודנטים יוצאי אסיה ואפריקה הוא קיום המכינות הקדם-אקדמיות. כיום לומדים במכינות הללו כ-2,000 תלמידים, מהם כ-40% יוצאי יבשות אסיה ואפריקה. כ-70% מבין הסטודנטים האלה נתקבלו בשנים שעברו במוסדות ההשכלה הגבוהה." שר החינוך אף בישר לנו לאחרונה כי הוא יעשה להעלאת אחוז בני עדות המזרח במכינות אלו מ-40% ל-75%, וזאת לשם העלאת אחוזם באוניברסיטאות.

ואולם, כנסת נכבדה, התקוות הגדולות שניתלו במכינות אלו מתנפצות אל פני מדיניות האוניברסיטה העברית שבמכינותיה כמחצית מכלל בני תלמידי המכינות בארץ. ראשית פעולתה השלילית של האוניברסיטה היתה בהקטנת מספר הסטודנטים. במכינות תשל"ג היו כ-1,200 סטודנטים, ואילו במכינה של תשל"ד למדו רק 680 תלמידים, בתוכם כ-40%-50% בני עדות המזרח. מתוך כל הבוגרים, עם פתיחת שנת הלימודים בשבוע שעבר, רק 150 קיבלו הודעה שנתקבלו ללימודים באוניברסיטה העברית. 140 קיבלו הודעת דחייה. מתוך אלה שנדחו — כ-100 היו בני עדות המזרח, ורק מעטים מאלה קיבלו הודעה שנתקבלו לאוניברסיטה. בין אלה שנתקבלו היו בעיקר מהשכבות המבוססות, לרבות בני רופאים ומורים אשר הוכנסו למכינה כדי להגביר סיכוייהם להתקבל ללימודי הרפואה.

מה הן הסיבות לירידה תלולה זו במספר התלמידים במכינות שנתקבלו לאוניברסיטה השנה, שהרי בשנים שעברו נתקבלו כ-80%? נזכור שמדובר בחיילים משוחררים ובטעוני טיפוח אשר למרות כל הקשיים הגיעו להישגים טובים וקיבלו ברובם ציונים חיוביים. הבוקר קיבלתי מכתב מאחד הבוגרים. אקרא רק קטעים ממנו: "לי אין ציונים גמורים במכינה, על כן איני זקוק לרחמי הרקטור כדי להתקבל לאוניבר-

מאיר פעיל (מוקד):

כבוד השר, אני אפוייציה לא נכבדה?

שר-החינוך והתרבות א. ידלון:

יורשה לי לומר, שבשיקרו של דבר אני סבור שעניין החינוך בישראל הוא גורלי לא פחות מהבטחון, אם לא יותר. אין לנו אוצרות נפט, ואין לנו מחצבים של חמרי גלם. יש לנו בסך הכל מחצבי אדם בלבד. והמדינה תעשה שגיאה גדולה אם תשקיע במכונות ובכנינים — אני מעז אפילו להגיד: בביצורים — ולתשקיע באנשים.

אנו עושים את עבודתנו בתחום החינוך במצוקה תקציבית בלתי-רגילה. ואנו נקלעים לוויכוחים שאני מצטער עליהם, ויכוחים שאני רואה אותם כוויכוחים בלתי-רצויים על ההשקעות בשלבי החינוך השונים. השכלה גבוהה היא יקרה מאוד, עולה ביוקר ואי-אפשר למדוד אותה כהשקעה לפי תלמיד. ההשקעה בהשכלה הגבוהה מבטיחה את המחקר במדינה, ולמרבה הצער אין די מחקר בתעשייה הישראלית. נהיה מדינה לבטנצניית אם לא נשקוד על קיום מוסדות להשכלה גבוהה, שהם ברמה בין-לאומית, וכולם באותה רמה. אולם אנו במצוקה גדולה, קשה להחליט כמה משיקיעים את הלירה השולית שניתנה כחוספת, או כמה מורידים את הלירה שחיבים לקצץ.

לא אגלוש בשעה מאוחרת זו לנושאים החשובים ביותר שהעלה חברי-הכנסת שמעוני בדבריו הקצרים והמתומצתים. איחיד דברי רק למכילות הקדם-אקדמיות, ולא אגלוש לבעיית שכר הלימוד של הסטודנטים. מאחר אודיע החלטתי בנדון, אני מייחס חשיבות רבה למכילות הקדם-אקדמיות, ורואה אותן כדבר רצוי ונדרש, מפני שהן מעניקות הזדמנות שנייה, והפילוסופיה החינוכית שלי היא שיש לטפל בדור הצעיר החל מהגיל המוקדם ביותר, אבל לעולם לא להתייאש ממנו בשום שלב גילי. לכן אני חסיד גדול של המכילות הקדם-אקדמיות. והייתי רוצה להגדיל אותן, אם לא יהיו קיצוצים בתקציב או אם תהינה תוספות. אני רוצה לפתוח אותן לתלמידים בני עדות המזרח, כי למרבה הצער מתברר לי שבהיקף הקיים של המכילות הקדם-אקדמיות אין לנו די מעמדים מעדות המזרח ונכנסים תלמידים שאינם מעדות המזרח. אני מוכן להוריד את הסטאנדארט של הכניסה ולא לקלוט רק בוגרי כיתה י"ב שאין להם תעודות בגרות אלא אולי גם בוגרי כיתות י"א.

מאידך גיסא, יש סכנה במכילות הקדם-אקדמיות, וחובתי לעמוד עליה, בעיקר באשר מקיימים מכילות קדם-אקדמיות על יד האוניברסיטאות. הסכנה היא בעיפיות של התלמידים שעצם קבלתם למכילה ועצם סיום המכילה מבטיחים להם כניסה לאוניברסיטה. והדבר אינו בנוי כך. ראשית, לא ברור שכל אחד יסיים את המכילה בהצלחה. שנית, לא ברור שכל מי שיש לו תעודת בגרות או אקויוואלנט של תעודת בגרות, בסיום המכילה הקדם-אקדמית נכנסים כניסיתו לאוניברסיטה ולפאקולטה שהוא מעוניין בה. אני מודע לסכנה זו. אני חושב שאם לא נמצא דרך להתגבר עליה ייהרס מפעל זה של המכילות הקדם-אקדמיות שעל-יד האוניברסיטאות. והתוצאה תהיה, כפי שהיא כבר היום, שבמקום למרר תודה לאוניברסיטאות יוצאים נגדן בהפגנות זעם.

האוניברסיטה לנהל משרות-עמם למציאת פתרון יותר ליבראלי ולקביעת קריטריונים יותר גמישים לקבלתם לאוניברסיטה. ואכן נודע לי הבורק כי מספרם של אלה שנתקבלו עלה מ-150 ל-372. אולם עדיין 300 לא נתקבלו, וברובם אלה טעוני-טיפוח. אולם עצם העובדה שהאוניברסיטה הגדילה מספר המתקבלים מורה כי הדבר נתון לגמישותה ולפירושה, ויש מקום שתשקול מחדש ותאיה גמישה אף ביחס ל-300 הבוגרים הנוספים אשר ברובם הגדול הם, כאמור, בני עדות המזרח וטעוני-טיפוח וחיליים משוחררים. והרי יש מקום השנה לכך שאחוז המתקבלים יעלה ולא יירד מזה שהיה בשנים שעברו.

אדוני היושב-ראש, זה מכבר הפכו האוניברסיטאות, ובמיוחד האוניברסיטה העברית, למקומות לימוד. רק לאלה שהוריהם יכולים לקיימם ולפרנסם בשנות לימודיהם, ולמעשה נעלו בפני הסטודנטים חסרי היכולת המבקשים לעמוד ולעבוד חלקית לקיומם. וגם השיר עורים נקבעו בעיקר בשעות היום. למגמה זו יש ותהיה השפעה מרחיקה לכת מבחינת המתחים החברתיים. ושוב לא נוכל לעבור על הדבר בשוויון נפש.

כנסת נכבדה, בגלל קוצר הזמן לא אוכל להרחיב את הדיבור על חפקידה של מערכת החינוך הגבוה ביותר בעידן זה ובמבנה חברתי זה. שתי גישות-יסוד רווחות בעולם המייחסות חשיבות רבה לחינוך הגבוה בחברה: האחת רואה בו שירות רווחה לפרט, והשנייה רואה בו בעיקר מכשיר להשגת היעדים הכלכליים והחברתיים של המשק.

בהקשר זה אזכיר כי בחוברת שהוציא משרד החינוך לקראת הדיון על המשרד בכנסת נאמר: "המחלקה עומדת בקשר עם הפאקולטות השונות באוניברסיטה במגמה להביא לידי הכרה בחשיבות הרבה שיש לשילוב של טעוני-הטיפוח ובני עדות המזרח במסגרת לימוד אקדמי ובערך הרב הטמון בחזרתם של בוגרי אוניברסיטאות מקרב חוגים אלה אל מקום מוצאם, כל זאת במגמה להקל על כניסתם של תלמידים אלה לאוניברסיטאות." ובאותה הזדמנות אמר שר החינוך בגאומי: "אחת הדרכים לצמצום של הפער בחינוך היא בהתאמת המסגרת החינוכית והלימודית לתלמיד ולא להתאמת התלמיד למסגרת, ובדרך זו אנו הולכים." אדוני השר, האומנם בדרך זו אנו הולכים?

הי"ר פ. שינמן:

שר החינוך והתרבות ישיב להצעה.

שר-החינוך והתרבות א. ידלון:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חברי-הכנסת שמי עוני אמר דברים חשובים ביותר על חשיבות החינוך במדינה, על בעיית טעוני-הטיפוח במערכת החינוך ועל הצורך לאזן בהקצאת משאבים בין כל שלבי החינוך, בין השלבים הנמוכים ובין השלב של החינוך הגבוה.

אני רק יכול להצטער שחברי הכנסת אינם מעניקים תשומת-לב לנושאים גורליים כמו הנושאים שדיבר עליהם חברי-הכנסת שמעוני. ואני יכול רק להצטער שספילי האופוייציה הנכבדים ריקים לחלוטין כאשר מדברים בסוגיות של חינוך.

במכינה בתשל"ד היו 83% טעוני-טיפוח והאחוז אשר התקבל לאוניברסיטה הוא אחוז ניכר. אבל אני מודה שהפעם אין אני יכול לראות רק את מחצית הכוס המלאה, את אלה שנתקבלו, את אלה שנקלטו. קיימת ועומדת השאלה מה קרה שחלק מהתלמידים אשר עמדו בבחינות לא התקבלו. צריך לבדוק — אולי זה בגלל ציונים נמוכים. אפשר לעמוד בבחינה ולקבל ציון 5 או 6. וכפי שאמרתי, אולי זוהי החמרה בקריטריונים.

הייתי מאוד רוצה שיימצא מוצא קונסטרוקטיבי מב- לי שנתערב בשיקולים האקדמיים של האוניברסיטה, ומבלי שנוריד את רמת החינוך הגבוה בישראל, ועם זאת אכן נקדם את התהליך שהוא בנפשנו, גידול אחוז יוצאי עדות המזרח באוניברסיטאות.

אני מודה שהנושא אשר הוצג פה הוא כה חשוב שהייתי בהחלט ממליץ לדון בו בכנסת. אבל הואיל ובכנסת אין רשות דיבור לאוניברסיטה, הואיל וה- נושאים שמחליטים לדון בהם בכנסת אינם מגיעים לדיון במשך זמן רב, אני ממליץ לחבר-הכנסת שמעוני להסכים כי נושא זה יידון בוועדת החינוך והתרבות של הכנסת.

היו"ר פ. שינמן:

האם חבר-הכנסת שמעוני מסכים להצעת שר החינוך והתרבות להעביר את העניין לדיון בוועדת החינוך והתרבות?

חביב שמעוני (המערך):
כן.

היו"ר פ. שינמן:

אם כן, אני מעמיד הצעה זו להצבעה.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החינוך והתרבות נתקבלה.

ה. שאלות ותשובות

אודה איפוא לכבודו אם ישיבני:

1. האם הידיעה הנ"ל נכונה?
2. אם כן — כיצד משלימה הממשלה עם תופעה זו?

שר-החינוך והתרבות א. ידלין:

לתשובה שני חלקים: חלק ראשון הוא תשובה של שלטונות האוניברסיטה העברית והחלק השני הוא תשובה שלי.

להלן התשובה כפי שנמסרה לי על-ידי שלטונות האוניברסיטה העברית:

בדיקה בגזברות האוניברסיטה העלתה כי מאז 1972 לא השתמש פרופסור שחק בכספי קרן השתלמות או בכספי שבתון העומדים לרשותו. נסיעותיו לא מומנו מכספים אלה או ממקורות כספיים אחרים. בריסאיים אחרים.

אין בידי שלטונות האוניברסיטה הנוסח המלא של נאומו של פרופסור שחק באסיפת ידידות הולנד-

אינני יודע, אולי זו החולשה שלי, אבל אני כבר אחיה עם חולשה זו בכל שליחותי הציבורית. התרבות היהודית מחייבת יחס כבוד לתלמיד-החכם, לתלמיד-החכמים. גם כאשר יש לנו ביקורת על האוניברסיטה, נשמור על כבוד אנשי האוניברסיטה. אלה הם תלמידי-החכמים של ימינו בכל תחומי המדע והדעת המודרניים.

אולם אני חוזר למכינה הקדם-אקדמית. נכון הדבר שהאוניברסיטאות ראויות לכל ההערכה על מפעל המכינות הקדם-אקדמיות. בעשר השנים האחרונות היינו עדים לכך, שהרוב המכריע, ואולי אפילו למעלה מ-90% מהתלמידים, נקלטו באוניברסיטה, כן הגיעו להישגים ראויים ועמדו בקריטריונים של הקבלה. האוניברסיטה גם וגדילה את המספר. נדמה לי שהתחילה ב-45 תלמידים במכינה והגיעה היום ל-700 תלמידים. ואני מודה שלא ברור לי מה התרחש השנה שמתוך 685 מועמדים נתקבלו עד הרגע כ-380 ועדיין כ-220 הם בגדר דחויים, אם כי הובטח לי שעניינם נמצא בבדיקה חוזרת, ויש עוד 30 בטיפול, ו-60 חסרי נתונים. לא ברור לי מה התרחש. הייתי בטכס הפתיחה של המרכז הקדם-אקדמי באוניברסיטה. שמחתי לשמוע שבעשר השנים האחרונות היו הישגים מופלאים. מה קרה השנה? אולי השנה חלק מהתלמידים לא הגיעו להישגים בגלל הממח הרב אחרי מלחמת יום הכיפורים, ואולי בגלל שירות המילואים הממושך. אולי האוניברסיטה החמירה בקריטריונים, כי ממילא לא קיבלה כל בעל תעודת בגרות, ואולי עכשיו בגלל המצוקה הכספית היא מחמירה עוד יותר. אני יודע מה הצרכים הכספיים של האוניברסיטאות — השערות סומרות כששומעים אותם. חלק מהדרישות צודקות, אבל אין אנו יכולים להיענות להן. ואולי הגורם הוא גידול במספר התלמידים במכינה, גידול הנובע מאי-סלקציה בקבלה למכינה. היום מקבלים אפילו חלק מתלמידי כיתה י"א.

בשלב זה אין בפי הסבר. כל הקושיות שהעליתי אותן עדיין לא נענו בצורה מובהקת. ידוע לנו כי

היו"ר פ. שינמן:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף נוסף בסדר היום: לשאלות ותשובות. אני מבקש את שר החינוך והתרבות לעלות לדוכן ולענות על שבע שאלות.

1854. השתתפותו של פרופ' י. שחק בכינוס פלשתינאים בהולנד

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר החינוך והתרבות ביום ה' בחשון תשל"ה (21 באוקטובר 1974):

מרצה באוניברסיטה העברית, פרופסור ישראל שחק, הופיע לא מכבר באסיפת תומכי המחבלים הפלשתינאים בהולנד. זו היא פיסגת התכחשותו של הנ"ל לענייני ישראל ופעילותו נגד המדינה, פעילות הנעשית במידה רבה על חשבון ישראל כשבפיו דברי נאצה — שאין להעלותם על הנייר — נגד הממשלה, התכרה בישראל והמדינה כולה.

מימון הנסיעות לחוץ-לארץ — נאמר בעתונות — הוא על חשבון האוניברסיטה.

עיריית ירושלים, מר טדי קולק, אף נקט צעדים כדי לגייס אמצעים מתורמים ואוהדים.

אבקש לדעת:

1. מה עושה משרד החינוך והתרבות כדי לשמור על קיום המוסד במלוא היקפו תוך מיצוי האפשרויות במרכז תרבותי במדינה?

2. מה בדעת משרדך לעשות כדי להבטיח קיום תקין למוסד חשוב זה?

שר-החינוך והתרבות א. ירלין:

1. מוויאון ישראל הוא אחד ממוסדות האמנות המרכזיים הנוכחים בהקצבה שנתית ממשרד החינוך והתרבות. המשרד מיוצג בהנהלה הציבורית של המו"א, הדנה והמחליטה בבכירות עקרוניות של מדיניות אמנותית ומשקית.

2. עקב מצבו הכספי הקשה של המוויאון הקציבה הממשלה סכום נוסף של מיליון לירות לכיסוי גרעונותיו השנה. יחד עם זאת מינתי, לאחר פגישות ודיונים עם נציגי הנהלת המוויאון ונציגי עובדיו, ועדה משותפת של משרד החינוך והתרבות, האוצר, הסוכנות היהודית ומוויאון ישראל כדי להעלות פתרון למשבר הנוכחי ולהציע הסדרים עקרוניים ותקציביים לשנת התקציב הבאה ולטווח ארוך.

1890. מניעת סגירתו של מועדון "מחנות העולים" שברחוב הגליל בחיפה

חבר-הכנסת מ. כהן שאל את שר החינוך והתרבות ביום ז' בחשוון תשל"ה (23 באוקטובר 1974):

מועדון תנועת הנוער "מחנות העולים" ברחוב הגליל שבשכונת נוה-שאנן בחיפה נסגר בשבוע זה על-ידי המדריכים אשר החליטו על כך מטעמי בטחון ומשום שאינם מוכנים לשאת באחריות לשלומם של 600 בני נוער.

אבקש להשיבני לשאלות הבאות:

1. האם רשאים המדריכים, אשר את שכם והוצאותיהם משלמת המדינה, לסגור על דעתם מועדון נוער המשמש 600 נערים?

2. האם נועצו המדריכים במשרדך לפני סגירת המועדון?

3. האם יש בדעתך לפעול לשם פתיחתו של המועדון מחדש?

שר-החינוך והתרבות א. ירלין:

לשאלות 1–2: התשובה שלילית.

לשאלה 3: משרדנו יבדוק את העניין עם תנועת "מחנות העולים" ויפעל לפתיחתו של המועדון מחדש.

1907. הסדר להכשרה טכנולוגית לבוגרי כיתות י"ב בבאר-שבע

חבר-הכנסת א. מויאל שאל את שר החינוך והתרבות ביום ח' בחשוון תשל"ה (24 באוקטובר 1974):

בבאר-שבע קיימת מכללה טכנולוגית בפיקוח אקא-דמי מטעם אוניברסיטת הנגב ומטעם המכון הממשלתי להכשרה טכנולוגית והיא מוכרת על-ידי משרד החינוך והתרבות ועל-ידי משרד העבודה. המכללה מקיימת

פלשתינה. לפי דיווח חלקי שנמסר לאוניברסיטה — הוא דיבר שם בגנות הטור.

אבל ברצוני להוסיף כי עצם השתתפותו בכינוס שאורגן על-ידי מרצחים הרוצים בחיסול מדינת ישראל עושה אותו לכלי-שרת בידי האזכורים שבאויבי ישראל.

1888. הקמת בניין לבית-הספר "מרכז" בחיפה

חבר-הכנסת א. לבנבראון שאל את שר החינוך והתרבות ביום ז' בחשוון תשל"ה (23 באוקטובר 1974):

בית-הספר "מרכז" לתלמידים ערביים, חטיבת ב' ניים, הנמצא ברחוב הגנים 8 בחיפה, העביר חמש כיתות ז' וכיתה אחת ח' לבניין רעוע שברחוב אלנבי בחיפה.

מנהל מחלקת החינוך בעיריית חיפה אמר לפני שנה כי הבניין הזה אינו ראוי לשמש כבית-ספר וקיימת סכנת התמוטטות של הקומה העליונה, ואז הציע להעביר את בית-הספר לבית "צבי" שבואדי-סליב. תושבי השכונה גירשו את התלמידים הערביים והללו חזרו למבנה הרעוע ברחוב אלנבי. בסיוור שערכתי בבית-הספר נוכחתי לדעת כי החדרים אינם מתאימים לכיתות. בית-ספר בשל טוב, סחי האשפה ליד חלון נות בית-הספר, מחנק, אין אור מספיק, ונוסף לכל — קיימת סכנה שהקומה העליונה תתמוטט.

אבקש לדעת:

1. האם יש פיקוח מטעם משרד החינוך והתרבות על בית-הספר "מרכז", חטיבת ביניים, בחיפה?

2. אם כן — האם אישר משרד החינוך והתרבות קיום בית-הספר במבנה הקיים?

3. האם מוכן שר החינוך והתרבות לפעול למען בניית בית-ספר מתאים לתלמידי בית-הספר "מרכז"?

שר-החינוך והתרבות א. ירלין:

לשאלה 1: כן.

לשאלה 2: חטיבת הביניים משוכנת היום בשני בניינים: רוב הכיתות נמצאות בבניין בית-הספר "גנים" לשעבר ומיעוטן בבית-הספר "נור" לשעבר.

משרדנו, בשיתוף עם עיריית חיפה, אישר את שיכון בית-הספר במקומו הנוכחי כפתרון זמני עד להקמת מבנה קבע.

לשאלה 3: מבנה הקבע לבית-הספר אושר ותוקצב. עיריית חיפה פירסמה מכרו ועם הפשרת ההקפאה שחלה על הבנייה תתחיל בבנייה. במקביל אושרה תוספת בנייה בבית-הספר הקיים כדי לפתור את הבעיות ההמורות והדחופות ביותר עד להשלמת בניין הקבע. גם בנייה זו איננה מבוצעת לפי שעה בגלל הקפאת הבנייה.

1889. הכנת קיומו של מוויאון ישראל במלוא היקפו

חבר-הכנסת ח. גרוסמן שאל את שר החינוך והתרבות ביום ז' בחשוון תשל"ה (23 באוקטובר 1974):

לאחרונה התפרסמו ידיעות על הקשיים של מוויאון ישראל ועל הסכנה של סגירת חלק מהמוויאון. ראש

חברת ג', ישיבה ק"ד
— שאלות ותשובות (מואל, ידלן, ארידור, טובי) —

אבקש לדעת:

1. האם קרא כבודו את סידרת המאמרים הנ"ל?
2. האם בדק כבודו את הידיעות המובאות במאמרים הנ"ל?
3. האם התקשר כבודו עם מר נאדל לצורך קבלת ההוכחות והביסוסים לאמור במאמרים?
4. האם הסיק כבודו מסקנות מהאמור במאמרים הנ"ל?
5. מה הן המסקנות?

שר-החינוך והתרבות א. ידלן:
לשאלה 1: כן.

לשאלה 2: ידוע לנו כי נושא צעצועי ילדים ומשחקי ילדים ונוער איננו מוסדר. כאשר לחלק מהב-
עיות (כגון מחירים מופקעים) — הטיפול בהן איננו בתחום משרדנו.

לשאלות 3-5: המזכירות הפדגוגית דנה בבעיה, עוד לפני פרסום סידרת המאמרים בעתון, ולא רק בתחום צעצועים ומשחקים אלא גם בתחום ספרי ילדים. הכנת התקנות וקביעת התקנים קשורות גם בבעיות יורידיות מסובכות. הוחל בפעולה, אך היא טרם הסתיימה.

1930. טיפול בילדים מפגרים באום-אל-פחם

הכריזה הנסת' ת. טובי שאל את שר החינוך והתרבות ביום ח' בחשון תשל"ה (24 באוקטובר 1974):

באום-אל-פחם יש כ-70 ילדים מפגרים שאין ביכולתם של בתי-הספר המקומיים לקלוט אותם. ילדים אלה מהווים מטרד גם לחבריהם בכיתות וגם למורים, ואין מסגרת מתאימה שתעזור להם.

המועצה המקומית מוכנה להשתתף במאמץ משותף להקים בית-ספר למפגרים באום-אל-פחם, אך אין היענות מצד משרד החינוך והתרבות.

הנני שואל:

1. האם מודע המשרד לבעיה קשה זו של ילדים מפגרים באום-אל-פחם שתושביו מתקרים במספרם ל-15,000 איש ואין לילדים אלה כל מסגרת חינוכית מתאימה?
2. מה בדעת משרד החינוך והתרבות לעשות כדי לעזור לפתור בעיה כאובה זו?

שר-החינוך והתרבות א. ידלן:

הטיפול בחינוך המיוחד במגזר הערבי הוא בראשית הדרך בגלל העדר מבנים מתאימים ופסיכולוגים.

באשר לאום-אל-פחם — לא ברור על מה מסתמך השואל הנכבד בציניו מספר של 70 ילדים.

משרדנו, בשיתוף עם השירות למפגר של משרד הסעד, בודק עתה את הילדים ששמותיהם הוצעו על ידי מנהלי בתי-הספר, כדי לעמוד במדויק על היקף הבעיה.

לאחר השלמת הבדיקות נחפש דרך לזירוז פתרון קונסטרוקטיבי לבעיית ילדים אלה.

בין השאר כיתות המשך י"ג-י"ד במסלולי מסמ"ר ומסמ"ת ובהן קורסים ללימודי הנדסה לקראת תואר הנדסי.

לפי ההסדר הקיים בין ממשלת ישראל (משרד החינוך והתרבות) לבין צה"ל יכולים בוגרי כיתות י"ב בבתי-הספר המקיפים להמשיך בלימודים טכניים בכיתות על-תיכוניות בבתי-ספר מוכרים דוגמת המכללה הטכנית של באר-שבע. משום-מה חל ההסדר על תל-אביב ועל חיפה אך אינו חל על באר-שבע. מובן שעובדה זו מעמידה תלמידים רבים לפני קשיים ולפני הכרח לגדוד מעיר מגוריהם כדי ללמוד במכללה דומה לזו הקיימת בערים.

לכן אבקש, כבוד השר, לענות לי על השאלות הבאות:

1. מדוע אין משרדך מחיל את ההסדר האמור גם על המכללה הטכנולוגית בבאר-שבע, הנמצאת, כאמור, בפיקוח אקדמי ומוכרת על-ידי משרדך?

2. האם אתה מוכן לעשות את הסידורים המתאימים כדי שההסדר האמור יחול גם על באר-שבע ושיקצו מספר מקומות מהמכסה הארצית לבאר-שבע לקראת שנת הלימודים הבאה עלינו לטובה ובכך יימנעו סבל ואכזבה מהנערים ומהוריהם?

שר-החינוך והתרבות א. ידלן:

קיימים שני מסלולים להכשרת טכנאים והנדסאים: מסלול לצעירים ומסלול למבוגרים.

המסלול לצעירים הוא חלק אינטגרלי של בית-ספר מקצועי על-יסודי, או מקיף בכיתות י"ג-י"ד. ההסדר הקיים בין משרדנו לבין צה"ל קובע כי רק מי שסיים י"ב כיתות וממשיך לימודיו ברצף בכיתה י"ג, במוסד אחר להכשרת צעירים, מאשרים לו דחיית גיוס.

בית-הספר לטכנאים ולהנדסאים בבאר-שבע הוא מוסד להכשרת טכנאים והנדסאים מבוגרים בלבד שסיים מו שירותם הצבאי.

בעבר אישר משרדנו מסלול להכשרת טכנאים צעירים במגמות כימיה, מיכשור ובקרה שליד בית-הספר המקיף בבאר-שבע. עתה אנו מתכננים עם עיריית באר-שבע פתיחת מסלול להכשרת טכנאים והנדסאים צעירים במגמות מכונות ואלקטרוניקה בבית-ספר מקיף נוסף.

אנו סבורים שמסגרות אלה יספקו את הצרכים של בוגרי בתי-ספר מקצועיים ומקיפים בבאר-שבע שרצונם להמשיך לימודיהם בכיתות י"ג-י"ד ברצף.

1921. סידרת מאמרים על הנעשה בתחום צעצועי ילדים

הכריזה הנסת' י. ארידור שאל את שר החינוך והתרבות ביום ח' בחשון תשל"ה (24 באוקטובר 1974):

בחודש ספטמבר פורסמה ב"ידיעות אחרונות" סידרת מאמרים מאת מר ברוך נאדל ובה פרטים רבים על הנעשה בארץ בתחום צעצועי הילדים, לרבות העדר תקנים, ביצוע מתחת לתקן, מחירים מופקעים, אריונות מסוכנות וחמרים מסוכנים שמהם עשויים הצעצועים, ואף עידוד לנ"ל מצד גורמים במשרדך המפורטים במאמר.

— חוק העיתורים בצבא הגנה לישראל (תיקון) תשל"ה—1974 (שינמן, פרס); שאלות ותשובות (שינמן, פעיל, פרס, פיינרמן) —

ו. חוק העיתורים בצבא הגנה לישראל (תיקון), תשל"ה—1974 *

(קריאה ראשונה)

רחים הראויות לקבלת אות המערכה פורטו בהצעת החוק המונחת על שולחן הכנסת והן כוללות שוטרים, סוה"רים ועובדי שירותי הבטחון הממלכתיים — עובדי שירות בטחון כללי ועובדי המוסד למודיעין ולתפקידים מיוחדים. ועדה מיעצת, ששר הבטחון ימנה, תמליץ על סוגי אורחים נוספים שאף הם יהיו ראויים לקבלת האות. המבחנים לזכאות ייקבעו על-ידי שר הבטחון, באישור הממשלה.

הנני מציע להעביר את הצעת החוק לוועדת החוץ והבטחון של הכנסת.

היו"ר פ. שינמן :

לא נרשמו חברי כנסת לדיון בהצעת חוק זו, אני מעמיד איפוא להצבעה את ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדת החוץ והבטחון.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הצעת חוק העיתורים בצבא הגנה לישראל (תיקון), תשל"ה—1974, לוועדת החוץ והבטחון נתקבלה.

ז. שאלות ותשובות

ג. האם אין טעם לפגם בכך שפקידי ציבור שונים יחשבו חייבים משוחררים בשיטה של "לך ושוב" מבלי שהם טורחים לברר אצל הממונים עליהם את אשר אומר שר הבטחון בכנסת?

שר הבטחון ש. פרס :

א—ב. ההוראה שעליה מדבר השואל הופצה כחומר "מזכירות הפיקוד העליון" לכל יחידות הצבא. הואיל וביצועה של ההוראה יכול להיעשות בזמן שירותו הפעיל של החייל לא היה מקום לפרסמה ב"מערכת המיני"הל והבטחון ברחבי הארץ.

ג. הלשכות לטיפול בחיילים משוחררים לא היו כפופות למשרד הבטחון. אלה נסגרו ב-1 ביולי 1974 ולא ניתן לבדוק מדוע נענה הפונה כפי שנענה.

1094. הסיבה לרחיית משפטם של החשודים ברצח רביסמל אלי לופו ז"ל

חבר הכנסת ע. פיינרמן שאל את שר הבטחון ביום כ"ח בסיון תשל"ד (18 ביוני 1974) :

בעתונים שונים התפרסמו ידיעות על משפטם של רוצחי רביסמל אלי לופו ז"ל. בפירוטם אלה נאמר שהמשפט נדחה מדי פעם בגלל בחינות בגרות של הנאשמים במשפט זה.

בעקבות ידיעות אלו רצוני לשאול :

1. האם הפירוטם נכונים, כולם או חלקם?
2. אם אינם נכונים — מאיזו סיבה חלה דחייה במשפט?

היו"ר פ. שינמן :

אנו עוברים לסעיף הבא : חוק העיתורים בצבא הגנה לישראל (תיקון), תשל"ה—1974, קריאה ראשונה. רשות הדיבור לשר הבטחון.

שר הבטחון ש. פרס :

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, בשנת 1970 נתקבל בכנסת חוק העיתורים בצבא הגנה לישראל ובו נאמר, בין היתר, כי שר הבטחון, באישור הממשלה, קובע את מערכה לציון השתתפותו של חייל במלחמה ואת הזכאים מבין החיילים לאותו אות. ואמנם קבע שר הבטחון, באישור הממשלה, את אות מלחמת יום הכיפורים לציון השתתפותם של חיילים במלחמת יום הכיפורים ואת המבחנים לקביעת זכאות החיילים לקבלת האות. אות המערכה הוענק לחיילים במלאת שנה לפירוק המלחמה.

במלחמת יום הכיפורים תרמו גם קבוצות אזרחים שונות את חלקן למאמץ המלחמתי ומן הראוי שיינתן ביטוי מוחשי להערכת המדינה לתרומה זו על-ידי כך שיוענק להן אות המערכה. מקצתן של קבוצות האז-

היו"ר פ. שינמן :

אנחנו ממשיכים בשמיעת תשובות לשאלות. אני מבקש את שר הבטחון לעלות לדוכן ולהשיב לשאלות.

978. תשלומים לחיילים בחופשה

חבר הכנסת מ. פעיל שאל את שר הבטחון ביום כ' בסיון תשל"ד (10 ביוני 1974) :

צורך בזה תצלום מכתב שקיבלתי מחייל מילואים המתגורר בקריית ביאליק. המכתב הגיעני בעקבות פירסום תשובתו של שר הבטחון לשאלתה שלי, מספר 421, ביום 14 מאי 1974.

בעקבות מכתב זה רצוני לשאול את השאלות הבאות :

א. מדוע ממלאי תפקידים שונים במערכת המינהל והבטחון ברחבי הארץ אינם יודעים את החלטת מטכ"ל/אכ"א כי "חייל ששוחרר לאחר סיום שירות רצוף או מפוכל 75 יום לפחות וגויס תוך תקופת 40 יום מתום השירות האחרון לתקופה העולה על 14 יום — יהיה זכאי לקבל, על-פי בקשתו, תשלום גם בעד הימים שבין תקופות השירות, בתנאי שהחייל יביא לגבי תקופה זו ראיות שהוא לא השתכר כדי מחייתו"?

ב. האם מוכן כבוד השר לוודא שמנהל היחידה לטיפול בחייל המשוחרר בחיפה וסניף מת"ש בחיפה יקבלו, בצניורות הפיקוד, את החלטת מטכ"ל/אכ"א הנ"ל?

חוברת ג', ישיבה ק"ד

— שאילתות ותשובות (פרס, אפרת, שמעוני, קורפו, שריד, שערי) —

הבנות המופנות לשירות זה באות מן הגיוסים החריגים ולא מן הגיוס העיקרי של חודש אוגוסט שבו מתייצבות בוגרות בתי-ספר תיכוניים.

עובדה זו יש בה משום פגיעה בבנות המוצבות לשירות זה ולא אחת גורמת להרגשה של אסון במשפחת המגוייט (מוכרים לי מקרים כאלה). דבר זה הוליד, כמובן, את התופעה של חיפוש אחר פרוטקציה ואמצעי לחץ להצבה לשירות אחר או להעברה ממנו.

אודה לכבודו אם ישיבני :

האם אי-אפשר — ובפרט נוכח המצב המיוחד שבו אנו שרויים כיום — לקבוע הסדר שלפיו ישרתו בשרות זה, תקופה קצרה יותר, מרבית הבנות המתגייסות לצה"ל מן הערים הגדולות אשר בהן פועל שירות חיב"ה ?

שר-הבטחון ש. פרס :

הגיוס לחיב"ה מתבצע בשלושה מועדים ולא באחד : באפריל, אוקטובר ונובמבר. בגיוס אפריל אין בוגרות תיכון, ואילו בגיוסי אוקטובר ונובמבר כל המתגייסות הן בוגרות תיכון.

החילול המגיעות ליחידות חיב"ה גרות בערים שבהן פועלות היחידות.

הצעתך לשלב מרבית חיילות צה"ל לשירות קצר בחיב"ה אינה ניתנת לכיצוע הן מבחינת צה"ל והן מבחינת המשטרה.

1227. אספקת מנות מזון שוות לחיילים ולקצינים

מצה"ל

הכריזת הכנסת י. שריד שאל את שר הבטחון ביום י"ב בתמוז תשל"ד (2 ביולי 1974) :

בעתון "הארץ" מיום 28 ביוני 1974, בכתבתו של יהושע שגיא — "כל אחד וצה"ל שלו" — מסופר כי במקרה מסויים נתקבלה ביחידה "כמות קטנה מה" נדרש והמפקד הורה לטבח להגיש לארוחת הצהריים בשר לקצינים בלבד".

האם מוכן כבוד השר להורות לשלטונות צה"ל כי בכל מקרה של אספקת מזון חסרה ייהנו קודם כל החיילים ורק אחר-כך — הקצינים המפקדים ?

שר-הבטחון ש. פרס :

מנות המזון המנופקות ליחידות צה"ל הן לפי מצבת החיילים המשרתים באותה יחידה — מנות שוות בכמות ובתוכן וללא הבדלי דרגה. אין בצה"ל הבדל בין מזון הניתן לחייל לבין זה הניתן לקצין.

העתונאי, בעל הכתבה, סירב למסור פרטים על היחידה הנזכרת בכתבתו ומכאן שלא ניתן היה לבדוק את המקרה לגופו.

1261. חימום הג"א בנשק קל.

הכריזת הכנסת י. שערי שאל את שר הבטחון ביום י"ד בתמוז תשל"ד (4 ביולי 1974) :

אבקש לדעת :

1. האם נוכח הגברת פעולות הטרור, אופיין האס-שרי והיקפן הנרחב, יפעל שר הבטחון למען חימום אנשי הג"א בנשק קל במקומות ציבוריים בערים ?

שר-הבטחון ש. פרס :

1-2. חברי הכנסת אהוד אולמרט הגיש שאלות תה זהה שמספרה 977. הנני מצרף בזה תשובתי שנתי לחברי הכנסת אולמרט.

1101. מניעת ביזבז מים במחנות הצבא בסיני

הכריזת הכנסת א. אפרת שאל את שר הבטחון ביום כ"ח בסיון תשל"ד (18 ביוני 1974) :

במאמרו ב"דבר" מ-3 ביוני 1974 ניתן תיאור חמור ביותר על ביזבז מים במחנות הצבא בסיני. קטע מתוך מאמר זה צורף לשאלתה זו.

אבקש לדעת :

1. האם ידוע לשר תיאור מצב עניינים זה במיתקני המים וברשת הצינורות המובילים מים בסיני ?

2. האם מוכן השר לבדוק את אמיתות התיאור הזה ?

3. האם נוכח הפירסומים האלה נעשים צעדים לתיקון רשת הצינורות והמיכלים לחלוקת מים במר-חבי סיני למניעת ביזבז מים משוע מהסוג המתואר במאמר של אברהם קושניר ?

שר-הבטחון ש. פרס :

לשאלות 1-3 : נקודת המים שתוארה במאמר הנזכר בשאלתה תוקנה. גורמי צה"ל ו"מקורות" מקיימים במשותף, דרך קבע, ביקורת שיגרתית בכל נקודות המים בסיני.

1110. ציוד סובייטי לאירגון המחבלים

"החזית העממית — המפקדה הכללית"

הכריזת הכנסת ח. שמעוני שאל את שר הבטחון ביום כ"ט בסיון תשל"ד (19 ביוני 1974) :

על-פי ידיעה בעתון "ידיעות אחרונות" מ-16 ביוני 1974 מאמן הביון הרוסי, מממן ומצייד את האיר-גון שתקף בקיבוץ שמיר, הנקרא "החזית העממית — המפקדה הכללית".

שאלותי הן :

1. מה אמת בידיעה זו ?

2. אם נכונה היא — מה עושה הממשלה כדי לגייס את דעת-הקהל בעולם נגד מדיניות זו ?

שר-הבטחון ש. פרס :

לשאלה 1 : ידוע כי אירגון המחבלים "החזית העממית — המפקדה הכללית" מקבל ציוד לחימה סובייטי ומזרח-אירופי באמצעות מדינות ערב ובעיקר סוריה ועיראק ; כן ידוע כי חברי האירגון מתאמנים בברית המועצות בקורסים של פיקוד, לוחמה זעירה והפעלת נשק מסוגים שונים.

לשאלה 2 : יש להפנות את השאלה למשרדי החוץ וההסברה.

1139. הסדר הגיוס לחיב"ה

הכריזת הכנסת ח. קורפו שאל את שר הבטחון ביום ה' בתמוז תשל"ד (25 ביוני 1974) :

הובא לידיעתי כי גיוס הבנות לחיב"ה נעשה בצורה שיש בה משום הדבקות תווית של שירות נחות.

— שאילות ותשובות (שערי, פרס, ורדיגר, זיידל, לבני, שינמן, י. תמיר) —

רואקטיבי של העלאת הגימלאות משנת התקציב הח' דשה או מ' בינואר 1974 ?

שר-הבטחון ש. פרס :

לשאלה 1: העיכוב חל עקב הצורך להמתין להמ' לצות ועדת קרגמן.

לשאלה 2: לאחר הפגרה.

לשאלה 3: כן, מ' באפריל 1974.

1308. מקומה של השפה העברית בשלטי אזהרה שהוצבו באזור החיץ בסיני

חבר-הכנסת א. לבני שאל את שר הבטחון ביום כ' בתמוז תשל"ד (10 ביולי 1974):

בעתון "ידיעות אחרונות" מיום 5 ביולי 1974 פורסם מאמר על אזור החיץ של האו"ם בסיני בלוויית צילומים מהצד הישראלי, ועל אחד מהם מראה שלט אזהרה בשלוש שפות — העליונה בכתב ערבי קלוקל, השנייה באנגלית והתחתונה בעברית.

אודה לכבודו אם יואיל להשיבני:

1. מי הציב שלטים אלה בצד הישראלי ?

2. אם משרד הבטחון הציבם — מדוע נדחקה השפה העברית לשפל המדרגה ?

3. אם אחרים הציבם — מדוע לא עמדו נציגי משרד הבטחון או שלטונות הצבא על משמר כבודה של השפה העברית ?

4. האם ברור שאם האזהרה מופנית לישראלים, צריכה שפתם לתפוס מקום ראשון ?

5. האם עשרים-ושש שנים לאחר שהשתחררנו מעול של הבריטים עדיין יש צורך להיאבק על מקומה של השפה העברית במדינה יהודית עצמאית ?

שר-הבטחון ש. פרס :

לשאלות 1-5: השלטים הוצבו על-ידי כוח החי"ר של האו"ם בתוך אזור החיץ על גבול שטחנו ולא בשטח ישראל. הוער למטה כוח החי"ר על השפה הקלוקלת והן על דירוגה של השפה העברית, והמטה הבטיח להתליף את השלטים הפונים לכיוון הצד הישראלי בשלטים חדשים מתוקנים שבהם תופיע השפה העברית עליונה.

היו"ר פ. שינמן :

שאלה נוספת לחבר-הכנסת איתן לבני.

איתן לבני (הליכוד) :

שמענו על ההבטחה. האם היא בוצעה ?

שר-הבטחון ש. פרס :

אני יכול לבדוק זאת. אני עצמי לא הייתי שם כבר כמה ימים.

1310. הסבר כעניין ההריסות כקונייטרה כפעולות מלחמה

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר הבטחון ביום כ' בתמוז תשל"ד (10 ביולי 1974):

2. האם יפעל שר הבטחון לחימוש חיילות חיב"ה בנושק קל ?

3. אם לא — מה הן הסיבות לכך ?

4. האם יוגברו האימונים המטווחים בנושק קל לאנשי הג"א, לצעירי הגדנ"ע ולכוחות בטחון שונים כדי לחשל ולייעל את הכוח ההגנתי האזרחי מפני התקפות מחבלים ?

5. האם פעל שר הבטחון לכלול במסגרת תכנית אימונים זו את ההיבטים השונים של לחימה אנטי-טרוריסטית בשטח בנוי ?

שר-הבטחון ש. פרס :

לשאלה 1: פעולה כזו מתבצעת.

לשאלות 2-3: חיילות חיב"ה משרתות תחת פיקוד המשטרה.

לשאלה 4: התשובה חיובית.

לשאלה 5: תכנית האימונים של כלל יחידות צה"ל נקבעת על-ידי המטה הכללי תוך התחשבות בהיבטים השונים של לחימה ולאור צרכי צה"ל.

1306. הסרת צלב הקרס מכלי נשק שבשימוש בצה"ל

חבר-הכנסת א. ורדיגר שאל את שר הבטחון ביום כ' בתמוז תשל"ד (10 ביולי 1974):

חיילים התלוננו לפני על שבשירות צה"ל ישנן מכונות-ירייה מסוג "מגלד 1934" מתוצרת גרמניה, המ' סומנות ברובן בסמל הגרמני הנאצי — צלב הקרס.

אבקש לדעת:

א. האם ידוע לכבודו על כך ?

ב. מדוע אין דואגים שנשק מתקופת הנאצים וסמל רוצחי עמנו לא יהיה בשימוש צבא ישראלי ?

שר-הבטחון ש. פרס :

א-ב. בעת מלחמת העצמאות נרכשו מקלעים ורובים שהיו מסומנים בחלקם בצלבי קרס. אז הוסרו סימונים אלה מכלי הנשק שנרכשו, אך כנראה אחדים מהם נותרו עם סימון זה. עם השלמת הצטיידות צה"ל בכלי נשק חדישים ובכמויות הדרושות ניתן יהיה להו" ציא משירות צה"ל את כלי הנשק מאותה תקופה. ניתנה הוראה לאתר ולרכוש את כל כלי הנשק המסומנים עדיין בצלבי קרס ולהסירם מהם.

1307. העלאת הגימלאות לאלמנות המלחמה

חבר-הכנסת ה. זיידל שאל את שר הבטחון ביום כ' בתמוז תשל"ד (10 ביולי 1975):

יואיל נא כבודו להשיבני:

1. מה הסיבה שחל עיכוב בתיקון הצעת החוק בדבר העלאת הגימלאות לאלמנות המלחמה ?

2. מתי יביא שר הבטחון את הצעת התיקון לחוק זה בהתחשב בדחיפות הצורך להעלות את התגמולים לאלמנות המלחמה ?

3. האם תבטיח הצעת תיקון חוק זה תשלום רט-

חוברת ג', ישיבה ק"ד

— שאילתות ותשובות (י. תמיר, פרס, אמיר) —

1455. שיפור תנאי השירות בצבא הקבע

חבריה הכנסת י. ז'. אמיר שאל את שר הבטחון ביום ו' באב תשל"ד (25 ביולי 1974):

אבקש לדעת:

1. האם הזכויות שמהן נהנים אנשי המילואים אשר שירתו מעל ל-75 יום במלחמת יום הכיפורים חלות גם על חיילים המשרתים בצבא הקבע שהם למעשה במעמד של עובדים בשכר?

2. אם התשובה היא שלילית — האם אין השר סבור שיש מקום להרחיב חוק זה ולהחילו גם על אנשי צבא הקבע שלא יקופחו לעומת עמיתיהם אנשי המילואים?

3. מה הם התנאים והתמריצים אשר יש בכוחם למשוך אנשי צבא לשירות קבע ולתרום להמשך חיווקן והאדרתו של צבאנו?

4. האם אין כבוד השר בדעה שהמדינה חייבת להפלות לטובה בשכר ובתנאים מיוחדים אלמנטים מקצועיים חיוניים לצה"ל כדי לשכנעם לחזור לשורות צבא הקבע ולרצות להמשיך לשרת בו למרות התנאים הטובים בשוק העבודה החפשי?

שר-הבטחון ש. פרס:

לשאלות 1—2: הזכויות שניתנו לחיילי המילואים ניתנו בעיקר עקב הפגיעות בפרנסתם ובהכנסתם בעת שירותם במילואים. משרתי הקבע המשיכו לקבל את שכרם בזמן המלחמה ללא כל שינוי. מכאן שהתשובה לשתי השאלות היא שלילית.

לשאלה 3: הגדלת שכרם של משרתי הקבע, שירפור תנאי שירותם, כגון: השתתפות בשכר דירה, שכר לימודיהם וסיוע בנסיעות פרטיות.

לשאלה 4: בהחלט.

1457. אימון גופני לחיילי מילואים

חבריה הכנסת י. תמיר שאל את שר הבטחון ביום ו' באב תשל"ד (25 ביולי 1974):

בכתבה על כשרם הגופני הירוד של חיילי צה"ל ("מעריב", 18 ביולי 1974) מסופר על מחקר שערך ענף אימון גופני של צה"ל לאחר מלחמת יום הכיפורים.

בקשר לזה אבקש להשיב לי:

1. האם בתכנית האימונים של חיילי המילואים בצה"ל כלולים שיעורים באימון גופני?

2. אם כן — מה הוא אחוז השיעורים הללו בכלל תכנית האימונים שלהם?

3. האם נכון כבוד השר להורות על השתלמויות קבועות באימון גופני לחיילי המילואים בצה"ל?

שר-הבטחון ש. פרס:

לשאלה 1: התשובה חיובית.

לשאלה 2: כל יחידת מילואים חייבת לבצע אימון גופני במשך 20 דקות ביום, ובקורסים מעורבים של חיילי מילואים וחילי סדר מהווה האימון הגופני 5% מכלל תכנית הקורס.

סוריה מנהלת מסע תעמולה אנטי-ישראלי סביב העובדה שקונייטרה נהרסה במלחמות שפקדו אותה.

בקשר לכך אבקש לדעת:

1. כיצד נהרסה קונייטרה?

2. מה עושה הממשלה להציג את העובדות בנדון?

שר-הבטחון ש. פרס:

1. חלקים שונים של קונייטרה נהרסו בזמנים שונים במלחמות שעברו עליה — במלחמת ששת הימים, במלחמת יום הכיפורים ובהפגזות הסורים בין שתי המלחמות וכן עד להפסקת האש האחרונה. מבנים אחדים נהרסו אחרי המלחמה תוך שיקולים של בטיחות והגנת האזור. מבנים אחדים, בעיקר בפרברי העיר, נהרסו במסגרת עבודות הכשרת הקרקע לישובי רמת-הגולן. שילוב כל הגורמים האלה הביא לכך שרובה של העיר היה אמנם הרוס כאשר נכנסו אליה הסורים בעקבות הסכם הפרדת הכוחות.

2. הרמטכ"ל מסר הסבר מפורט בעניין לכתבים הישראליים ולכתבי-החוץ בישראל ב-27 ביוני שנה זו והדברים פורסמו. הסורים היו מודעים למצב העיר כאשר דרשו את החזרתה בטענם שברצונם לשקמה. אך למעשה אינם משקמים אותה והם הופכים אותה לנושא של תעמולה.

1311. סידורים להסעת חיילים

חבריה הכנסת י. תמיר שאל את שר הבטחון ביום ו' בתמוז תשל"ד (10 ביולי 1974):

שאלת הסעת החיילים למקומות שירותם בצה"ל ובחזרה טרם מצאה פתרון הנאות. בעלות היום מתל-אביב לירושלים ראיתי מאות חיילים מצוטפים, גלויים בלהט השמש, במרכזי התפלגות הקווים ליד הערים הגדולות ובבצטלבויות שבהן פונים צפונה ודרומה.

איסוף "הטרמפיסטים המגויסים" על-ידי רכב פרטי הוא חלקי בלבד ולא מספק.

בקשר לקשיי הסעה של החיילים הלוחך ושוב אבקש לדעת:

1. מה גורל תכנית הסעת החיילים על-ידי אוטובוסים של "אגד" ו"דן"?

2. אם סידור זה אינו ברי-ביצוע — מה בדעת הממשלה לעשות כדי להקל על הסעת החיילים?

שר-הבטחון ש. פרס:

1. הצעת "אגד" נבדקה, אולם לא נמצאה כאפר שרית לביצוע משני טעמים: א. הגשמת ההצעה כרוכה בהוצאה כספית ניכרת מאוד מצד צה"ל. ב. אין בהצעה משום פתרון יעיל להסעת החיילים, אפילו לא בתחומי "הקו הירוק" בלבד.

2. צה"ל מספק לחייליו שירותי הסעות כלהלן: א. הסעות ברכב של היחידות. ב. הסעות מרוכזות באורטובוסים ובטיוליות ליחידות שדה סדירות היוצאות לחופשות מרוכזות. ג. עשרות קווי הסעות לטרמפיסטים בימי א' ור' ובערבי חגים.

בשנת 1973 בהשוואה לשנת 1972. שני שלישים ממספר התאונות בשנת 1973 אירעו בשלושת חודשי המלחמה. עקב המלחמה, כאשר מצבת הרכב גדלה ב-460%, היה גידול של 60% בתאונות.

2. בתקופת מאי—אוגוסט 1974 היתה עלייה של 35.7% בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד.

3. בתקופת ינואר—יוני 1974 אירעו 52 תאונות קטלניות. ב-24 מהן היה מעורב רכב אזרחי.

4. (א) הגברת פעילות צה"ל בשטחים קדמיים שב- הם מערכת הכבישים לקויה; (ב) גידול מצבת הרכב וה- קילומטראז'.

5. צה"ל עורך פיקוח נייד לאורך צירי התנועה, מלכודות ומכ"ם מהירות, מקיים בתי"דין לשיפוט מהיר, פיקוח משולב עם משטרת ישראל ומעצר כלי הרכב המעורב בעבירת תנועה. כן נערך פיקוח מוגבר באזור תרגילים ואימונים, ליווי שיירות ומטען חורג, שילוט תמרורים, הדרכה, בדיקות לתקינות רכב ופעולות הס- ברה מקיפות, כגון תחרות הנהג הנהיר וערבי יחידה בנושא נהיגה זהירה.

1484. חיפוש נעדרים בחזית הדרום

חבריהכנסת י. שערי שאל את שר הבטחון ביום ו' באב תשל"ד (26 ביולי 1974):

ב"הארץ" מ-24 ביולי 1974 פורסמה ידיעה של- פיה תובעת מצרים שיחרור מחבלים כתנאי להמשך חיפוש נעדרים, חללי צה"ל בחזית התעלה.

אבקש לדעת:

1. האם נכונה ידיעה זו?
2. אם כן — האם מצרים מפירה בכך הבטחה מפורשת שניתנה לישראל מטעם הרמטכ"ל המצרי גנ- ראל גאמסי בעת חתימת הסכם ההפרדה בקילומטר ה-101?

3. האם הגישה מצרים רשימת שמות המחבלים שאת שיחרורם היא מבקשת?

4. מה היתה תשובת ישראל לדרישה זו?

5. כמה נעדרים עדיין בחזית התעלה?

שר-הבטחון ש. פרס:

1—2. הבטחה זו ניתנה אישית על-ידי גנרל גאמסי לרב-אלוף אלעזר.

3—4. ברשימה שהגישו המצרים היו גם שמות מחבלים שנידונו על מעשי רצח בישראל. נענינו מדי פעם לתביעות המצרים ושיחררנו אנשי פח"ע, אם כי הדבר לא היה מותנה, כאמור, בהבטחת המצרים לאפ- שר לנו חיפוש נעדרים. לא הסכמנו לשחרר מרצחים.
5. לצה"ל 58 נעדרים בחזית המצרית.

1485. מבקרים ערביים שבאו דרך נשרי הירדן

חבריהכנסת י. שערי שאל את שר הבטחון ביום ו' באב תשל"ד (26 ביולי 1974):

יואיל נא השר להשיבני:

לשאלה 3: קוצר השירות של אנשי המילואים וה- צורך לנצל שירות זה לאימונים יעודיים או לתעסוקה מבצעית אינם מאפשרים לקיים השתלמות קבועה באימון גופני לחיילי המילואים.

1458. פעולות ספורט בצה"ל

חבריהכנסת י. מודעי שאל את שר הבטחון ביום ו' באב תשל"ד (25 ביולי 1974):

אבקש להשיבני:

1. כמה שעות אימון גופני בשבוע מקבלים חיילים בשירות סדיר בצה"ל?

2. מה הוא אחוז היחידות בצה"ל שבהן קיימים מיתקני ספורט (להוציא מסלול מכשולים)?

3. האם מקיים צה"ל פעולות ספורט קבועות לח- יילים בשירות סדיר?

4. אם כן — מה הוא אחוז החיילים הלוקחים חלק בפעולות אלו?

שר-הבטחון ש. פרס:

לשאלה 1: בנוסף לתירגולים שונים, כמו מסעות ותרגילי שדה, אשר בעצם מהותם מעלים את הכושר הגופני, מקבלים (א) חיילים ביחידות שדה — 3 שעות אימון גופני בשבוע; (ב) חיילים בקורסים — מ-25 שעות ועד 200 שעות, בהתאם לאורך הקורס.

לשאלה 2: ב-96% מבסיסי צה"ל קיים לפחות מית- קן ספורט אחד. כן מופעלות 20 גיידות כושר גופני המאפשרות אימון ותרגול של כ-40 חייל בעת ובכוונה אחת.

לשאלה 3: התשובה חיובית. צה"ל מקיים ימי ספורט יחידתיים, אליפות ספורט וכדומה.

לשאלה 4: בפעולות השיגרתיות הקבועות של כל יחידה משותתפים כמעט כל חייליה; באירועי הס- פורט המיוחדים — נציגיהן או נבחרותיהן של היחידות או החילות או הפיקודים (בהתאם לאופי האירוע).

1482. פרטים על תאונות דרכים ברכב צבאי

חבריהכנסת י. שערי שאל את שר הבטחון ביום ו' באב תשל"ד (26 ביולי 1974):

לאחרונה פורסמו ידיעות בעתונות כי מאז מלחמת יום הכיפורים עלו תאונות הדרכים ברכב צבאי בעש- רות אחוזים לעומת התקופה המקבילה שלפני המלחמה.

אבקש לדעת:

1. האם נכונות ידיעות אלו?

2. אם כן — מה הוא האחוז של עלייה בתאונות דרכים בצה"ל?

3. כמה תאונות דרכים קטלניות אירעו בצה"ל במחצית הראשונה של שנה זו (ינואר—יוני 1974)?

4. מה הן הסיבות לגידול מספר תאונות הדרכים?

5. מה עושה צה"ל כדי לבלום גל תאונות זה?

שר-הבטחון ש. פרס:

1. הידיעות בעתונות התייחסו לעלייה בתאונות

רה הישראלית-מצרית פג ב-24 באוקטובר 1974 וחודש לשישה חודשים נוספים. המאנדאט של כוח האו"ם המוצב בגיזרה הישראלית-סורית יפוג ב-30 בנובמבר 1974.

לשאלה 3: בדרך כלל, כן.

1487. נתונים על עצורים במעצר מינהלי

חבר-הכנסת נ. אליעד שאל את שר הבטחון ביום ז' באב תשל"ד (26 ביולי 1974):
אבקש לדעת:

1. כמה עצורים במעצר מינהלי נמצאים עתה בישראל או בשטחים המוחזקים?
2. מה הן תקופות מאקסימום של מעצר מינהלי שחלו עד עתה על נעצרים מסוג זה?
3. כמה עצורים שוחררו בתקופת מחצית השנה הראשונה (ינואר-יוני 1974)?

שר-הבטחון ש. פרס:

לשאלה 1: 58.

לשאלה 2: התקופה המירבית היא שנה אחת; ברוב המקרים המעצר הוא עד 6 חודשים.

לשאלה 3: 10.

1488. הסדרים להסעת חיילים

חבר-הכנסת נ. אליעד שאל את שר הבטחון ביום ז' באב תשל"ד (26 ביולי 1974):

אבקש לדעת:

1. מה עושה צה"ל כדי להקל על תורי החיילים המצפים להסעה?
2. האם נעשה סקר כמה ממשך זמן חופשתו מאבד בממוצע חייל המוכנה להסעה?
3. האם נבדקה האפשרות להגביר את הסעת החיילים ברכב צבאי לפחות בערבי שבתות וחגים ובימי ראשון עת שובם של החיילים לבסיסהם?
4. האם נעשה ניסיון לחזור למטרה זו גם אוטו-בוסים של תחבורה ציבורית או לעשות סידורים אחרים להקלת לחץ התורים של חיילים טרמפיסטים?

שר-הבטחון ש. פרס:

לשאלה 1: תשובתי שניתנה היום לשאלתה 1311 של חבר-הכנסת יוסף תמיר מסבירה את הבעיות הקשורות בהסעת חיילים. חיילי המשטרה הצבאית דואגים להסדרת התור ומורים לרכב צבאי לעצור ולאסוף חיילים המצפים להסעה.

לשאלה 2: התשובה שלילית.

לשאלות 3-4: ראה, כאמור, תשובתי לשאלתה 1311 של חבר-הכנסת יוסף תמיר.

1490. מניעת פגיעות כתושבי הכפרים הסמוכים

לשטח איכמנים צבאיים

חבר-הכנסת ת. טובי שאל את שר הבטחון ביום ז' באב תשל"ד (26 ביולי 1974):

חזרות ונשנות הפגיעות באזרחים בתוך כפריהם

1. כמה מבקרים ערביים באו דרך גשרי הירדן עד סוף חודש יולי השנה במסגרת ביקורי הקיץ?

2. האם מנעו בעד מבקרים ערביים לבקר בשטחים או בישראל מטעמי בטחון?

3. אם כן — כמה מהם לא הורשו להיכנס?

4. מה הוא בממוצע זמן שהייה של המבקר מארצות ערב?

5. האם נתגלה אצל מבקרים, בבדיקות לפני כניסתם, חומר חשוד?

אם כן — בכמה מקרים?

6. מאילו ארצות באו המבקרים ומה היא ההתפלגות לפי ארצות?

7. כמה מהם ביקרו בשטחים וכמה מהם ביקרו גם בישראל?

8. האם נגטו באחרונה אמצעים חדשים כדי למנוע הברחת נשק?

שר-הבטחון ש. פרס:

לשאלה 1: עד סוף יולי — 76,33, ועד סוף ספטמבר — 108,141.

לשאלות 2-3: עד סוף יולי נענו בשלילה 1,701 בקשות.

לשאלה 4: מחודש אחד ועד שלושה חודשים.

לשאלה 5: במקרה אחד התגלה מכתב בכתב-סתר.

לשאלה 6: רוב רובם של המבקרים באו מארצות ערב. מתוך 108,141 מבקרי הקיץ באו מירדן 89,896 (כ-83%), מכוויית — 13,249 (כ-12.2%), ומסעודיה 2,868 (כ-2.6%).

לשאלה 7: היתר הכניסה לשטחים מאפשר גם ביקור בישראל. מרבית המבקרים ביקרו בישראל.

לשאלה 8: צה"ל שוקד על נקיטת כל האמצעים לשם מניעת הברחות נשק וחמרי חבלה דרך הגשרים.

1486. הארכת המאנדאט של כוח האו"ם באזורי החיץ

חבר-הכנסת י. שערי שאל את שר הבטחון ביום ז' באב תשל"ד (26 ביולי 1974):

אבקש לדעת:

1. האם פעלה או פועלת ישראל להארכת תוקף שהות חילות האו"ם בחיץ ההפרדה בחזית הדרום ובחזית הצפון?

2. מתי יפוג תוקף שהות חילות האו"ם בחזית הדרום, ואימתי בחזית הצפון?

3. האם מקפידים מפקדי חילות האו"ם וחייליהם על תנאי הסכם ההפרדה כלפי ישראל?

שר-הבטחון ש. פרס:

לשאלה 1: ישראל הביעה את נכונותה לכך והסבירה את עמדתה לגורמים ידידותיים.

לשאלה 2: המאנדאט של כוח האו"ם המוצג בגיז-

וסוריה. בידיעה נמסר כי צוותים מיוחדים מיאפאן עוסקים עתה בהוראת הקאראטה ביחידות מובחרות של צבאות מצרים וסוריה. האימונים הוכנו על-ידי ההתאגדות היאפאנית לקאראטה לפי שיטה מתומצתת.

אבקש לדעת:

האם קיימת בצה"ל תכנית להוראת קאראטה בשיטה כוללת או מתומצתת?

שר-הבטחון ש. פרס:

בצה"ל קיימת תכנית להוראת קאראטה לחיילים נבחרים מיחידות שדה.

1541. ידיעות על קיום קשרים צבאיים בין סוריה וירדן

הכרה הכנסת נ. אליעד שאל את שר הבטחון ביום י"ב באב תשל"ד (31 ביולי 1974):

אבקש לדעת:

1. האם קיים לאחרונה הידוק הקשר הצבאי, תיאום ותיכנון בין צבא ירדן לבין צבא סוריה?

2. אם כן — באילו מישורים ודרגים נערכים המיבצעים הנ"ל?

3. האם יש חילופי קצינים בכירים בין שתי המדינות הנ"ל או התייעצויות תכופות בין המטות הכלליים של ירדן וסוריה?

4. האם יש מסירת מידע מירדן לסוריה על סוגי נשק אמריקאי מתוחכם ומסוריה לירדן על סוגי נשק רוסי מתוחכם?

5. האם ביקרו לאחרונה בירדן יועצים סובייטיים שהוהים בסוריה?

שר-הבטחון ש. פרס:

1-3. אנו עדים לאחרונה לקיום קשרים צבאיים בין סוריה וירדן. הדבר בא לידי ביטוי, בין השאר, במפגשים הדדיים של דרגים מדיניים וצבאיים בכירים של שתי המדינות. וכן פורסם על ביקוריהם של מפקדי חיל האוויר הסורי ושל שר החוץ הסורי בירדן.

4-5. לא ידוע לי על כך.

1564. פעולת הצבא למניעת התנחלות שלא באישור הממשלה

הכרה הכנסת י. שערי שאל את שר הבטחון ביום י"ג באב תשל"ד (1 באוגוסט 1974):

אבקש לדעת:

1. האם היו שלטונות הבטחון ידיעות מוקדמות על נסיון להתנחלות בשומרון בלי אישור הממשלה?

2. מתי החלה חסימת הדרכים על-ידי צה"ל כדי למנוע נהירת מאות אוהדים לאלה שניסו להתנחל בסבסיה?

3. אילו לקחים הפיקו שלטונות הבטחון נוכח אי-הצלחת המשימה למנוע בעוד מועד ריכוז המתנחלים עם מאות אוהדים למבצע זה?

4. אילו אמצעים ינקוט שר הבטחון בעתיד כדי לפעול על-ידי הורעות המוסמכות למניעת יוזמות של התנחלות הנועדות להתבצע שלא לפי החלטת הממשלה, מדיניותה ואישורה?

כתוצאה מאימונים או תמרונים של צה"ל באזור הגליל: סכנין, עראבה, דיר-חנא, ערב אסואד (הקרוי אזור 9).

ב-72 במארס 1974, למשל, נפגע תושב הכפר זייר-חנא חאסן פדל כטיב ברגלו מידייה בהיותו עומד בפתחו ביתו בכפרו. פגיעת כדורים בבתי הכפרים סכנין ודיר-חנא הם מקרים חוזרים ונשנים. ב-3 ביולי 1974 התפוצץ מטען חומר נפץ בשדות הכפר סכנין ונפגע בנער רועה צאן, קאסם סוכחי חוסיין זבידאת, בן 14.

בעת תמרוני הצבא נאסר על הכפריים להתקרב לשדותיהם הסמוכים לאזור התמרונים או האימונים, וזה קורה לעתים קרובות, דבר הגורם נזק ליבולים והפסדים גדולים לכפריים.

לפני יוני 1962 תיכננה הממשלה העברת אזור האימונים הנ"ל מצפון הארץ לדרומה, ונמסרה אפילו הודעה על כך בכנסת.

הנני שואל:

1. מדוע אי-אפשר לערוך את האימונים באופן שיימנעו פגיעות בתושבים של הכפרים הסמוכים לאזור האימונים?

2. מדוע לא תבטל הממשלה את האזור הנ"ל כאזור אימונים ולא תעבירו לשטח מרוחק ממקומות מיושבים?

שר-הבטחון ש. פרס:

1-2. מחלקת ההדרכה בצה"ל הוציאה הוראות בטיחות חמורות ולפיהן הוגבלו ביותר השימוש באש וכיווני הירי. מתוך התחשבות מיוחדת בתושבי האזור צומצם גם שטח האש בתוך שטח 9 לשליש בלבד.

צה"ל רואה בשטח האימונים האמור שטח חיוני ביותר ולא יוכל לוותר עליו לחלוטין.

1539. ידיעה בעניין סינוי מתנחלי סבסטיה

הכרה הכנסת א. אולמרט שאל את שר הבטחון ביום י"ב באב תשל"ד (31 ביולי 1974):

הובא לידיעתי כי המושל הצבאי של שכם פנה לראש עיריית שכם, חאג' מעוז אל-מסרי, ומסר לו כי מתנחלי סבסטיה יפוגו על-ידי כוחות צה"ל.

שאלותי הן:

א. האם הידיעה הנ"ל נכונה?

ב. אם כן — מי הסמיך את מושלה הצבאי של שכם למסור הודעה זו?

ג. אם לא — האם מסרה על דעת עצמו בלבד? שר-הבטחון ש. פרס:

א-ג. הידיעה אינה נכונה.

1540. הוראת קאראטה בצה"ל

הכרה הכנסת א. ורדיגר שאל את שר הבטחון ביום י"ב באב תשל"ד (31 ביולי 1974):

בעתון "על המשמר" ובעתון "הארץ" מאתמול מופיעה ידיעה על אימוני קאראטה בצבאות מצרים

חוברת ג', ישיבה ק"ד
— שאלות ותשובות (פרס, שער, שריד, ורדיגר) —

ארץ", ואשר מתח ביקורת על התבטאויות הרמטכ"ל לגבי אפשרויות של מלחמה בזמן הקרוב.

אבקש לדעת:

1. האם תפסול הצנזורה מעתה ואילך מאמרים ורשימות בעתונות אשר ימתחו ביקורת על התבטאויות אישי ציבור וצבא בנושא האמור לעיל?
2. אם לא — היתן כבוד השר הוראות לצנזור הראשי, שיימנע להבא מפסילת חומר המעלה לדיון ציבורי התבטאויות של אישי ציבור וצבא, המוצאים לנכון לתת להם פומבי?

שר-הבטחון ש. פרס:

1. הצנזור הראשי לעתונות ולתקשורת מפעיל סמכויותיו לפי הוראות החוק, אשר במסגרתן גם נערך הסדר מוסכם עם ועדת עורכי העתונים בדבר הדר לקביעת הנושאים הנתונים לביקורת מוקדמת של הצנזור, דרכי העירעור על החלטות הצנזור וצורת הדיון במקרה של הפרת הוראות הצנזור.
2. הצנזור מפעיל סמכויותיו במסגרת הכללים שנקבעו כנ"ל ומובן שגם בעתיד יעשה כן.
3. אין זה בסמכויות הוראות הצנזור כאשר הוא מפעיל סמכויותיו, על-פי החוק, לפסילות או לאי-פסילותו של פירסום. דרכי העירעור על החלטות הצנזור נקבעו, כאמור, בהסדר עם ועדת העורכים.

1580. משלוח חומר מיסיונרי באמצעות הדואר הצבאי

חבר-הכנסת א. ורדיגר שאל את שר הבטחון ביום י"ח באב תשל"ד (6 באוגוסט 1974):

בחדשים הראשונים לאחר מלחמת יום-הכיפורים קיבלו רבים מחילי צה"ל בחזיתות השונות חומר מיסיונרי לפי כתובת של יחידתם (דואר צבאי) ומספריהם האישיים צוינו על כל מעטפה.

אבקש לדעת:

- א. איך ומאיזה מקור הגיעו שמות, מספרים אישיים ומספר דואר צבאי של חיילים ביחידות לגורמים מיסיונריים?
- ב. האם קיימות הוראות בצה"ל שלפיהן ניתן לעכב ולא למסור לתעודתו דואר, אשר בתוכו חומר חשוד (בטחוני, מיסיונרי) העלול לפגוע ביציבותו של צה"ל?

שר-הבטחון ש. פרס:

התשובה לשאלתה זו וזהה לתשובה שניתנה ב-14 במאי 1974 לשאלתה מס' 636 של חבר-הכנסת ש. לורין.

1581. יחסה של סוריה אל אירגוני המחבלים

חבר-הכנסת א. ורדיגר שאל את שר הבטחון ביום י"ח באב תשל"ד (6 באוגוסט 1974):

בתקופה האחרונה רבות הידיעות הסותרות לגבי יחסה של סוריה אל אירגוני המחבלים השונים.

שר-הבטחון ש. פרס:

לשאלה 1: התשובה חיובית.

לשאלה 2: המחסומים בשטחים הוצבו עם התקבל הידיעות על התארגנות המתנחלים ואוהדיהם בקומות השונים.

לשאלות 3-4: ריכוז המתנחלים והאוהדים נעשה בשטחי פנים של מדינת ישראל ולא בשטחים המוחזקים, כלומר לא בשטחים הנתונים לאחריות צה"ל.

1565. ביצוע הסכם ההפרדה על-ידי הסורים

חבר-הכנסת י. שער שאל את שר הבטחון ביום י"ג באב תשל"ד (1 באוגוסט 1974):
יואל-נא השר להשיבני:

1. האם מקפידים הסורים בשבועות האחרונים על הסכם ההפרדה?
2. האם הכניסו הסורים נשק כבד באזורי ההפרדה, שלפי ההסכם אסור להכניסו?
3. אם כן — אילו סוגי נשק?
4. האם מרשים השלטונות הסוריים את שובם של תושבים לכפרים שניטשו בעת המלחמה והאם נותנים להם ידם לשיקום כפרים אלה?
5. האם חזרו אזרחים לקוניטרה והחלו בשיקומה?
6. האם יש לאחרונה סימנים של תיגבור כוחות סוריים, בייחוד בנשק כבד, מאחורי אזור ההפרדה?

שר-הבטחון ש. פרס:

1-3. מאז הושלם מיצוע הפרדת הכוחות עם סוריה מפירים הסורים את ההסכם בסעיפים מספר, כאשר הם גורסים פירוש שונה של ההסכם בעניין זה:

א) הסורים מחזיקים מרגמות כבדות 160 מ"מ ברצועת הדילול מעבר למספר הקנים הארטילריים המותר;

ב) הסורים מחזיקים בטאנקים מספר במשימות נ.ט., ובעמדות קבועות — מעבר למספר הטאנקים המותר בהסכם;

ג) שלטונות סוריה השלימו סלילת דרך משטח לעבר שיא החרמון, הנמצא באזור החיץ של כוחות האו"ם.

4-5. ככלל חזרו התושבים הסורים אל הכפרים שבאזור המובלעת שנכבשה על-ידי צה"ל במלחמת יום-הכיפורים. איננו מבחינים בהחזרת תושבים משמעותית לקוניטרה או לכפרים שננטשו מאז מלחמת ששת הימים. איננו יודעים אם הדבר נובע מאיסור החזרה מטעם שלטונות דמשק.

6. לא.

1578. החלטת הצנזור לפסול מאמר שנוער לפירסום ב"הארץ"

חבר-הכנסת י. שריד שאל את שר הבטחון ביום י"ח באב תשל"ד (6 באוגוסט 1974):

הצנזור הצבאי פסל מאמר שנועד לפירסום ב"ה-

אבקש לדעת:

האם חל שינוי משמעותי בגישתה של סוריה לאיר-גוני המחבלים והאם נכונות הן השמועות שכאילו סוריה פונה להם עורף ומחלישה את תמיכתה החמרית בהם?

ש"ר-הבטחון ש. פרס:

לא חל שינוי בגישת סוריה לאירגוני המחבלים, והיא ממשיכה לתמוך בהם ולספק להם נשק ואמצעי לחימה.

1582. חרירת מסוקים רוסיים לתחום האווירי של ישראל

חבר-הכנסת י. בארי שאל את שר הבטחון ביום י"ח באב תשל"ד (6 באוגוסט 1974):

בישיבת הממשלה ביום 2 באוגוסט 1974 הודעת, כי בסוף יולי 1974 חדרו מסוקים רוסיים אל התחום האווירי שמעל המים הטריטוריאליים של ישראל. המסוקים הונסו על-ידי מטוסים ישראלים שהונקו לעברם, וישראל הגישה למטה המשקיפים של האו"ם תלונה על החתירה.

אבקש לדעת:

1. האם העלתה התלונה תוצאות כלשהן?
2. אם כן — מה הן?
3. האם מאז המלחמה של יום-הכיפורים הוגשו לאו"ם תלונות נוספות נגד ברית-המועצות?
4. אם כן — מתי ובשל מה?

ש"ר-הבטחון ש. פרס:

1—2. לא היו חדירות נוספות של מסוקים רוסיים ובכך יש לראות את התוצאות.

3—4. מאז המלחמה חדרו מקשות סובייטיות פעמים מספר לתחום המים הטריטוריאליים של ישראל. על כל החדירות הוגשו תלונות למטה כוח החירום של האו"ם.

במקביל תבעה ישראל תיאום מוקדם עמה לגבי שליית מוקשים במימיה או כניסת ספינות זרות לתחומה.

1584. קיום הכנס של עוצבת צנחנים בתל-אביב

חבר-הכנסת ח. לנדאו שאל את שר הבטחון ביום י"ח באב תשל"ד (6 באוגוסט 1974):

עובדה בת שנים היא, כי עם סיום תרגיל חטיבת של עוצבת צנחנים מתקיים כנס העוצבה בירושלים.

השנה, בניגוד לשנים קודמות, נקבע מקום הכנס בתל-אביב, בהשתתפותם של ראש הממשלה ושר הבטחון.

אודה לך אם תשיב לי:

- א. מה ההצדקה להעברת הכנס מירושלים הבירה לתל-אביב?
- ב. האם אין זה רצוי, לדעתך, נוכח איומי אויבים,

ולחצי ידידים לנסות ולערער את מעמדנו בירושלים המאוחדת, להמשיך ולקיים את הכנס בירושלים?

ש"ר-הבטחון ש. פרס:

א. הסיבה היתה טכנית בלבד. כבכל שנה תוכננה העצרת לירושלים, אולם לאור שינויים בעיתויי התעסוקה של צה"ל הוברר שהאולם היחיד בירושלים בעל הקיבולת הנדרשת, בנייני האומה, לא היה פנוי למורעד המתאים.

ב. עצרת השנה הבאה מתוכננת להתקיים בירושלים.

1601. מניעת שימוש לרעה בדפי חוברת השמות של חללי מלחמת יום-הכיפורים

חבר-הכנסת ה. זיידל שאל את שר הבטחון ביום י"ט באב תשל"ד (7 באוגוסט 1974):

אילו אמצעים ינקוט משרד הבטחון שעם הדפסת מהדורה מחודשת של החוברת הכוללת את שמות חללי מלחמת יום-הכיפורים לא ינוצלו לרעה דפים בודדים למטרות אריזה שונות כפי שפורסם אתמול (6 באוגוסט 1974) במדור "מה כואב" ב"מעריב"?

ש"ר-הבטחון ש. פרס:

המהדורה השנייה של החוברת הכוללת את שמות חללי מלחמת יום-הכיפורים הוזמנה בבית-דפוס אחד שיבצע את כל העבודות, החל בסדר וגמור בכריכה, להבדיל מהמהדורה הראשונה של אותה חוברת של צורך הדפסתה היה הכרח להתקשר עם עשרות בתי-דפוס וכריכות.

בית-הדפוס שאצלו הוזמנה הדפסת המהדורה השנייה של החוברת התחייב לרכוש את כל הגליזות שישארו ברשותו לאחר הדפסתה, ונציג היחידה המזמינה יפנה אותם ויוודא ששום גליון לא יישאר במקום.

1602. סיוע ברית-המועצות לסוריה ולמחבלים בלבנון

חבר-הכנסת י. שערי שאל את שר הבטחון ביום י"ט באב תשל"ד (7 באוגוסט 1974):

יואיל נא השר להשיבני:

1. האם היתה חדירה נוספת של מסוקים או מטוסיים סובייטיים בחזית התעלה מאז סוף יולי?
2. האם היתה חדירה כל שהיא של כלי טיס סובייטיים בחזית הסורית?
3. האם מסוגלים כבר טייסים סוריים להפעיל את המטוס הסובייטי החדש מיג 23?
4. כמה זמן נמשכה "רכבת ימית", טעונת נשק סובייטי, מברית-המועצות לסוריה?
5. האם יש כבר בידי המחבלים בלבנון טילי קרקע אוויר?

אם כן — האם כבר ניסו להפעילם נגד מטוסי ישראליים?

ש"ר-הבטחון ש. פרס:

1—2. התשובה שלילית.

ב. האם, לאור הלקחים, ימליץ שר הבטחון על הפעלת כלי התקשורת ביום-הכיפורים?

שר-הבטחון ש. פרס:

א. התשובה היא חיובית.

ב. לאור תוצאות הבדיקה לא נמצא צורך בהפעלת כלי התקשורת ביום-הכיפורים.

היו"ר פ. שינמן:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת מואב.

בועז מואב (תנועה לזכויות האזרח):

כבוד השר, האם הסדר שלפיו אמצעי התקשורת לא יפעלו ביום-הכיפורים הולם את צרכי הבטחון?

שר-הבטחון ש. פרס:

התשובה חיובית לחלוטין. רק שיקול בטחוני היה לנגד עיני.

1671. ידיעה בדבר מימון עתונים ערביים במזרח-

ירושלים על-ידי לוב

חבר-הכנסת י. הורביץ שאל את שר הבטחון ביום כ"ו באב תשל"ד (14 באוגוסט 1974):

ב"ידיעות אחרונות" מ"מ לאוגוסט 1974 נמסר, כי נשיא מצרים טען ששליט לוב קדאפי מסייע בספק לעתונים ערביים היוצאים במזרח-ירושלים וביניהם "א-שעב" ו"אל-פאג'ר".

אודה לכבודו אם ישיבני:

1. האם מקבלים העתונים הנ"ל תמיכה כספית מממשלות ערביות ובתוכן ממשלת לוב?

2. האם תמיכה זו נעשתה בידיעת ממשלת ישראל והאם לא מנעה הממשלה, או אינה מתכוונת למנוע, מימון עתונים בישראל על-ידי ממשלות ערביות?

שר-הבטחון ש. פרס:

1-2. אין הוכחות לכך.

1672. מניעת תשלום ממספחת מגוייס שנאסר

בזמן שירותו בצבא

חבר-הכנסת ה. זיידל שאל את שר הבטחון ביום כ"ו באב תשל"ד (14 באוגוסט 1974):

בעתון "דבר" מיום א', 11 באוגוסט 1974, פורסם מכתבו של מר משה בסון ובו הוא התלונן שבעת גיוסו למילואים הוא נשפט ביחידתו ל-35 ימי מחבוש ומשפחתו לא קיבלה תשלום על שהותו בכלא. כן פורסמה בעתון הנ"ל תשובת משרד הבטחון ולפיה מודה המשרד שאכן אין זכאות לשכר בעד הזמן שהמגוייס יושב בכלא.

רצוני לשאול:

1. האם נכונה תשובת משרד הבטחון?

2. אם כן — במה אשמה משפחת המגוייס שרא"ה עבר עבירה בצה"ל ובשל כך שוללים ממנה את ההכנסה המינימאלית המגיעה לחייל מגוייס?

3. האם מוכן שר הבטחון לדאוג לחיקון החוק שיבטל עוול זה המעניש משפחת המגוייס על לא עוול בכפה?

3. לפי הידיעות עברו טייסים סוריים אימונים ברוסיה הסובייטית.

4. מאז מלחמת יום-הכיפורים הגיעו ומוסיפות להגיע אניות עם ציוד צבאי רב מברית-המועצות לסוריה, לעתים בריכוז זמנים גדול יותר ולעתים פחות. מכאן שאין מקום לדבר על "רכבת ימית" ספציפית אחת, שנשתיימה לכאורה.

5. התשובה חיובית.

1603. גיוס כוחות מוכשרים לצבא-הקבע

חבר-הכנסת נ. אליעד שאל את שר הבטחון ביום י"ט באב תשל"ד (7 באוגוסט 1974):

נתקלתי בכמה ידיעות מדאגות בדבר קשיים בגיוס כוחות צעירים מוכשרים לצבא-הקבע לאחר סיום שירותם בצבא הסדיר.

אודה לכבודו אם ישיבני:

א. האם השאלה נבדקה בתשומת-לב מלאה?

ב. האם ננקטים צעדים כדי להבטיח את גיוסם של כוחות מוכשרים לצבא-הקבע, אם על-ידי תמריצים ואם על-ידי פנייה אישית ישירה לצעירים אלה, בהתחשב במצב הבטחוני?

שר-הבטחון ש. פרס:

א-ב. מאמצים רבים מושקעים בשינוע כוחות מוכשרים להתגייס לצבא-הקבע, הן בדרך של פנייה אישית והן בדרך של הסברה ציבורית. הוחלט, כמו כן, להעלות את שכרם של משרתי-הקבע ודגים גם בהטבת תנאי שירותם.

1639. ידיעות בדבר אספקת נשק למצרים על-ידי

בריטניה

חבר-הכנסת א. ורדיגר שאל את שר הבטחון ביום כ"ה באב תשל"ד (13 באוגוסט 1974):

בעתונות לבנון פורסמה ידיעה בה נאמר כי בריטניה הסכימה לספק למצרים שלוש צוללות ונשק אחר, וכי ממשלת מצרים עומדת במגעים עם חברות בריטיות במגמה לרכוש ציוד מלחמתי מבריטניה.

אבקש לדעת:

האם ידוע לכבודו על המגעים, והאם נכונה הידיעה על הספקת צוללות ונשק אחר מבריטניה למצרים?

שר-הבטחון ש. פרס:

ידוע לנו על מגעים בנושאי רכש. אין בידי לא-שר נכונות הידיעה או לפרט בנושא.

1643. הפעלת כלי התקשורת ביום-הכיפורים

חבר-הכנסת כ. מואב שאל את שר הבטחון ביום כ"ה באב תשל"ד (13 באוגוסט 1974):

בכתבה מאת שלמה נקדימון שפורסמה ב"ידיעות אחרונות" ביום 19 ביולי 1974 נאמר, כי לדעת הרמטכ"ל ושר הבטחון נוצרו מגבלות לגיוס המילואים והכנת הציבור בגלל השבתת כלי התקשורת ביום-הכיפורים. שאלתי הן:

א. האם נחקרה ההשפעה של השבתת כלי התקשורת ביום-הכיפורים על ביצוע הגיוס?

שר-הבטחון ש. פרס :

1-3. לצער, אינני רואה מקום ליוזם תיקון החוק. כלל מקובל הוא שמשפחת כל אסיר מוצאת עצמה נענשת על לא עוון בכפה.

1673. זכויות המשתחררים משירות-קבע בצה"ל

חברי-הכנסת ב. מואב שאל את שר הבטחון ביום כ"ו באב תשל"ד (14 באוגוסט 1974) :

פנו אלי אנשי יחידת מתנדבים מאחת היחידות המוכרות בחיל-הים שהתחייבו לשרת ארבע שנים בצה"ל. אנשים אלה עומדים להשתחרר עתה מהשירות לאחר שהשתתפו באופן פעיל במלחמת יום-הכיפורים.

הואיל וחוק החיילים המשוחררים אינו חל עליהם, נמצאים אנשים אלה במצב מקופח לעומת אנשי מילואים או אנשי שירות חובה ששירותם הוארך בחודשים מספר. הדבר אמור בעיקר לגבי קבלה לאוניברסיטה, כשהם מוצאים עצמם במצב שעליהם להפסיד שתי שנות לימוד — זו שבה שירתו בתנדבות וזו שבשללה הם נדחים — עקב מתן עדיפות לחיילים משוחררים אחרים.

אבקש לדעת :

א. מה עושה שר הבטחון על-מנת שקבוצה נבחרת זו של חיילים, ואחרים במצבם, אשר שירתו יותר משלוש שנים לא תהיה מקופחת ?

ב. האם מתכוון השר ליוזם דרך חקיקה או בדרך אחרת הכללת קבוצות אלו במסגרת הזכאים לזכויות חיילים משוחררים, בעיקר בנושא הלימודים ?

שר-הבטחון ש. פרס :

א-ב. חוק החיילים המשוחררים לא נועד להיילים המשתחררים משירות-הקבע עם תום החווה שלהם, אלא לחיילים אשר עקב המלחמה הוארך שירותם הסדיר (לרבות קבע) או שנקראו לשירות מילואים לתקופה העולה על 75 ימים.

הכוונה היסודית בחוק זה — לפצות אותם חיילים מילואים שסדרי חייהם הרגילים שובשו בעקבות המלחמה — אינה תופסת במקרה של אנשים שמראש עמדו לשרת 4 שנים בצה"ל. איש צבא-קבע יכול גם לבקש לימודים במוסד אקדמי כלשהו במסגרת שירותו, ואם תימצא לכך הצדקה, אף על חשבון צה"ל.

1682. שאלת מתן היתר לתלמידי ישיבות לעבוד כשכר

חברי-הכנסת י. הורביץ שאל את שר הבטחון ביום כ"ז באב תשל"ד (15 באוגוסט 1974) :

1. האם ניתן באחרונה היתר לתלמידי ישיבה, הפטורים משירות צבאי בצה"ל, לעבוד תמורת שכר בתקופת לימודיהם ?

2. אם כן — מתי ניתן ההיתר ומה הן הסיבות לניתנו ?

שר-הבטחון ש. פרס :

1-2. התשובה שלילית.

1684. גיוס תלמידי ישיבות לשירות בצה"ל

חברי-הכנסת ב. מואב שאל את שר הבטחון ביום כ"ז באב תשל"ד (15 באוגוסט 1974) :

במצב הנוכחי, שבו חייב צה"ל לשמור על כוונות מתמדת תוך גיוס מילואים בהיקף גדול מזה שבעבר, בולטת העובדה שאלפי בחורי ישיבה אינם ממלאים חובתם עלידי שירות פעיל בצה"ל.

שאלתי היא :

האם מתכונן שר הבטחון במצב הנוכחי לפעול למען גיוס מלא של בחורי ישיבה לצה"ל ?

שר-הבטחון ש. פרס :

חברי-הכנסת שערי הגיש בשעתו שאלתה זהה — מס. 551, ואני מפנה את השואל לתשובה שניתנה ב-14 במאי 1974 לאותה שאלתה.

1696. הבעת דעות פוליטיות בעתונות עלי-ירי קציני צה"ל

חברי-הכנסת א. אולמרט שאל את שר הבטחון ביום כ"ז באב תשל"ד (15 באוגוסט 1974) :

בעתון "הארץ" מיום 1 באוגוסט 1974 מתפרסם מאמר מאת אלוף רחבעם (גנדי) זאבי שכותרתו : "נגד התנחלות פראית".

במאמר מבקר אלוף זאבי את מתחלי סבסטיה, מאשים אותם ברצון לפגוע בצה"ל ובממשלה ובכוונה מפורשת להפר את החוק.

במקביל רואה לנכון אלוף זאבי לבקר את הממשי של על הסכנותה בטיפול במתנחלים ובא-הוצאתם בכוח מהמקום.

הואיל לידיעתי כי אלוף זאבי עדיין משרת בצה"ל כקצין בשירות-קבע. אבקש לדעת :

1. האם מותר לקצין בשירות-קבע להביע את דעתו באמצעות מאמר בעתונות בשאלות פוליטיות הנתונות במחלוקת ציבורית ?

2. האם רשאי קצין בשירות קבע לבקר את הממשי של, בעת היותו בשירות, על פעולותיה בנושאים פוליטיים ?

3. אם לאו — אילו אמצעים ננקטים להפסקת נהג זה של התבטאויות קצינים בשירות פעיל בנושאים פוליטיים ?

שר-הבטחון ש. פרס :

1-2. התשובה שלילית.

3. לא ידוע למטה הכללי על התבטאות קצינים בשירות פעיל בנושאים פוליטיים ; ויש לראות את המקרה כחריג.

האלוף זאבי הסביר שיצא מתוך הנחה ששירותו בצה"ל היה טכני בלבד לקראת שיחרורו (מבלי שיהיה לו מינוי פורמאלי ומבלי שילבש מדים). זאת ועוד — הוא הראה את מאמרו לפני פירסומו לראש הממשלה ולי, אולם לא הייתי ער באותה עת לעובדה שהאלוף זאבי טרם שוחרר פורמאלית מהשירות בצה"ל.

הרמטכ"ל ביקש מאלוף זאבי להקפיד על קיום הפקודות עד לשיחרורו.

חוברת ג', ישיבה ק"ד
— שאלות ותשובות (טובי, פרס, פת) —

המערכת ומרצות-עזה שלגביהם חודשה תקופת המעצר בימים האחרונים ?

2. מדוע חידשו השלטונות את המעצר המינהלי אם במשך תקופה קודמת של שלושה חודשי מעצר מינהלי לא הוכחו כל האשמות נגד העצורים ?

3. האם המשך מעצרם המינהלי של עסקני ציבור אלה, קומוניסטים ואחרים, אין בו פגיעה בזכויות האדם והוכחה למדיניות המכוונת לכלוא ולדכא כוחות אלה בגלל מעמדם הפוליטי ?

4. נוכח התביעה הציבורית הישראלית והעולמית לשחרר את העצורים, האם מוכנים השלטונות הישראליים לשחרר את הכלואים במעצר המינהלי ?

שר-הבטחון ש. פרס :

1. 41.

2. מסיבות בטחון.

3—4. התשובה שלילית.

1704. שעות העבודה של המשרתים בצבא-הקבע במשרדי שירותים

חבר-הכנסת ג. פת שאל את שר הבטחון ביום כ"ז באב תשל"ד (15 באוגוסט 1974) :

נמסר לי כי הרמטכ"ל קבע כי המשרתים בצבא-הקבע במשרדי השירותים השונים יאריכו את יום עבודתם עד לשעה 7 בערב. הווי אומר, כי באופן סדיר וקבוע יום העבודה במשרדי צה"ל יחל ב-7.30 בבוקר ויסתיים ב-7 בערב.

בעתות חירום ובמקרים שהתפקיד חייב זאת שיר-תו ומשרתים משרתי-הקבע של צה"ל בכל שעות היום והלילה, ומלאכתם נעשתה בנאמנות ובאחריות מירבית.

בקשר לנ"ל אבקש לדעת :

1. האם מודע כבוד השר להוראת הרמטכ"ל הנ"ל ?
2. האם קיבל הרמטכ"ל את אישור שר הבטחון לפעולתו זו ?

3. האם ניתן לייעל את עבודת צה"ל בביצוע ההוראה המחייבת עובד ליום עבודה, אשר תחילתו ב-7.30 בבוקר וסיומו ב-7 בערב ?

4. האם סבור כבוד השר כי הוראת הרמטכ"ל תמריץ הצטרפותם של משרתים לצבא-הקבע, או תרתיעם ?

5. מדוע לא יקבע כבוד השר כי ההוראה הנ"ל תחול אך ורק במקרים מיוחדים, שבהם צרכי העבודה מחייבים זאת ?

6. מדוע לא יפעל כבוד השר לביטול ההוראה ול-החזרת המצב לקדמותו, הווי אומר יום עבודה שתחילתו ב-7.30 וסיומו ב-5 אחרי-צהריים, למעט המוצע בסעיף 5 ?

שר-הבטחון ש. פרס :

1—2. התשובה חיובית.

3. בשעת הצורך — כן.

4. אינני סבור שהדבר יהווה נימוק.

5—6. יש לשמור, לדעתי, במידת האפשר על אחדות בצה"ל ולכן אין לעשות זאת.

1697. מעצרו של כשיר אל-ברגותי

חבר-הכנסת ת. טובי שאל את שר הבטחון ביום כ"ז באב תשל"ד (15 באוגוסט 1974) :

ב-31 ביולי 1974 נעצר ברמאללה כשיר אל-ברגותי. במשך כשבועיים נמנע מפרקליטו ומבני משפחתו להתראות איתו.

רק לאחר הפנייה לבית-הדין העליון נתאפשרה פגישה עם פרקליטו, עורכת-דין פליציה לנגר.

מתברר שהעציר הוחזק מאז מעצרו במשך 11 ימים באופן רצוף בצינוק. בתום 11 ימי שהייה במעצר בצינוק ניתן לו לצאת לאור השמש לשלושת רבעי השעה. העציר נחקר על פעילות המפלגה הקומוניסטית הירדנית.

כשיר אל-ברגותי הוא בן 42, בוגר אוניברסיטת קהיר במקצועות עתונאות וכלכלה, חזר למשפחתו במסגרת איחוד משפחות לפני כארבעה חודשים. הוא נמנה עם עסקניה הידועים של המפלגה הקומוניסטית הירדנית והוחזק במעצר ממושך בבית-הסוהר אל-ג'פר במדבר הירדני בשנים 1957—1965.

הנני שואל :

1. מדוע נעצר כשיר אל-ברגותי ?
2. מדוע הוחזק בצינוק במעצר מבודד ללא אפ-שרות לראות את אור היום במשך 11 ימים מאז מעצרו ?
3. מדוע נמנע מפרקליטתו לראותו במשך שבועיים ימים ?
4. על סמך מה ממשיכים השלטונות להחזיק את כשיר אל-ברגותי במעצר ?
5. מדוע לא ישוחרר כשיר אל-ברגותי ממעצרו ?

שר-הבטחון ש. פרס :

לשאלות 1, 4, 5 : הנ"ל מוחזק במעצר על יסוד היותו מואשם בעבירות ריגול על-פי חתב-האישום שהוגש נגדו בגין עבירות ריגול בתיק בית-המשפט רמאללה 1968/74.

לשאלה 2 : כשיר אל-ברגותי לא הוחזק בצינוק אלא בתא מעצר רגיל. עורכת הדין של מר ברגותי כתבה מכתב למנהל הכלא ב-12 באוגוסט 1974, בו ציינה כי ראתה את העציר וכי אין לו כל תלונות על היחס אליו ומצבו טוב.

לשאלה 3 : לא נמנע מפרקליטתו לראותו. עורכת-דינו נפגשה עמו לאחר בקשתה הראשונה ב-12 באוגוסט 1974.

1698. שאלת שחרורם של העצורים המינהליים מן הגדה המערבית

חבר-הכנסת ת. טובי שאל את שר הבטחון ביום כ"ז באב תשל"ד (15 באוגוסט 1974) :

בתחילת אוגוסט פורסם על חידוש מעצרם המינהלי של קומוניסטים ואחרים מפעילי החזית הלאומית הפלשתינאית בגדה המערבית לתקופה נוספת של שישה חודשים.

הנני שואל :

1. מה הוא מספר העצורים המינהליים מהגדה

בשטחים חוברת שנתית המסכמת את הפעילות האזרחית של הממשל הצבאי.

חוברת זו מתבססת בעיקרה על הדו"חות של מפקדות האזורים למעט נושאים מסווגים המובאים בהם. החוברת מתורגמת גם לאנגלית ומופצת ברבים.

3. התשובה חיובית.

1731. הענקת אות מלחמת יום-הכיפורים

חבר-הכנסת מ. פעיל שאל את שר הבטחון ביום כ"ג באלול תשל"ד (10 בספטמבר 1974):

בהתקרב מלאת שנה למלחמת יום-הכיפורים, שהייתה ללא ספק מלחמה שבה עמדו חיילי צה"ל במבחנים קשים, רצוני לשאול:

מדוע עדיין לא נקבע אות מיוחד שיהיו רשאים לשאת על מדיהם אותם אזרחי ישראל אשר שירתו בכוות הבטחון במלחמת יום-הכיפורים?

שר-הבטחון ש. פרס:

כידוע נקבע אות מלחמת יום-הכיפורים ואף הוחלט בחלקו.

היו"ר פ. שינמן:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת פעיל.

מאיר פעיל (מוקד):

אפשר לדעת מדוע התעכב מתן אות המלחמה הזאת שנה תמימה, נוכח התקדימים של אותות קודמים שניתנו אחרי מלחמות קודמות?

שר-הבטחון ש. פרס:

מתן אות מלחמת יום הכיפורים כוון למלאת שנה למלחמה.

1752. הקריטריונים לרכישת רכב תקני בשביל קציני צה"ל

קציני צה"ל

חבר-הכנסת י. בארי שאל את שר הבטחון ביום ו' בתשרי תשל"ה (22 בספטמבר 1974):

צה"ל החליט לרכוש בשביל קציניו, מדרגה סרן ומעלה, מכוניות מדגמי "סימקה 1100" ו"רנו 4". הדו"שבווען "חדשות התחבורה" מביא בגליונו מיום 29 באוגוסט 1974 טענות של יבואני מכוניות, הקובלים על כך שהמכרז שנערך, עובר להחלטה האמורה, לא היה הוגן, "נתפר" ו"ניגור". מראש באופן שיתאים לזו"כים בו, ולא לכל היבואנים ניתנה הזדמנות להשתתף במכרז.

אבקש לדעת:

1. מה היו הקריטריונים של צה"ל בבחירת הרכב ובקביעתם של מועדי האספקה?

2. כלום נכון שבמכרז השתתפו 4 סוכנויות יבוא בלבד (לרנו, לסימקה, לפיאט ולפורד)?

3. האם נכון, שיבואנים רבים כלל לא הוזמנו לקחת חלק במכרז?

4. אם כן — מדוע?

5. הנכון שהמועד האחרון להגשת ההצעות היה 15 ביוני 1974?

1706. שכירת רכב מהודר לשיירות הלוויה לחללי צה"ל

חבר-הכנסת מ. כהן שאל את שר הבטחון ביום ד' באלול תשל"ד (22 באוגוסט 1974):

במכתבו של מר חיים אביגדור שפורסם בעתון "הארץ" מ-15 באוגוסט 1974 נמסר כי שיירת הלוויה, הכוללת מספר כלי רכב צבאיים כראוי לכבוד החלל, כוללת בתוכה גם מכונית מהודרת עם מיוזג אוויר של לשכת התיירות הממשלתית (לרוב רכב אמריקאי גדול ומהודר). במכונית זו נוסעים הרב הצבאי והחזן.

אבקש להשיבני לשאלות הבאות:

1. האם נכונה ידיעה זו?

2. אם כן — מה הן התוצאות לשכירת כלי רכב מהודר זה?

3. האם לא ניתן להעמיד לרשות הרב הצבאי כלי רכב צבאי לצורך זה?

שר-הבטחון ש. פרס:

1, 3. לאור מספר כלי הרכב הנדרש ומתוך מגמה למנוע במידה מירבית שיבושים ותקלות בנושא רגיש זה נמצא שלא ניתן להשתמש ברכב צבאי.

כן התברר שלא יהיה יעיל ואפשרי להשתמש ברכב שכור.

אי לכך הוחלט לפנות לחברת מוניות, במקרה זה חברת "גת", כשהקריטריון היחיד היה אמינות מוחלטת של הרכב למניעת כל תקלה במיבצע מסובך זה של הבאה לקבורות של חללינו בכל חלקי הארץ.

2. סכום כולל של 200,000 לירות.

1730. הפצת הפירסומים על פעולות הממשל בשטחים

חבר-הכנסת א. כין שאל את שר הבטחון ביום כ"ג באלול תשל"ד (10 בספטמבר 1974):

היחידה לתיאום פעולה בשטחים שבמסגרת משרד הבטחון מוציאה לאור חוברות סיכום בנוסח: "ארבע שנות ממשל צבאי" או "שש שנות ממשל צבאי"... לגבי פעילות היחידה (הישגים ונתונים) בתחומים השונים של הממשלה, כגון: חקלאות, חינוך, שיכון, בריאות וכיוצא בזה.

צה"ל מוציא אף הוא סיכומים דומים לגבי הנפות השונות שבשומרון, יהודה, רצועת-עזה והגולן. פירסומים אלה מסווגים כמוגבלים.

אבקש להשיבני לשאלות הבאות:

1. האם המידע דלעיל נכון?

2. מה השיקולים לסווג פירסומים אלה כמוגבלים?

3. הנכונה ההערכה שפירסומים אלה עשויים לשמש ככלי חיובי ויעיל במערכת ההסברה שלנו — בארץ ובחוץ-לארץ — לגבי פעילותנו בשטחים?

4. המוכן שר הבטחון לשקול מחדש עמדתו בנדון ולהתיר את הפצתם ברבים של פירסומים אלה?

שר-הבטחון ש. פרס:

1, 2, 4. דו"חות מפקדות האזורים, ככל דו"ח בצה"ל, מיועדים לשימוש פנימי בלבד ומכאן סי"ווגם, מאידך גיסא מפרסמת היחידה לתיאום הפעולה

6. אם כן — כלום נכון שחברת "מכשירי תנועה", שזכתה במכרו, הגישה הצעתה אחרי המועד?

7. הנכון שהמכרו כלל תנאי בדבר אספקת המכוניות בחודשים אוגוסט — ספטמבר 1974?

8. אם כן — כלום נכון שחברת "מכשירי תנועה", סוכנת "סימקה" שזכתה במכרו, לא עמדה בתנאי האמור (שעה שמחברות אחרות נמנעה השתתפות במכרזו הוואיל ולא יכלו לספק את הרכב בחודשים אוגוסט—ספטמבר)?

9. הנכון שמכונית "רנו" מיוצרת על-ידי חברה צרפתית, שבעבר נכנעה לחרם הערבי ותחילה לספק את מכוניות "הדופין"?

שר-הבטחון ש. פרס:

לשאלה 1: א) מכונית בעלת 4 דלתות.

ב) המחיר הוזל ביותר.

ג) משווק הרכב מחזיק בארץ מלאי של חלפים וברשותו רשת מוסכים בכל רחבי הארץ, המסוגלים לתת שירות יעיל.

ד) מועד הספקה קצר ככל האפשר.

לשאלה 2: בנוסף על ארבע הסוכנויות המפורטות בשאלתה הוגשו הצעות גם על-ידי סוכנות "ווקסהול" ו"פזיר".

לשאלות 3—4: מדובר ברכישה חד-פעמית של רכב קטן, שמטרתה לגשר על הפער שבין הצרכים הדחופים של צה"ל ובין יכולת המפעל "רב כרמל" לספק את הרכב מסוג "כרמל", שהינו רכב נוסעים תקני בשימוש צה"ל. הוזמנו על כן להגיש הצעות רק סוכנויות של חברות העונות לקריטריונים אלה.

לשאלה 5: לא צויין כל מועד.

לשאלות 6—8: החברה "מכשירי תנועה" לא זכתה בהזמנה. הוחלט לרכוש מכוניות מסוג "רנו 4", שהיתה ההצעה הוזלה מכל אלה שהוצעו.

לשאלה 7: התשובה שלילית. התנאי היחיד היה

מועד אספקה שצריך היה להיות קצר ככל האפשר.

לשאלה 9: תשובה חיובית. שיקולי משרד הבטחון הם של כדאיות הרכישה ולא של מדיניות היבוא.

1753. איסוף טרמפיסטים חיילים על-ידי רכב צה"ל

חברי-הכנסת מ. פעיל שאל את שר הבטחון ביום ו' בתשרי תשל"ה (22 בספטמבר 1974):

צורך בזה העתק מכתב שקיבלתי, ובו מקרה קונקרטי של רכב צבאי ריק שנמנע במפגעי מלאסוף חיילים בדרכו לירושלים.

הנני שואל:

א. האם אכן קרה הדבר המתואר במכתב הנ"ל?

ב. האם היתה הצדקה במקרה הקונקרטי לא לאסוף חיילים טרמפיסטים?

ג. מה הן ההוראות המדויקות הנהוגות כיום בצה"ל בעניין איסוף טרמפיסטים חיילים?

ד. מדוע בוטלו, או צומצמו באורח דראסטי, סידורי ההסעה המאורגנים בשביל החיילים ממקומות שונים בארץ אל היחידות הצבאיות ובחזרה?

שר-הבטחון ש. פרס:

א. בדיקת המקרה העלתה שהנוהג ברכב היה קצין שנמנע מלאסוף חיילים כי בספסל האחורי ישן בנו הפעוט.

ב. התשובה שלילית.

ג. פקודות הצבא מחייבות נהג מכונית צבאית לאסוף חיילים המבקשים הסעה במידה שיש מקומות פנויים ברכבו.

יוצאים מכלל זה רק המקרים הבאים: א) כאשר במכונית נוסעים קצינים, ולדעת הבכיר שביניהם אין לאסוף חיילים מסיבות בטחון שדה; ב) כאשר מכרזית מובילה דואר או ציוד; ג) כאשר המדובר ברכב קרבי או בעל התקנה מיוחדת.

ד. סדרי ההסעה בצה"ל לא בוטלו ולא צומצמו אלא הותאמו למערך הכוחות ולסדרי החופשות.

בשביל כל יחידות השדה מופעלות הסעות מאורגנות באוטובוסים ממחנותיהן ובחזרה, בהתאם להזמנת מפקדי היחידות. כמו כן מופעלים קווי איסוף לטרמפיסטים בימי א', בימי ו' ובערבי חג על כל הצירים הראשיים בארץ. כן נוסעים חיילי צה"ל ברכבת ישראל ללא תשלום וללא הגבלה.

1754. הסכון במסיבות הנערבות בצה"ל

חברי-הכנסת מ. פעיל שאל את שר הבטחון ביום ו' בתשרי תשל"ה (22 בספטמבר 1974):

רצוף בזה אני מעביר אליך תצלום תפריט של סעודת ערב שהתקיימה בבית-הספר הטכני של חיל האוויר ב-8 לאוגוסט 1974.

רצוני לשאול:

א. האם נכון המידע שהגיע אלי, כי בגלל ההכנות הקדחתניות לאותה סעודת זלילה, שהוזמנו אליה רק יודעי חן, לא הוגשה ארוחת ערב בבסיס הנ"ל?

ב. האם שר הבטחון אינו חושב כי מן הראוי להפסיק, אחת ולתמיד, מנהג זה של מסיבות זלילה שאינו תואם את החסכון הנדרש ממדינת ישראל בימים אלה?

ג. אולי מוכן כבוד שר הבטחון להודיע בפומבי מעל במת הכנסת מה הן ההוראות החדשות שנתן בעניין זה?

שר-הבטחון ש. פרס:

א. מסיבת הפרידה של הסגל הבכיר של חיל האוויר וקציני בית-הספר הטכני נערכה לציון פרישתו של אלוף-משנה אריה גור לאחר 23 שנות שירות בצה"ל. אלוף-משנה אריה גור משמש כעת מנהל בית-הספר המקצועי שליד הטכניון. בערב הפרידה אכלו חיילי הבסיס וחניכיו ארוחת ערב מלאה כבכל יום.

ב-ג. כבכל מסיבת פרידה יש צד משעשע שכו"ל גם את קריאת התבשילים בשמות מפורסמים. כך קורה שחיל האוויר קורא לחביתה עם בצל "אומלט אוזרב פינ" ול"שקשוקה" קוראים "מאכל ביצים בנוסח הבארון רוטשילד". חבל, על כן, שחברי-הכנסת פעיל לא ראה את הצד המשעשע של התפריט אלא "צל תפריט כהררי רוטשילד".

4. תשעה.

5—6. הנימוקים שבגינם הוחרמו הבתים עומדים עדיין בעינם.

1778. פתרון בעיית הדיוור של הפליטים בעזה שפנו מכתיבה

חבר-הכנסת מ. וילנר שאל את שר הבטחון ביום י"א בתשרי תשל"ה (27 בספטמבר 1974):

מן הפרסומים של סוכנות הסעד והתעסוקה של האו"ם, אונר"א, נודע לי כי בתקופה שבין מחצית שנת 1971 ומחצית שנת 1973 הרסו השלטונות במסגרת הפעולות ל"סלילת כבישי בטחון" יותר מ-2,500 מחסות של פליטים במחנות הפליטים בעזה. רק חלק מהם קיבל דיוור חילוף. כן נודע לי, על-פי אותם מקורות, שיותר מ-700 משפחות במחנות הפליטים בעזה מתגוררות בתנאי דיוור המוגדרים. על-ידי אונר"א כמח-רידים וחייבים פתרון מיידי. המשא-ומתן בין שלטונות ישראל ומוסדות אונר"א בכל הנושא מתנהל זה שנהיים.

הנני שואל:

1. העומדים השלטונות לתת דיוור חלוף לכל אותן משפחות במחנות הפליטים בעזה שמחסותיהן נהרסו?

2. אם כן — לכמה משפחות ומתי?

3. העומדים השלטונות לתת דיוור חלוף מיידי לכל אותן 700 משפחות שדיוורן מוגדר כמחירי וחייב פתרון מיידי?

4. מדוע נשתנה ונסחב במשך תקופה כה ארוכה המשא-ומתן בין שלטונות ישראל ומוסדות אונר"א לפתרון בעיית דיוורם של כל אותם פליטים פלשתיניים איים בעזה שאת מחסותיהם הרסו השלטונות במסגרת פעולות "סלילת כבישי הבטחון"?

שר-הבטחון ש. פרס:

1—2. עד כה ניתן פתרון ל-1,478 משפחות מתוך 2,554 המשפחות אשר פונו מבתיהן בעת פריצת דרכי הבטחון ברצועת-עזה.

3—4. ועדת ביקורת משותפת לממשל הצבאי ול-אונר"א הגיעה למסקנה כי 704 משפחות זקוקות להמשך טיפול, ומתוכן 266 הינן מקרים הטעונים טיפול דחוף. מתוך 266 המשפחות הנ"ל שוקמו 58 משפחות. הממשל פועל לשיקום המשפחות האחרות בשיתוף עם אונר"א. 372 משפחות מתוך 704 המשפחות הנ"ל לא פנו כלל בבקשה לממשל ועל כן ניתן להניח כי מצבן מניח את הדעת.

1858. הכרזתו של הפרופסור יובל נאמן בקשר להתנחלות בשטחים

חבר-הכנסת מ. פעיל שאל את שר הבטחון ביום ה' בחשון תשל"ה (21 באוקטובר 1974):

בעצרת מטעם "גוש אמונים", שנערכה ביום 9 אוקטובר 1974 בירושלים, אמר יועץ שר הבטחון פרופסור יובל נאמן כי ההתנחלות בשטחים המוחזקים אינה בעיה של חוק, אלא של החלטה מינהלית של הממשלה. לדעתו "חובה משמעתית מוטלת במקרים כאלה בעת עשייה ולא כאשר קיימת הוראת אל-תעשה, במיוחד כאשר הוראה זו מנוגדת לחובה מצפונית".

1776. מצב בריאותו של העציר פאדל אל-בורנו

חבר-הכנסת מ. וילנר שאל את שר הבטחון ביום י"א בתשרי תשל"ה (27 בספטמבר 1974):

פאדל אל-בורנו, תושב העיר עזה, נעצר לפני חודשים מספר והואשם בהשתייכות לחזית הלאומית הפלשתינאית, שהוא אירגון פוליטי דמוקרטי. מובהק, הרוצה בשלום עם ישראל. האיש, כפי שנמסר לי, הוא אדם חולה מאוד וזקוק לטיפול רפואי תמידי. באחרונה היה מאושפז במרפאה של כלא רמלה ועתה הוחזר לכלא עזה.

הנני שואל:

1. הנערכה לפאדל אל-בורנו בדיקה רפואית בעת המעצר ומה היו ממצאיה?

2. האם לא ניתן לשחרר את פאדל אל-בורנו בהתחשב במצב בריאותו הקלוי העלול להחמיר עוד יותר בתנאי המעצר?

שר-הבטחון ש. פרס:

1—2. בבדיקה הרפואית של הנ"ל לא נתגלה ממצא חולני, ומצב בריאותו הוגדר על-ידי הרופא כטוב. נגד האיש הוגש כתב-אישום בתיק עז/1121/74, ובית-המשפט יחרוך את דינו.

1777. החזרת הבתים המופקעים בעיר העתיקה לבעליהם

חבר-הכנסת מ. וילנר שאל את שר הבטחון ביום י"א בתשרי תשל"ה (27 בספטמבר 1974):

במחצית השנייה של חודש יוני 1969 תפסו שלטונות הבטחון, על-פי צו שהוצא על-ידי מפקד פיקוד מרכז, בכוח סעיף 119 מתקנות ההגנה, 1945, שהוצאו על-ידי הכובש הבריטי הזור, בתים ברחוב אל-סלסלה (השלשלה) בירושלים העתיקה. נגד רוב בעלי הבתים האלה לא הוגש כל אישום. על-פי מידע שבידי עומ-דים חלק מבתיים אלה ריקים, בשעה שבעליהם נאלצים להתגורר בבתיים לא-להם בשכירות.

אבקש לדעת:

1. כמה בתים הופקעו בכוח תקנות ההגנה לשעת-חירום, 1945, ברחוב השלשלה מאז יוני 1967 ועד היום?

2. כמה מבתיים אלה נהרסו על-ידי השלטונות?

3. כמה בתים, בתי-עסק ומבנים הופקעו בכוח תקנות ההגנה לשעת-חירום, 1945, בכל ירושלים המזרחית?

4. כמה מבתיים אלה נהרסו על-ידי השלטונות?

5. מדוע אין משיבים השלטונות עד היום לבעליהם את הבתים שהופקעו בירושלים העתיקה והעומדים על תילם?

6. המתכוונים השלטונות להחזיר בתים אלה לבעליהם? מתי?

שר-הבטחון ש. פרס:

1. ארבעה בתים.

2. אף לא אחד.

3. עשירים.

חוברת ג', ישיבה ק"ד, כ"א חשון תשל"ה (6 נובמבר 1974)
— שאילתות ותשובות (פעיל, פרס, שינמן, רונן) —

הבטחון להאריך את שירות הנשים בצב"ל בארבעה חודשים, עד ל-24 חודשים, בגלל צרכי הצבא.

נוכח העובדה שיותר מ-50% מבנות ישראל אינן משרתות בצבא כלל אבקש לדעת:

האם מוכן שר הבטחון לדאוג לכך שלא יוארך השירות הצבאי של הנשים בצבא בטרם תגויסנה כל הבחורות הפטורות מגיוס, בין לשירות צבאי רגיל ובין לשירות לאומי חיוני בבת-חולים ובשירותים אחרים? אם התשובה לשאלה שלילית, מה הסיבות לכך?

שר-הבטחון ש. פרס:

1—2. הפטור לבנות משירות בטחון מטעמי דת ומצפון מעוגן בחוק שירות הבטחון. תיקון החוק אינו בסמכותי, אלא בסמכותה של הכנסת.

1881. הכרזתו של הפרופסור יובל נאמן בקשר להתנהלות בשטחים

חבר-הכנסת א. רונן שאל את שר הבטחון ביום ז' בחשון תשל"ה (23 באוקטובר 1974):

בעצרת פומבית אשר התקיימה בגן-העצמאות בירושלים הופיע פרופסור יובל נאמן, נשיא אוניברסיטת תל-אביב, אשר לפי פרסומים בעתונות התמנה כיועץ מיוחד לשר הבטחון.

בעצרת זו קרא פרופסור נאמן להזדהות עם פעולות אלימות הנוגדות את החוק ואת החלטת הממשלה אשר נעשו על-ידי מתנחלים.

נוכח העובדה שהופעה מעין זו אינה מתיישבת עם הוראות התקש"ר והחוק אבקש את כבודו להשיבני:

1. האם אכן ממלא פרופסור נאמן תפקיד כל שהוא במערכת הבטחון או במשרד הבטחון?
2. אם התשובה לכך חיובית — מה הצעדים שבדעת שר הבטחון לנקוט כתגובה על הפרת החוק ו/או התקש"ר אשר היתה כרוכה בהופעה הנ"ל?

שר-הבטחון ש. פרס:

חבר-הכנסת מאיר פעיל הגיש שאילתה זהה, מס' 1858, ואין לי מה להוסיף לתשובתי מהיום לשאילתה האמורה.

היו"ר פ. שינמן:

תם סדר-היום של ישיבה זו. הישיבה הבאה תתקיים, אם-ירצה-השם, ביום שני הבא בשעה ארבע אחרי-צהריים. ישיבה זו נעולה.

לאחר מכן הופיע הנ"ל בהופעות פומביות אחדות בטלוויזיה ובפני העתונות והמשיך לטעון על-פי אותו קו.

אבקש לדעת:

א. איך מתיישב תפקידו של פרופסור יובל נאמן, כעובד מדינה המשמש יועץ של שר הבטחון, עם העובדה שהוא מרשה לעצמו לבקר את הממשלה בפומבי ולטעון כי יש להעדיף "חובה מצפונית", כביכול, על קבלת סמכות ומרות של הממשלה?

ב. האם אין פרופסור יובל נאמן חייב להינזף בפומבי או להתפטר מתפקידו במשרד הבטחון כתוצאה מהתנהגותו הנ"ל?

ג. האם אין השר סבור כי גיבוי לפרופסור יובל נאמן במעשהו הנ"ל עלול להתפרש כאילו שר הבטחון עצמו מתנגד לקו הפוליטי של הממשלה, דבר המחייב את כבוד השר להסיק את המסקנות ולהתפטר בעצמו?

שר-הבטחון ש. פרס:

לשאלות א, ב, ג: פרופסור יובל נאמן משמש, בשלב זה, נשיא אוניברסיטת תל-אביב, ואין הגבלות חוק שירות המדינה (סיווג פעילות מפלגתית ומגבית כספים), תשי"ט, חלות עליו.

יורשה לי להציע לחבר-הכנסת פעיל לבדוק להבא העובדות לפני הגשת השאילתה.

היו"ר פ. שינמן:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת פעיל.

מאיר פעיל (מוקד):

לאחר שפורסם ברבים שפרופסור יובל נאמן עומד להתמנות יועץ מיוחד לשר הבטחון, מדוע לא יכריז שר הבטחון עכשיו ובפומבי, נוכח הצהרותיו של פרופסור יובל נאמן, כי בגלל הופעותיו הפומביות הוא לא ימונה כיועץ של שר הבטחון?

שר-הבטחון ש. פרס:

כי אני לא מזדהה עם העקרונות "הליבראליים" המוצעים על-ידיך, כלומר, למנות יועצים על-פי השקפותיהם ול על-פי כישוריהם. זה פשוט לא נראה לי.

1882. גיוס הכנות הפטורות משירות צבאי

חבר-הכנסת א. רונן שאל את שר הבטחון ביום ז' בחשון תשל"ה (23 באוקטובר 1974):

בעתונות התפרסמה הידיעה שיש ככוונת משרד

הישיבה ננעלה בשעה 15.20.

נספחות

א. סדר-היום לישיבה ק"א

ציון מלאת מאה שנה להולדת חיים וייצמן ז"ל
הנשיא הראשון למדינת ישראל.

ב. סדר-היום לישיבות ק"ב-ק"ד

- א. שאילתות ותשובות.
 - ב. חוק התקציב (מס' 2) לשנת הכספים 1974, תשל"ה—1974 (קריאה ראשונה).
 - ג. הודעת הממשלה על המצב המדיני.
 - ד. הודעותיו של ראש הממשלה בדבר עתידם של יהודה ושומרון וסיני — דיון.
 - ה. הגברת הקמתן של האחזיות בטחוניות והתנחלויות קבע כפריות ועירוניות על אדמת המולדת — דיון.
 - ו. הצעות לסדר-היום.
 - ז. הצעות חוק של חברי כנסת.
 - ח. חוק העיסורים בצבא הגנה לישראל (תיקון), תשל"ה—1974 (קריאה ראשונה).
 - ט. סקירת השר לקליטת העלייה על פעולות משרדו — תשובת השר.
 - י. חוק לתיקון פקודת החוק הפלילי (מס' 38), תשל"ד—1974 (קריאה ראשונה).
 - יא. חוק הסעד (טיפול במפגרים) (תיקון מס' 2), תשל"ד—1974 (קריאה ראשונה).
 - יב. חוק לתיקון פקודת הראיות (מס' 3), תשל"ד—1974 (קריאה ראשונה).
 - יג. חוק לתיקון פקודת בתי-המשפט העירוניים (מס' 5), תשל"ד—1974 (קריאה ראשונה).
 - יד. חוק כפיית קיום פסקי דין, תשל"ד—1973 (קריאה ראשונה).
 - טו. חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 5), תשל"ד—1974 — תשובת השר.
 - טז. חוק לתיקון פקודת סדרי השלטון והמשפט (מס' 15), תשל"ה—1974 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
 - יז. חוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תיקון מס' 10), תשל"ה—1974 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
 - יח. חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 3), תשל"ה—1974 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
 - יט. חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם), תשל"ד—1974 (קריאה ראשונה) — הצעת קבוצת חברי כנסת.
 - כ. הודעת הממשלה בדבר החלת דין רציפות על הצ"ע חוק הנוטריונים, תשכ"ט—1969.
- כא. חוק בתי המשפט (תיקון מס' 7), תשל"ד—1974 (קריאה ראשונה).
 - כב. חוק לשכת עורכי הדין (תיקון מס' 9), תשל"ה—1974 (קריאה ראשונה).
 - כג. הצעות סיעות הליכוד וחזית דתית תורתית שלא יחול דין רציפות על הצעות חוק אלו:
 1. חוק האיגוד השיתופי, תשל"ב—1971;
 2. חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 18), תשל"ג—1972.
 - כד. חוק השמות (תיקון), תשל"ד—1974. (קריאה ראשונה).
 - כה. חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (הארכת מועדים — הוראות נוספות), תשל"ה—1974 (קריאה ראשונה).
 - כו. חוק פסיקת ריבית (תיקון), תשל"ה—1974 (קריאה ראשונה).
 - כז. חוק למניעת הונאה בכשרות, תשל"ד—1974 (קריאה ראשונה).
 - כח. סקירת שר החקלאות על פעולות משרדו — תשובת השר.
 - כט. סקירת שר המסחר והתעשייה על פעולות משרדו — תשובת השר.
 - ל. סקירת שר התחבורה על פעולות משרדו — תשובת השר.
 - לא. סקירת שר המשטרה על פעולות משרדו — תשובת השר.
 - לב. סקירת שר המשפטים על פעולות משרדו.
 - לג. המצב בבתי המשפט — דיון.
 - לד. התערבות שר הפנים בעניין הרכבת ההנהלות ברשויות המקומיות — דיון.
 - לה. העלאת מחירי התחבורה הציבורית — המשך הדיון.
 - לו. מצב התחבורה הציבורית בתקופת חירום — המשך הדיון.
 - לז. שביחת הרעב של שלושת פעילי העלייה במוסקבה: רובין, אשבל וגאלאצקי — דיון.
 - לח. עליית יהודים מארצות המערב וקליטתם — דיון.
 - לט. תשלום הפסדי חברת "ורד" עלידי הממשלה — דיון.
 - מ. פיזור האוכלוסיה בארץ — דיון.

- מא. הדרכים לביצוע המלצות ועדת ראש הממשלה לנוער במצוקה — דיון.
- מב. תכנון המים בישראל ובעיות השימוש בהם — דיון.
- מג. בעיית העובדים היומיים — דיון.
- מד. המצב במוסדות לילדים בארץ — דיון.
- מה. חוק הרשויות המקומיות (ייעוץ משפטי), תשל"ד—1974 (קריאה ראשונה).
- מו. חוק לתיקון פקודת סדרי השלטון והמשפט (מס' 15), תשל"ג—1973 (קריאה ראשונה).
- מז. חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 6), תשל"ד—1974 (קריאה ראשונה).
- מח. חוק לתיקון פקודת הידיעות הטלגרפיות לעתונות, תשל"ד—1973 (קריאה ראשונה).
- מט. חוק בנק הדואר (תיקון מס' 3), תשל"ד—1974 (קריאה ראשונה).
- נ. חוק ההסגרה (תיקון מס' 3), תשל"ד—1974 (קריאה ראשונה).
- נא. חוק לתיקון פקודת החוק הפלילי (מס' 37), תשל"ג—1973 (קריאה ראשונה).
- נב. חוק דיני העונשין (בטחון המדינה, יחסי חוץ וסודות רשמיים) (תיקון מס' 2), תשל"ל—1970 (קריאה ראשונה).
- נג. חוק מעמד ההסתדרות הציונית העולמית — הסוכנות היהודית לארץ-ישראל (תיקון), תשל"ד—1974 (קריאה ראשונה).
- נד. חוק לתיקון דיני העונשין (משחקים אסורים, הג-
- רלות והימורים) (תיקון מס' 2), תשל"ה—1974 (קריאה ראשונה).
- נה. חוק רואי חשבון (תיקון מס' 2), תשל"ה—1974 (קריאה ראשונה).
- נו. חוק שיפוט בענייני התרת נישואים (מקרים מיוחדים) (תיקון), תשל"ב—1972 (קריאה ראשונה).
- נז. חוק לתיקון פקודת המבחן (מס' 2), תשל"ב—1972 (קריאה ראשונה).
- נח. חוק לתיקון פקודת הבנקאות (מס' 10), תשל"ג—1973 (קריאה ראשונה).
- נט. חוק בתי המשפט (תיקון מס' 5), תשל"ג—1973 (קריאה ראשונה).
- ס. חוק התביעות של קרבנות השואה (הסדר הטיפול) (תיקון מס' 5), תשל"ג—1973 (קריאה ראשונה).
- סא. חוק בית הדין לעבודה (תיקון מס' 6), תשל"ג—1973 (קריאה ראשונה).
- סב. חוק לתיקון פקודת הטלגראף האלחוטי, תשל"ב—1972 (קריאה ראשונה).
- סג. חוק לתיקון פקודת הדרכים ומסילות הברזל (הגנה ופיתוח) (מס' 4), תשל"ג—1973 (קריאה ראשונה).
- סד. חוק בית-הספר החקלאי מקוה ישראל, תשל"א—1971 (קריאה ראשונה).
- סה. חוק ההתיישבות החקלאית (סייגים לשימוש בקרקע חקלאית ובמים) (תיקון), תשל"ג—1973 (קריאה ראשונה).
- סו. חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (הגבלת התנועה של כלי רכב), תשל"ד—1974 (קריאה ראשונה) — תשובת השר.

ג. הצעות לסדר-היום לשיבות ק"ב—ק"ד

- 179—178. הקמת ועדת חקירה פארלאמנטארית על-פי סעיף 22 לחוק יסוד: הכנסת, לבדיקת דרכי הני-הול וההשקעות של החברה לישראל — הצעת חברי-הכנסת מ. בגין וא. רימלט.
180. י. שריד (המערך): הריסת רובע המקובלים בצפת ופגיעות חמורות בבית הארץ ובבית-הכנסת שלו.
181. א. מויאל (המערך): איכלוס הנגב, פיתוחו ותי-עושו.
- 182—184. בעיית הקרקעות של בדואי הנגב — הצעת חברי-הכנסת ח. אבו-ריעה, מ. פעיל, ת. טובי.
185. ש. לוריניץ (חזית דתית תורתית): השתתפותו של פרופסור לאוניברסיטה העברית בירושלים בכנס שאורגן בהולנד על-ידי אירגוני החבלה הערביים.
186. ע. נוף (הליכוד): איטיות בדיקתן של בחינות הבגרות, עיכוב כניסה לאוניברסיטה, איבוד זכויות חיילים משוחררים.
187. ח. שמעוני (המערך): אי-קבלתם של מרבית בוגרי המכינה הקדם-אקדמית לאוניברסיטה.

ד. מסקנות ועדת החינוך והתרבות בדבר העדר שיקולי תכנון לאומי בתחום הכשרת כוח-אדם במסגרת המוסדות להשכלה גבוהה

- ועדת החינוך והתרבות דנה בנושא במשך תשע ישיבות. במהלכן שמעה דברים מפי שר החינוך והתרבות לשעבר מר י. אלון, יושב ראש ועדת ההקצבות ביום י"ב באדר תשל"ד (6 במארכ 1974) העבירה מליאת הכנסת לוועדת החינוך והתרבות הצעה לסדר-היום שהגיש חברי-הכנסת א. כץ בנושא הנ"ל.

דנטים והמורים מבין יוצאי ארצות אסיה ואפריקה. הוועדה מציינת בחיוב את פעולות המרכזים הקדם-אקדמיים הפועלים ליד האוניברסיטאות השונות וממליצה להרחיב את פעילותם ואת מעגלי המשי-תתפים בהם למען הנזקקים לשירותיהם.

4. תיבדק מידת ההשתתפות של בני המיעוטים במערכות ההשכלה הגבוהה.

5. הוועדה מציינת בחיוב הקמתו ופעילותו של הוועד המשותף לראשי המוסדות להשכלה גבוהה. מסגרת זו היא מחוייבת המציאות ועשויה לתרום בכל התחומים המוזכרים לעיל.

ועדת החינוך והתרבות של הכנסת מבקשת משר החינוך והתרבות לדווח לה כעבור שישה חודשים על ההתקדמות בביצוע מסקנות אלו.

הצעות מיעוט

לסעיף א

ת. יואל מציע :

ועדת החינוך והתרבות רואה בחומרה רבה את מצבו של החינוך הגבוה בין האוכלוסיה הערבית בארץ ורואה צורך הכרחי לנקוט צעדים אשר יבי-טיחו שיפור מהותי בשטח זה, ובעיקר :

א. הגדלת מספר הסטודנטים הערביים במערכת החינוך הגבוה הקדם-אקדמי שהוא כיום 2% מכ-לל הסטודנטים בישראל) והחינוך האקדמי (שם אחוז הסטודנטים הערביים קטן עוד יותר).

ב. מציאת דרכים להגדלת מספר התלמידים המת-קבלים כל שנה לפאקולטות בעלות מגמה ריאלי-מכיוון שרובם המכריע של הסטודנטים הערביים מתרכזו בפאקולטות בעלות מגמה הומאנית בלבד.

ג. הבטחת קליטתם של בוגרי מוסדות השכלה אלה בעבודות מתאימות.

הוועדה גם רואה צורך לדון בנושא זה באחת מי-שיבותיה הקרובות.

לסעיף א4

ח. שמעוני מציע :

יש להיזהר מלהפוך את המכללות למוסדות המק-נים השכלה סמך-אקדמית לסוג מסויים של אוכ-לוסייה הגרה באזורים מרוחקים.

מ. כהן מציע :

בסעיף א בסופו יבוא : תיבדק הכללת מוסדות תורניים להשכלה גבוהה במסגרת המוסדות להש-כלה גבוהה.

לסעיף ב1

ג. כהן מציעה :

תוגבר רוח ההתנדבות של סגל האוניברסיטאות למ-שימות השונות בחיי העם.

שליד המועצה להשכלה גבוהה פרופ' נ. רוטנשטריך, מנכ"ל ועדת ההקצבות מר ג. יעקבי, יושב-ראש תורן של ועד ראשי המוסדות להשכלה גבוהה פרופ' ש. סימונסון, רקטור האוניברסיטה העברית פרופ' מ. רבין ורקטור אוניברסיטת חיפה פרופ' ד. לפקין.

להלן מסקנות הוועדה :

א. תוכנון החינוך הגבוה

1. תעוצב תכנית-אב ארצית לפיתוח המוסדות להש-כלה גבוהה אשר תגובש על-ידי ועדת ההקצבות שלייד המועצה להשכלה גבוהה. התכנית תתחשב בהיקף המשאבים אשר עומדים ואשר יעמדו לר-שות מערכת החינוך בכלל ולרשות נושא ההשכלה הגבוהה בפרט. כן תתחשב התכנית במשימות הי-סוד של המדינה וצרכי משקה וחברתה בשנות השבעים והשמונים.

2. עיצוב תכנית-האב וקביעת שיקולים למדיניות המוסדות להשכלה גבוהה מחייבים סקר מקיף ומעקב עדכני של כל כוחות ההוראה לדרגותיהם השונות המצויים בארץ. סקר זה יבדוק את מידת ניצולם של כוחות אלה במוסדות השונים.

3. מוסדות ההשכלה הגבוהה שהם חלק בלתי נפרד ממערכת החינוך הכוללת בארץ יתנו תשו-מת-לב מיוחדת לפיתוח תשתית חינוכית ומחנכת לשלבים האחרים במערכת החינוך. שילובם של כוחות הוראה ממערכת החינוך הגבוה במערכת החינוך העל-יסודי עשוי לעודד ולהרים קרנו.

4. בעיית הקמת המכללות והפעלתן מורכבת ומ-סובכה ויש להתייחס אליה בזהירות רבה. הוועדה ממליצה להגביל ולהתנות את הקמת המכללות תוך התחשבות בצרכים של אוכלוסיית המקום. המחסור במשאבים ובמורים בעלי כישרים אקד-מיים מחייב רביזיה במדיניות של הקמת מכללות לרוב ובכל הארץ. על המכללות לשאת אופי מיי-חד במגמה להקנות דעת לשוחריהן ולא להיהפך לאוניברסיטאות-זוטא.

ב. פעילות המוסדות להשכלה גבוהה.

1. הסגל האקדמי במוסדות להשכלה גבוהה מכיר בצורך לקיים רפורמה בשיטת ההוראה בין כתלי מוסדותיו במגמה להעמיק את הקשר בין המורה לתלמיד ולהגביר מעורבותם בחיי העם והמדינה. קיים עדיין פער בין הכרה זו לבין המציאות. הווי-עדה ממליצה כי יואץ קצב השינויים המתבקשים בשיטות ההוראה באוניברסיטאות השונות.

2. צימצום המשאבים העומדים לרשות המחקר מע-לה מחדש את נושא חלוקתם בין המחקר הבסיסי והמחקר השימושי תוך שמירה על איזון בין הצד המחקרי וההוראתי. יש מקום להקצאה מתוכננת של המשאבים בין היעדים השונים. יש למצות את כל המקורות הקיימים ולחפש מקורות חדשים הע-שויים לתרום לפיתוחו של המחקר השימושי ותיר-גומ לידע טכני.

3. יועמקו המאמצים להגדלת מספרם של הסטו-

סיכום הישיבות

הוחלט: לקבל את ההצעה שהוגשה על-ידי א. יפה.

ישיבה ק"ד (כ"א בחשון תשל"ה — 6 בנובמבר 1974)
היו"ר — י. דרניצקי (יודין); פ. שינמן.

א. ראש-הממשלה י. רבין מסר הודעה על התפטרותה של השרה ש. אלוני מן הממשלה. השרה המתפ-טרת מסרה הודעה בדבר המניעים לצעדה זה.

ב. מודעי הגיש הצעה לסדר-היום בדבר הקמת ועדת חקירה פאראלמנטארית על-פי סעיף 22 לחוק יסוד: הכנסת, לבדיקת דרכי הניהול וההשקעות של החבר-רה לישראל. שר-האוצר י. רבינוביץ השיב להצעה. הוחלט: לא לכלול את העניין בסדר-היום.

ג. י. שריד הגיש הצעה לסדר-היום בדבר הריסת רובע המקובלים בצפת ופגיעות חמורות בבית האר"י ובבית-הכנסת שלו. שר-הפנים י. בורג השיב להצעה. מ. פרוש הציע לא לכלול את הנושא בסדר-היום.

הוחלט: להעביר את הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

ד. א. מויאל הגיש הצעה לסדר-היום בדבר איכלוס הנגב, פיתוחו ותיעושו. מ. ורטמן הציע להעביר את הנושא לוועדה.

הוחלט: להעביר את הנושא לוועדת העבודה.

ה. אבו רביעה, מ. פעיל, ת. טובי הגישו הצעות (נפרדות) לסדר-היום בדבר בעיית הקרקעות של בדואי הנגב. שר-החקלאות א. און השיב להצעה. הוחלט: להעביר את העניין לוועדת הכלכלה.

ו. ש. לורינץ הגיש הצעה לסדר-היום בדבר השתתפותו של פרופסור באוניברסיטה העברית בירושלים בכנס שאורגן בהולנד על-ידי אירגוני החבלה הערביים. שר-החינוך והתרבות א. ידלין השיב להצעה. א. לבנבראון הציע לא לכלול את העניין בסדר-היום. שר החינוך והתרבות השיב לדבריו.

הוחלט: להעביר את העניין לוועדה שתיקבע על-ידי ועדת הכנסת.

ז. סגן מזכיר הכנסת ש. יעקבסון הודיע על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

ח. ע. נוף הגיש הצעה לסדר-היום בדבר איטיות בדי-קתן של בחינות הבגרות, עיכוב כנסיה לאוני-ברסיטאות, איבוד זכויות חיללים משוחזרים. שר-החינוך והתרבות א. ידלין השיב להצעה. הוחלט: להעביר את העניין לוועדת החינוך והתרבות.

ט. ח. שמעוני הגיש הצעה לסדר-היום בדבר אי-קבלתם של מרבית בוגרי המכינה הקדם-אקר-מית לאוניברסיטה. שר-החינוך והתרבות א. ידלין השיב להצעה.

הוחלט: להעביר את העניין לוועדת החינוך והתרבות.

ישיבה ק"א (י"ט בחשון תשל"ה — 4 בנובמבר 1974)
היו"ר — י. ישעיהו.

יושב-ראש הכנסת י. ישעיהו ונשיא המדינה א. קציר אמרו דברים לציון מלאת מאה שנה להולדת חיים וייצמן ז"ל, הנשיא הראשון של מדינת ישראל, ועמדו במיוחד על אישיותו רבת האנפין כאיש מדע מהולל וכמדינאי, כמנהיגה הדגול של התנועה הציו-נית וכשליחה המחונן ביותר בקרב אומות העולם.

ישיבה ק"ב (י"ט בחשון תשל"ה — 4 בנובמבר 1974)
היו"ר — ב. צ. קשת; מ. בן-פורת.

א. סגן מזכיר הכנסת ש. יעקבסון הודיע על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

ב. שר-הבריאות ו. שם-טוב השיב על שאילתה של חברת-הכנסת מ. גז.

השר לקליטת העלייה ש. רוזן השיב על 18 שאיל-תות של חברי הכנסת: מ. פרוש, ע. גוף, י. דר-ניצקי (יודין), א. הרליץ, ח. שמעוני, מ. שחל, י. הורביץ, מ. כהן, ה. זיידל, מ. פעיל, ז. אמיר.

ג. בהמשך הדיון על חוק התקציב (מס' 2) לשנת הכספים 1974, תשל"ה—1974, השתתפו: מ. אר-נסי, י. קרגמן, א. מלמד, א. אפרת, ז. שובל, ש. לורינץ, י. גולן, ע. פיינרמן, א. שוסטק, א. לבנ-בראון, נ. קצב.

ישיבה ק"ג (כ' בחשון תשל"ה — 5 בנובמבר 1974)
היו"ר — י. ישעיהו; ש. ז. אברמוב; מ. בן-פורת.

א. סגן מזכיר הכנסת ש. יעקבסון הודיע על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

ב. א. אנקוריון (יו"ר ועדת הכנסת) הודיע על החלטת ועדת הכנסת בעקבות תלונתו של חבר-הכנסת א. לין נגד חבר-הכנסת ת. ויאד בקשר לשירו שפור-סם ב"אל אתיחאד".

ג. א. אנקוריון (יו"ר ועדת הכנסת) הודיע על חילופי גברי בוועדות הכנסת.

ד. ראש הממשלה י. רבין מסר הודעה על המצב המדיני. בדיון שהיה משולב עם שני נושאים, שהיו-עלו בשעתם כהצעות לסדר-היום ושהמליאה הח-ליטה לדון בהם במליאה, השתתפו: א. רימלט, מ. תלמי, ת. לנדא, ז. ורהפטיג, ש. לוי, מ. פרוש, י. שערי, ש. ארבל-אלמוזלינו, ש. תמיר, מ. ויל-נר, ע. פיינרמן, ס. אלזועבי, מ. בן-פורת, י. הור-ביץ, ש. אלוני, אברהם יפה, מ. פעיל, א. זילבר-ברג, א. שרון, י. נבון, מ. בגין, סגן ראש הממשלה י. אלוני השיב למתווכחים. הצעות סיכום הוגשו על-ידי: אביעד יפה בשם סיעת המערך, חזית דתית לאומית, המפלגה הליברלית העצמאית; ח. קורפו בשם סיעת הליכוד; א. ורדיגר בשם סיעת חזית דתית תורתית; א. לבנבראון בשם הרשימה הקומו-ניסטית החדשה; ב. מואב בשם סיעת התנועה לזכויות האזרח.

יב. שר־הבטחון ש. פרס השיב על 58 שאילתות של חברי הכנסת: מ. פעיל, ע. פיינרמן, א. אפרת, ח. שמעוני, ח. קורפו, י. שריד, א. ורדיגר, י. שער־רי, ה. זיידל, א. לבני, י. תמיר, ז'. אמיר, י. מור־דעי, נ. אליעד, ת. טובי, א. אולמרט, י. בארי, ת. לנדאו, ב. מואב, י. הורביץ, ג. פת, מ. כהן, א. כץ, מ. וילנר, א. רונן.

י. שר־החינוך־והתרבות א. ידלין השיב על 7 שאיל־תתו של חברי הכנסת: י. תמיר, א. לבנבראון, ח. גרוסמן, מ. כהן, א. מויאל, י. ארידור, ת. טובי.

יא. שר־הבטחון ש. פרס הביא לקריאה ראשונה חוק העיטורים בצבא הגנה לישראל (תיקון), תשל"ה—1974.

הוחלט: להעביר את החוק לוועדת החוץ והבטחון.

